GRANBERG - COLLECT. PRIVÉES - SUÈDE - 1885

I. T.

Tris

BESKRIFVANDE KATALOG

ÖFVER UTMÄRKTA ELLER SÄLLSYNTA, TILL STOR DEL FÖRUT OKÄNDA MÅLNINGAR AF ÄLDRE MÄSTARE

I

SVERIGES PRIVATA TAFVELSAMLINGAR

UPPSÖKTA, GRANSKADE OCH BESKRIFNA

AF

OLOF GRANBERG.

E. O. AMANUENS VID NATIONALMUSEUM.

MED EN KONSTHISTORISK INLEDNING, EN ÖFVERSIGT AF VÅRA ÄLDRE KONSTSAMLINGAR, KONSTNÄRSBIOGRAFIER OCH KARAKTÄRISTIKER ENLIGT DE NYASTE FORSKNINGAR, HISTORISKA UPPLYSNINGAR OM TAFLORNA, MONOGRAM-AFBILDNINGAR M. M.

Gunnar W. Lundberg
Upsala 1925.

STOCKHOLM
H. BUKOWSKI
1885.

ANMÄLAN.

Det arbete, hvars första häfte härmed öfverlemnas till allmänheten, är, såsom den utförliga titeln angifver, en beskrifvande katalog öfver utmärkta eller sällsynta taflor af äldre mästare i Sveriges privata tafvelsamlingar, af hvilka åtskilliga visserligen redan förut, ehuru icke alltid nog kritiskt, blifvit beskrifna, men af hvilka de allra flesta dock kunna sägas vara hittills obekanta, både här hemma, och ännu mer i utlandet. Boken vänder sig derför i främsta rummet till vårt lands vänner af god, gammal konst, men åsyftar på samma gång att lemna ett hittills okändt, men ganska värdefullt materiel till den konstforskning, särskildt rörande de nederländska skolorna, som i Tyskland, Holland och Belgien för närvarande pågår.

Då boken icke är illustrerad, har förf. sett sig nödsakad att vid vigtigare konstverk göra beskrifningarna rätt utförliga. Och denna utförlighet torde också kunna försvaras. Ty en tafla, som hänger i ett museum, behöfver nu icke beskrifvas synnerligen vidlyftigt. Den är redan förut känd, lätt tillgänglig och är, för alla tider, förvarad på en bestämd, en skyddad plats. Men flertalet af följande taflor äro förut okända, många förvaras i aflägsna trakter af vårt land — från Skellefteå till Ystad, från Stockholm till Göteborg — de äro i enskild ego och kunna redan i morgon spårlöst försvinna, antingen genom en försäljning under hand, eller genom olyckshändelse. Under sådana omständigheter kan det för framtiden vara godt att hafva dem utförligt beskrifna.

Förf. har trott sig öka arbetets möjliga värde genom att meddela längre eller kortare konstnärsbiografier efter de nyaste och pålitligaste källor. Han har ansett detta desto lämpligare, som vi fortfarande sakna ett konstnärslexikon och icke hafva någon utsigt att snart erhålla något sådant. Förf. har icke, utan att för flera år uppskjuta arbetets utgifning, kunnat anordna mästarnamnen i alfabetisk ordning. Men denna brist skall afhjelpas genom register för hvarje särskildt häfte och ett utförligt slutregister. En konsthistorisk inledning, der hvarje behandlad mästare och hvarje tafla får sin behöriga plats, har förf. trott böra vara af intresse, liksom en historik öfver våra äldre samlingar. En literaturöfversigt skall, när arbetet, som torde komma att omfatta 4—5 häften, ligger färdigt, meddelas. Dock anser förf. sig redan nu böra nämna, att han vid utarbetandet af denna katalog haft en stor lättnad genom användandet af d:r Looströms kataloger öfver Heleneborg- och Säfstaholmsamlingarne och hr Bukowskis auktionskataloger, samt i kanslirådet *Sanders* utmärkta, handskrifna Finspång-katalog.

REMBRANDT VAN RIJN.

Rembrandt Harmensz van Rijn, Hollands störste målare och verldens ypperste etsare, föddes i Leiden 1607 och dog i Amsterdam 1669. De äldre berättelserna om honom, enligt hvilka han (i dem origtigt kallad »Paul» Rembrandt) föddes i en qvarn, målade der, saknade all uppfostan och bildning, afskydde umgänge med bättre folk och var en girigbuk, som fabricerade taflor för att kunna lägga florin till florin på kistbotten, hafva visat sig vara fullkomligt falska. Nyare forskningar hafva konstaterat, att Rembrandts fader, Harmen Gerritz van Rijn, var en förmögen mjölnare, som gaf sin son en vårdad uppfostran och att Rembrandt 1620 inskrefs vid Leidens universitet. Men han öfvergaf snart de akademiska studierna för att egna sig åt målarkonsten, för hvilken han kände en afgjord kallelse. Hans första lärare var Jacob van Swanenburgh. Derpå besöktes den likaledes i Italien utbildade Pieter Lastmans atelier. Beröringen och umgänget med Adam Elzheimers lärjungar Lastman, Pijnas, Moeijaert m. fl. kom honom att taga intryck i andra hand af den tyske, i Roma bosatte mästarens konst. Men först och sist blef han sin *egen* lärare, eller rättare: det var sjelfva *naturen* som blef det. Rembrandt var ett af de ursprungligaste snillen som funnits och, gående sin egen väg, skapade han en helt och hållet ny, en nationel konst, i det han genom sin fulländade utbildning af klärobskyren indrog hela den lefvande och döda naturen i sin målarekonsts trollkrets, gjutande ett skimmer af poesi öfver de alldagligaste och skenbart otacksammaste ämnen, bringande den holländska färgkonsten till förut ej anad höjd och trängande ned till förut okända djup af slående uppfattningsförmåga, liffull karaktäristik och genialisk tolkning af själslifvet. — Redan 1627, således vid 21 års ålder, var han såsom sjelfständig mästare verksam i Leiden och hade redan då flere lärjungar, såsom t. ex. Gerard Dou. Men omkring 1631 flyttade han öfver till Amsterdam och der, endast 25 år gammal, utförde han den verldsberömda tafla, »Professor Tulps anatomiska föreläsning», som med ett slag gjorde den unge artisten till en ryktbar, uppburen och eftersökt mästare. Beställningar hopade sig öfver honom, talrika lärjungar strömmade till hans atelier, från hvilken under de närmaste åren en mängd porträtt, historiemålningar, genrebilder, landskap och etsningar gingo ut i verlden. År 1634 gifte han sig med Saskia van Ulenburgh, som, medförande en hemgift af 40,000 gulden, satte sin make i tillfälle att draga sig tillbaka något från sin inbringande, men den konstnärliga utvecklingen hämmande verksamhet såsom porträttör på modet och egna sig åt mer omfattande uppgifter. Och det var icke endast i det hänseendet som Saskia öfvade inflytande på Rembrandts målarkonst. Sjelfva

hennes person blef en vigtig insats deri. Med en hänförelse, som endast den varmaste kärlek till den unga makan kan förklara, målade han och målade han om hennes älskliga gestalt, och så länge hon lefver, träffa vi hennes figur litet emellan i hans taflor: i talrika porträtt, såsom den sköna profilbilden i Kassel och i den liffulla framställningen i Dresden der hon sitter på den jublande, sitt glas höjande mästarens knä, men äfven i många bibliska och mytologiska kompositioner skymtar hennes gestalt fram. — Rembrandt var lycklig. Med Saskia vid sin sida kände han sig ännu starkare och handlingskraftigare än förut. I rask följd lemnade den ena taflan efter den andra hans staffli. De betalades högt. Han hade lysande inkomster. Och sina penningar lade han icke på kistbotten och förstörde dem icke heller på värdshusen. Han hade jemte kärleken till sin hustru och sin konst en tredje passion: samlingsvurm. Han omgaf sig med dyrbara skatter af taflor, skulpturer, kopparstick, vapen och kuriositeter. — Men en vacker dag bröt olyckan in. Saskia dog år 1642. Det var ett hårdt slag. Andra motgångar väntade. Hans affärsställning blef på grund af hans lust att samla och hans godtrogenhet snart dålig och 1656 måste han upplefva, att se sitt hus, sina samlingar och alt gå under klubban på konkursauktion. Men han var stark. Olyckorna kunde förbittra hans lif, men ej krossa honom. Han fortfor att söka sin tröst i arbetet och, oerhördt flitig, nästan skakade han fram det ena mästerverket efter det andra, ständigt gående framåt till större fullkomlighet. Men ännu ett olycksöde återstod. År 1668 dog hans ende son, Titus, i en ålder af 27 år. Det var, synes det, för mycket. Året derpå fans den store mästaren ej mer. — Rembrandt hade ett oerhördt inflytande på den holländska målarkonsten. Till hans lärjungar och närmaste efterföljare kan man räkna: Ferdinand Bol, Gerard Dou, Govaert Flinck, Jacob Backer, Karel och Bernaert Fabritius, Jan Livens, Salomon de Braij, Eeckhout, Philips de Koning, Victoors, J. van Vliet, A. de Gelder o. s. v. Men många, många andra togo djupa, outplånliga intryck af honom, såsom t. ex. Adr. van Ostade och sjelfve Frans Hals. Hans taflor äro talrika. Man känner ännu i dag nära 400. Hans etsningar uppgå till ungefär samma antal och hans teckningar, lika genialiska som hans målningar, äro nästan oräkneliga. Rikast på taflor af hans hand är kejserliga samlingen i Petersburg, som har 35. Omkring 150 äro spridda i England. Nationalmuseum har, jämte sin dyrbara samling teckningar af hans ritstift och sin så fullständiga följd af hans raderingar, åtta alster af hans pensel, hvaribland ett, den stora, ofulländade taflan »Judas Maccabäus' gästabud», är hans största duk näst den s. k. »Nattvakten» i Amsterdams museum. — Rembrandt hade många olika manér, länkar i hans egendomliga, sjelfständiga, konseqventa utvecklings kedja. Studiet af hans utvecklingsgång är derför ett af de intressantaste dragen i konsthistorien. — Otaliga gånger har han gentagit sin egen bild, från skilda tider, i olika drägter, i glada eller sorgsna ögonblick och ständigt med en psykologisk skärpa, som öfverraskar. I dessa sjelfporträtt läser man hans biografi bättre än i någon bok. De gifva oss kapitlen i hans lefnadssaga, från hans ynglingaår till hans gubbålder. Ett af de sista af dessa sjelfporträtt hänger i Belvedere-saml. i Wien. Vi se honom framför oss. Han är icke den samme som förr. År och sorger hafva fårat hans panna och tryckt sin prägel i hans anletsdrag. Men ännu står den store mästaren der upprätt och hans lugna, frimodiga blick säger oss, att han gått segrande genom lifvets många och hårda strider.

Rt.

1. **Porträtt af en ung jude,** bröstbild en face och i naturlig storlek, med rikt, buckligt, mörkbrunt hår, bruna ögon, frisk, ungdomlig hy och svag anläggning till mustascher och pipskägg. Han bär en svart drägt med hvit, nedviken, veckad krage. Hufvudet är obetydligt vridet åt höger. Mörkgrå fond. Oval. Trä. H. 0.63, B. 0.46. Sign.: *RH van Ryn| 1632.*

Denna utmärkt väl bibehållna, fint och omsorgsfullt utförda tafla är målad vid 25 års ålder, samma år som »Prof. Tulps föreläsning» i Amsterdam och som »Saskia» och »Aposteln Petrus» i Nationalmuseum. Den har egts af grefve G. A. Sparre, grefvarne G. A. F. och J. G. De la Gardie samt exc., grefve K. De Geer.

Tillhör *grefve Ax. Wachtmeister* (Vanås).

2. **Porträtt af en yngre man** af på sin höjd 30 års ålder, i stående ställning och i naturlig storlek. Han har ett blekt, magert och — med undantag af ett par tunna, ljusa mustascher — skägglöst ansigte, omgifvet af ett lockigt, rödbrunt hår. Han bär svart drägt med hvit, nedviken krage, sammanhållen af ett hvitt snöre med tofsar. Han ser något ned framför sig. Den högra handlofven håller han i sidan. Den venstra handen hvilar på bordet till höger om honom, på hvilket hans höga, toppiga, svarta filthatt ligger. Det starkt belysta ansigtet präktigt, bredt och saftigt måladt samt ytterst uttrycksfullt. Händerna och drägten mindre utförda. Ungefär knästycke. Till venster mörkgrå, till höger mörkare fond. Duk. H. 1.05, B. 0.90.

Denna, i motsats till n. 1, dristigt och fett målade bild, visande mästarens djerfva säkra penseldrag, då han stod på höjden af sin utveckling, är sannolikt målad i slutet af 1640-talet. Den har egts af grefve G. A. Sparre, grefvarne G. A. F. och J. G. De la Gardie samt exc., grefve K. De Geer.

Tillhör *grefve Ax. Wachtmeister* (Vanås).

FRANS HALS.

Frans Hals d. ä., jämte Rembrandt den inflytelserikaste mästaren inom det holländska figurmåleriet, föddes i Antwerpen omkring 1584 och dog i Haarlem 1666. Han tillhörde en gammal holländsk adelsfamilj och som han redan såsom yngling med sina föräldrar flyttade till Haarlem, räknas han, trots sin födelseort, med skäl såsom holländare. Karel van Mander skall hafva varit hans lärare. I så fall måste Frans Hals redan 1602 hafva varit bosatt i Haarlem, ty nämda år lemnade Karel van Mander denna stad och reste utrikes. Redan 1611 var mästaren gift. Hans äktenskap var dock icke lyckligt och stormiga uppträden mellan makarne måste

hafva egt rum, ty 1616 drogs mästaren inför rätta derför att han misshandlat sin hustru samt erhöll af magistraten en sträng varning och uppmanades att »bättra sig och afhålla sig från dryckenskap och slika utsväfningar». Kort derefter dör hans första hustru. Året derpå gifter han om sig med Lysbeth Reyniers. Nio dagar efter bröllopet får hon ett barn. År 1644 blef konstnären styrelseledamot i målargillet (han tillbragte hela sin mannaålder i Haarlem), öfverhopades med beställningar och målade, tack vare sin flinka pensel, raskt undan. Emellertid var hans affärsställning särdeles dålig. År 1652 pantsattes en del af hans bohag och de taflor, han hade hemma hos sig, för att gälda hans skuld till en bagare, och längre fram måste mästaren begära understöd af kommunen. Men Frans Hals var då en gubbe och hade en stor familj. — Frans Hals var en dålig hushållare och hans lif var icke exemplariskt. Om det också icke är sant, hvad Houbraken berättar, nämligen att han var »full hvarenda qväll», så synes han likväl hafva haft en öfverdrifvet stark böjelse för bägaren och ölmuggen. Men oaktadt sitt oregelbundna lif, stod Frans Hals på grund af sitt snille och sitt goda hjerta i stort anseende, hos sina samtida. Hans landsman d:r van der Willigen har förträffligt karaktäriserat honom, då han säger, att Frans Hals gifver oss »bilden af en man, utan regler och grundsatser, af god familj och uppfostrad i goda manér och seder, utan att dock hålla på dem; en man, som trots sina stora fel städse högaktades för sin eminenta begåfnings skull; korteligen: bilden af en man med stora passioner.» — D:r W. Bode, den utmärkte kännaren af mästarens verk, har dessutom alldeles rigtigt framhållit, att Frans Hals lika litet som den italienska renässancens konstnärer är en karaktär i modern mening, men en *hel* konstnär såsom de, hvilken bör mätas efter *sin* tids måttstock och icke efter *våra*, endast för vår tid bestående moraliska begrepp. — För öfrigt, hurudan den lättsinnige, men älskvärde mästaren än var såsom menniska: såsom konstnär är han en af alla tiders främste. Hans verksamhetsfält är visserligen ganska litet. Strängt taget var han endast porträttmålare. Äfven hans genrestycken äro egentligen icke annat än genreartadt uppfattade porträtt. Men inom detta lilla område är han en underbart stor mästare. Egentligen var och förblef han en improvisatör — många af hans porträtt äro tydligen målade på några få timmar — men ingen har uppnått honom i konsten, att med några raska, djerfva, flygtiga men säkra penseldrag mana fram hela karaktären i ett ansigte. Liksom van Goijen var han icke kolorist i strängare bemärkelse och, likt denne i sina landskapsstycken, frågade han i sina porträtt litet efter detaljerna. Karaktären, hufvudsaken var för honom alt. Rembrandt, Tiziano och Velasquez hafva målat ett djupare själslif än han gjorde och de hafva varit större färgkonstnärer än han. Men ingen har med enklare medel, enklare färgtoner, så vårdlös men dristig pensel, fäst så lefnadsglada, friska, hurtiga och trefliga bilder på duken. — Frans Hals utöfvade ett ofantligt inflytande på den holländska målarkonsten. Hans broder, Dirk Hals, hans söner, Frans d. y., Herman, Reynier, Nicolaas och Jan, andra såsom A. van Ostade, A. Palamedesz, J. Duck, P. Codde, Jan Steen, Metsu, Brouwer, Terborch, J. Molenaer, Heda, Kalf, Pieter Potter, (Paulus Potters fader) o. s. v. måste räknas till hans lärjungar eller efterföljare. Hans arbeten äro mycket talrika (omkring 160). De träffas i de flesta offentliga tafvelsamlingar och i många enskilda. Nationalmuseum är ett af de få, större gallerier, der han saknas. Ofta signerar han:

FH

3. **Violinspelaren.** En medelålders man med fylligt ansigte och små, ljusa mustascher, spelar leende violin. Han är vänd mot åskådaren och framstäld i half figur, naturlig storlek. Han har en gråbrun, mjuk, bredskyggig filthatt på hufvudet, tröja af samma färg och hvit, nedviken krage med spetsbård. Till höger gul, till venster mörk fond. Duk. H. 0.68, B. 0.57.

Taflan, sannolikt målad omkring *1625*, har egts af grosshandlaren E. L. Schlegel och grefve J. A. Anckarsvärd.

Tillhör *friherrinnan E. Gripenstedt* (Stockholm).

4. **Den skålande lutspelaren.** Vid ett bord till venster i förgrunden, af hvilket endast den grå skifvan är synlig, sitter, något vänd åt höger, en leende yngling med ljusbrunt, långt, okammadt hår, en på sned sittande, öfver venstra örat nedhängande mössa med fjädrar och mörkgrå drägt med ljusblått foder. Han är framställd i half figur och naturlig storlek. I den i jämnhöjd med mössan upplyfta högra handen håller han en med hvitt vin fyld remmare, hvilken han, böjande hufvudet något tillbaka och skrattande visande tänderna, med tillfredsställelse betraktar. Hans venstra hand omfattar skaftet af den på bordet hvilande lutan. Ansigtet obetydligt vridet åt höger. Gulgrå fond. Längst ned till höger en slagskugga. Ansigtet mycket bredt och saftigt måladt med lifligt minspel och skalkaktigt uttryck. Trä. H. 0.89, B. 0.74. Sign. med monogrammet: *FH*

Taflan, målad omkring *1625*, är ungefär samtidig med mästarens bekanta två »Musicerande gossar» i Kassel, ja modellen i vår tafla är just den större af de bägge gossarne, den med lutan i handen och baretten på hufvudet. Vår tafla, afbildad i Säfstaholm-kat., köptes 1826 ur professor Fahlcrantz' saml. och har sedan egts af grefvarne Trolle—Bonde.

Tillhör *grefve F. Bonde* (Säfstaholm).

5. **Porträtt af en yngre man,** i half figur åt höger och naturlig storlek. Han är klädd i svart, bredskyggig filthatt, svart drägt, hvit, nedviken, mjuk och något veckad krage med spetsbård, samt, utanpå tröjärmarna, liknande, ehuru icke veckade manchetter. Hans hår, har en gul, i ljusbrunt stötande färg. Skägget, ljusbrunt, kortklippt och glest, är tillspetsadt, hvilket äfven är förhållandet med de små, ljusa mustascherna. Ansigtet har ett trött, sjukligt, tärdt, i förtid åldradt utseende. Kinderna äro betäckta med en hektisk rodnad. Den något upplyfta handen, med utspärrad tumme, är tryckt mot bröstet, i den venstra, sänkta handen håller han en penningpung af gult skinn. Händerna

(egentligen en *gammal* mans) äro bredt och mästerligt målade. — Bilden är inskrifven i en fönsterlik oval. Fonden gulgrå. Till höger synes en slagskugga af hufvudet. Duk. H. 0.98, B. 0.66. Sign.: *ÆTAT SVÆ 28/ ANº 1638.*

Taflan, målad när mästaren redan var omkring 54 år gammal, är motstycke till n. 6. Den har egts af enkedrottning Josephine.

Tillhör *H. M. Konungen* (Stockholms slott).

6. **Porträtt af en medelålders qvinna,** i half figur åt venster och naturlig storlek. Hon bär en hvit, styf hufvudbonad, svart, framtill guldstickad drägt, stor, pipip ringkrage och fina spetsmanchetter med långa snibbar. Händerna äro lagda öfver hvarandra. På den högra, öfra handens pekfinger sitter en ring. Ansigtet, nästan en face, har en frisk, rödlätt, något solbränd hy. Bilden är inskrifven i en fönsterlik oval. Gulgrå fond. Till venster en slagskugga. Duk. H. 0.98, B. 0.66. Sign.: *ÆTAT SVÆ 41/ ANO 1638.*

Motstycke till n. 5. Har likaledes egts af enkedrottning Josephine.

Tillhör *H. M. Konungen* (Stockholms slott).

JAN VAN GOIJEN.

Jan van Goijen, en af Hollands mest berömde konstnärer och en af vägbrytarne för det holländska landskapsmåleriet, föddes i Leiden 1596 och dog i Haag 1656. Son till en förmögen konstälskare, fick han tidigt börja utbilda sina konstnärliga anlag. Han hade redan åtnjutit undervisning af flere mästare, såsom Jan de Man i Leiden och Willem Gerritz i Hoorn, då han vid nitton års ålder gjorde en resa till Frankrike. Återkommen, stannade han ett år i Esaias van de Veldes atelier, hvilken mästare, ehuru endast några år äldre än han sjelf, hade stort inflytande på hans utveckling. Så uppträdde han såsom sjelfständig konstnär och började sin epokgörande verksamhet, som utmärkte sig genom en oerhörd produktivitet och som förvärfvade honom såväl rykte som förmögenhet. Man vet, att han 1618 gifte sig, att han till 1631 arbetade i Leiden och då flyttade öfver till Haag, der han dog. Hans dotter gifte sig 1649 med hans lärjunge, den ryktbare genremålaren Jan Steen. — Van Goijen grundade en stor skola, en hel riktning inom det holländska måleriet. Han hade kanske icke många *direkta* lärjungar, men endast få af de med honom samtida landskapsmålarne undgingo att taga starka intryck af honom. Bland hans talrika elever eller efterapare må nämnas Salomon van Ruijsdael (under dennes första tid), F. de Hulst, Willem Kool, Anth. van de Croos, Willem Knijf, Pieter Nolpe, H. de Meyer o. s. v. I sina enkla, något entoniga bilder, oftast framställande kanalpartier eller ensliga dünlandskap, sträfvade van Goijen mindre efter ett troget återgifvande af lokalfärgerna än efter en behaglig

harmoni, en varm och angenäm grundton. Han kan såsom kolorist icke mäta sig med P. de Molijn, sin samtida, och ej häller med Sal. van Ruijsdael under dennes senare period. Han hade i sjelfva verket mycket få färger på sin palett. Han nöjde sig med ett par, tre toner. Stranden, båtarna, träden, kyrktornen, målade han med en enda, obestämd, drömmande, mellan gult, ljusgrönt och brunt växlande färgton, mot hvilken han satte en tunn, grå eller blå luft och den genomskinliga, i grått eller ljusbrunt skiftande vattenytan. Men öfver alla dessa så entoniga, så enkelt målade kanalbilder, hvilka han varierade i det oändliga, hvilar en ljuf melankolisk stämning, en sann och okonstlad poesi. Och detta gäller äfven om hans flygtigaste oljefärgsskisser hvilka, huru hastigt tillkomna de än äro, nästan alltid bära genialitetens kännemärke. — Hans arbeten äro ytterst talrika. Nästan alla offentliga samlingar ega flere eller färre verk af hans hand. Nationalmuseum har fyra.

VG VGOYEN

7. **Rast vid ett värdshus**. Närmast till venster i förgrunden ett stort, lummigt träd. Tätt der bakom och i taflans hela venstra hälft en hvit stenbygnad och, bortom densamma, en täckt halmstack. Längst till venster, utanför den öppna dörren på husets gafvel, fem personer, deribland en bonde, som tömmer ett stop samt en herre och en dam, som samtala med en åt venster vänd, gråklädd kavaljer, hvilken håller venstra handen i sidan. Till höger, vid bygnadens långsida, en vagn, förspänd med tre hästar i bredd, hvilka en dräng med röd mössa vattnar. I vagnen en dam med ringkrage och fyra män. Till höger om, d. v. s. bredvid vagnen en vandrare med blottadt hufvud och en gosse. Längre bort till höger invid halmstacken, en annan, likaledes med tre hästar förspänd vagn och till höger derom två med hvarandra samtalande karlar, bägge till häst. Längst bort till höger några träd i svagt ljusgrön färg. Den svagt ljusblå himlen öfverdragen med en ytterst tunn molnslöja. Marken till venster i förgrunden, i trädets skugga, brun men för öfrigt gul. — Trä. H. 0,39, B. 0,49. Sign.: *v G 1631.*

Har egts af exc., grefve M. Brahe och grossh. A. Wallis.

Tillhör hr *Th. Schagerström* (Stockholm).

8. **Strandparti**. På stranden, till höger, en bygnad och små, väl utförda figurer. I gulgrå ton. Trä. Liten tafla. Sign.: *v GOIEN 1636.*

Tillhör *frih. C. C:son Bonde* (Gimmersta).

9. **Sädesskörden**. En större by med en kyrka och, till höger, en väderqvarn. Der framför ett fält med sädesskylar, en förspänd skrinda och folk, sysselsatt med skördearbete. Till

venster i förgrunden står en soldat i kyller, filthatt och öfrig tidsdrägt. Han samtalar med två sittande karlar. Bredvid en qvinna med ett kärl på hufvudet samt en gosse. Till venster bakom dem några buskar. — Taflan har en egendomlig, men varm, gulbrun ton. Marken till venster i förgrunden är starkt brun. Luften grå. Trä. H. 0,68, B. 0,92. Sign.: *v GOYEN 1636.*

Ur gamla Scharp'ska saml.

Tillhör hr *C. Scharp* (Stockholm).

10. **Borgen vid sjön**. På stranden, till venster, en borg med två torn, hvaraf det närmare är rundt, med lågt tak, hvarikring fyra »toureller», det andra, bortre, fyrkantigt med spetsigt tak. Längst till venster i förgrunden några träd. Flere figurer närmast till venster i förgrunden, sysselsatta med att transportera packor och säckar. Längre bort andra figurer. Invid stranden, till höger om borgen, några båtar, somliga med seglen uppe. På vattnet andra farkoster. Längst bort en landremsa. — Ljusgrön färgton. Duk. Större tafla. Sign.: *v GOYEN 1639.*

Ur grefve B. von Platens saml.

Tillhör *grefve Pontus De la Gardie* (Mansdala).

11. **Strandparti**. Till venster i förgrunden, vid en utskjutande udde (i brun ton) två roddbåtar. I den närmare båten två karlar, af hvilka den ene, stående i aktern, stakar med en åra, medan den andre närmare fören och lutad öfver babords reling sköljer en mjärde. I båten der bakom också två män och i fören flera på hvarandra uppstaplade mjärdar. På stranden, till venster om båtarne, stå en karl och en gosse, som se på. Till venster om dem en mot en mjärde lutad undertagshåf. På den högra, aflägsna stranden en väderqvarn. Till höger i förgrunden en flytande tunna. Till höger bortom den, nära den högra stranden, en segelbåt. Längre bort, till venster om väderqvarnen, flera segelbåtar. Mulen himmel. I grå ton. Trä. H. 1.18, B. 1.85. Sign.: *v G 1639.*

Ur gamla Scharp'ska saml.

Tillhör hr *C. F. Edelstam* (Stockholm).

12. **Strandparti**. Till venster i förgrunden, invid några i stranden nedslagna pålar, en landande fiskarbåt med två karlar. I båten ligger en stor mjärde och i aktern sticker en undertagshåf ut. Framför en utskjutande udde en annan roddbåt. Till höger, längre bort, en sig närmande farkost med segel. Ännu

längre bort andra seglare. Längst i fjärran en knapt synlig landstrimma med väderqvarnar. Små vågor på vattnet. Molnbelagd himmel. Grå färgton. Trä. Helt liten tafla. Sign.: *v G 1643*.

Tillhör *frih. Hugo Hamilton* (Boo).

13. **Liten stad vid en flod.** I bakgrunden på stranden till venster en mindre stad med många hus, träd och en stor, vacker kyrka, med högt, genombrutet torn. Närmare förgrunden ett förnämt ekipage, förspändt med flera hästar. Ännu närmare åskådaren en sittande karl, som samtalar med tvänne stående män, af hvilka den ene bär en påse på ryggen. Närmast i förgrunden, till venster, en roddbåt vid stranden. Till höger skjuta två uddar från stranden till venster ut i floden. Vid den närmare udden en färja med kor, hvilken lägger ut. Vid den bortre udden en brygga, vid hvilken flere större segelbåtar förtöjda. Längre bort till höger på andra sidan floden en åt venster utskjutande udde med bygnader och en kyrka. Äfven der synas segelbåtar. Till höger vid horisonten en landremsa. — I gulaktig ton. Trä. H. 0,65, B. 1,01. Sign.: *v G 1643*.

Taflan, år 1804 köpt ur rådman Ahlgrens saml., är afbildad i Säfstaholm-katalogen.

Tillhör *grefve Fredrik Bonde* (Säfstaholm).

14. **En stad vid sjö.** Till höger i bakgrunden, en stad med många hus och omsluten af en mur. Till venster i förgrunden en stor färja, lastad med folk och ett fint, förspändt ekipage. I gråbrun ton. Trä. H. 0,64, B. 1,02. Sign.: *v GOYEN 1643*.

Ur grossh. Masreliez' saml.

Tillhör *frih. Edv. Cederström* (Löfsta).

15. **Sjöstycke.** Till höger i förgrunden några i botten neddrifna pålar. Till venster i förgrunden ett segelfartyg med holländsk flagg. Längre bort flere seglare. Längst i fjärran en stad. Molnbelagd himmel. I grå färgton. Trä. Helt liten tafla. Sign.: *v G 1646*.

Professor Fahlcrantz' saml.

Tillhör fru *A. S. Fahlcrantz* (Stockholm).

16. **Utsigt af en holländsk stad (Dordrecht?).** Längst till höger, på högra stranden, en väderqvarn. Till venster derom en skogsdunge, en kyrka med två höga torn och till venster derom, ungefär i taflans midt, flere bygnader och en väderqvarn.

Till venster i förgrunden en enmastad, bortåt seglande båt, fyld med folk. Till höger derom en roddbåt med sju personer. Längre bort andra farkoster. Till venster i bakgrunden en remsa af den venstra stranden. Mulen luft. Präktigt vatten. Utmärkt tafla. Trä. Stor tafla. Sign.: *v G 1647*.

Professor Fahlcrantz' saml.

Tillhör fru *A. S. Fahlcrantz* (Stockholm).

17. **Fiskarbåtar vid en brygga**. På strandudden till höger en delvis förfallen, oregelbunden stenbygnad med ett litet torn, invid hvilket en figur synes. Nedanför bygnaden fyra karlar. Till venster om, nedanför bygnaden, en hög brygga, vid hvilken flera fiskarfartyg, med seglen uppe och talrik besättning ombord, ligga förtöjda. Något till höger i förgrunden, nära taflans midt, en roddbåt, hvari en stor mjärde och en man, som med åran tager törn mot en påle. Till venster i bakgrunden en åt höger utskjutande udde med en bygnad. Molnhöjd himmel. Båtarna, vattnet och hela den öfriga förgrunden hållna i gråbrun ton. Skissartad och flygtigt utförd tafla. Trä. H. 0.38, B. 0.68. Sign.: *v G 1652* (den sista siffran osäker).

Tillhör *H. M. Konungen* (Stockholms slott).

18. **Strandparti**. Till höger, på den bortre stranden, ett hus, några träd och vid udden en färja, som lägger i land. Till venster i förgrunden synes ett stycke af den närmare stranden och längre bort, likaledes till venster, seglare. — Flygtig, bleknad, men spirituel skiss. Trä. H. 0.14, B. 0.24.

Ur ministern, frih. G. M. von Rehausens saml.

Tillhör *grefvinnan I. von Essen* (Vik).

19. **Sjöstycke**. Vid en brygga till venster i förgrunden två fiskarefartyg med seglen uppe och holländska flaggor. I fören på den närmare båten stryker en nedhukad karl just focken. På samma fartyg synas ännu två karlar. Invid denna slups akter en roddbåt med en karl uti. På bryggan, längst till venster i förgrunden, en annan man. Bakom bryggan, på afstånd, synes på den i bakgrunden, åt höger utskjutande udden, en liten väderqvarn. På denna i ljusgrön ton hållna, trädbevuxna strand, synes längre åt höger en kyrka med högt torn. Till höger i förgrunden en roddbåt, hvari en karl och en stor mjärde. Längre bort, också till höger, en hitåt seglande båt med holländsk flagg.

Hvita moln på svagt blå himmel. Vattnet i förgrunden hållet i gråbrun ton. Trä. H. omkr. 0.39, B. omkr. 0.60. Sign.: *v G.*

Ur handlanden Enbloms saml.

Tillhör hr *J. Bolinder* (Stockholm).

JACOB JORDAENS.

Jacob Jordaens, den berömde flamske figurmålaren, Rubens' samtida och vän, föddes i Antwerpen 1593 och dog der 1678. År 1607 började han sina studier hos Rubens' lärare, Adam van Noort, hvars dotter han 1616 gifte sig med, samtidigt med att han lät inskrifva sig i Antwerpens målargille såsom »aqvarellmålare» (»Waterschilder»). Redan 1621 satt han i gillets styrelse och hade då talrika lärjungar. År 1640 kunde han bygga sig ett palats, som han smyckade med målningar. Houbraken berättar, att mästaren för Karl X Gustafs räkning utförde tolf stora målningar, framställande Jesu lidanden. Emellertid är denna berättelse obestyrkt. Vid omkring femtio års ålder öfvergick han till reformerta läran. Om man undantager hans vistelse i Haag, der han i palatset 't huis ten Bosch utförde den stora, ännu bevarade målningen »Prins Fredrik-Henriks triumferande», lemnade han aldrig sitt fosterland och besökte, i motsats till Rubens och flere af dennes elever, aldrig Italien. Häri ligger också förklaringen till hans arbetens så utpräglad flamska karaktär. — Han var aldrig Rubens, lärjunge, men rönte inflytande af denne store mästare, hans förtrolige vän. Dock förblef han på samma gång en sjelfständigt skapande artist, och hans taflor hafva sina egna, karaktäristiska egenskaper. De utmärka sig genom en uppsluppenhet, som våldsamt nedbryter alla prydhetens skrankor — ja, ibland, såsom t. ex. i »Kandaules' gemål» i Nationalmuseum, präglas de af en fördomsfrihet, som sårar *våra* begrepp om det passande, och som altför ofta gränsar till cynism. Lyckligast och verkligt stor var han såsom genremålare och framställare af antika fabler i modern drägt. När han deremot — derpå äro ett par af nedanstående taflor ett bevis — försökte sig på religiösa ämnen, misslyckades han ofta, enär den humoristiske målaren icke ens i sådana ögonblick tog saken nog allvarsamt. Han föll då ur rollen, eller rättare: han föll *icke* ur rollen, ty hans religiösa arbeten påminna så starkt om hans genrebilder, äro så mättade af en robust humor, att de förekomma den nutida åskådaren såsom en parodi på religiös konst. I jemförelse med Rubens, hvilken i sina målningar liksom i sitt lif var och förblef hofman ända ut i fingerspetsarna, förefaller derför den frie, obundne Jordaens emellanåt en smula klumpig och simpel. »Högre» ämnen förstod han icke att behandla. Men inom *sin* genre: sedeskildringen, fabeln och porträttet, är han en mästare af första ordningen. Hans stora, figurrika kompositioner med sina fylliga, friska gestalter, genomströmmas af ett sjudande, brusande lif, i teckningens djerfhet och säkerhet täflar han med den flamska skolans stormästare, i färgens kraft och klarhet öfverträffar han honom ibland. — Hans arbeten äro ytterst talrika. Nationalmuseum har tre.

20. Petrus, tagande penningen ur fiskens mun, kolossal duk med 23 figurer i naturlig storlek och till 4/5 upptagen af en med

menniskor och djur lastad, öppen segelbåt. — Till venster, på en brygga, synes Petrus, nedhukad, hållande i venster hand en stor, ur vattnet till hälften uppdragen fisk och i högra handen ett mynt, som han betraktar. Bakom honom stå fyra af hans följeslagare, den till utseendet yngste insvept i en gulbrun mantel. Till venster om bryggan en stor, halfdäckad lastbåt, fyld af menniskor och djur, hvilka alla äro friskt och ypperligt målade och delvis särdeles humoristiskt uppfattade, men hvilka trotsa alla lagar om religiösa kompositioner och i sjelfva verket icke hafva något med det ursprungliga motivet att skaffa. — Kring masten en grupp af folk. En bortvänd karl hissar seglet och en sittande qvinna öfverskuggar med handen sina ögon och ser uppåt. Vid babords reling, bredvid en präktigt målad tupp, en gråtande gosse, som tappat en apelsin i vattnet. Till höger bakom dessa en grånad gubbe, en ung man med hatt på hufvudet och, med uppmärksamheten riktad på Petrus, tre äldre män, af hvilka en, klädd i röd mantel, står bredvid en svart och hvit, uttrycksfullt målad oxe. Framför masten en gumma med halmhatt. — På halfdäcket en annan grupp af flere personer: längst fram i fören en sittande qvinna, i gul halmhatt och med ett barn i knäet, till venster om henne en tjock yngling, likaledes med halmhatt, bakom henne en gubbe i mörkbrun drägt samt en halft bortvänd ung man och en qvinna, som håller en metallkanna i händerna. — Nedanför denna grupp en äldre man och en mulatt i turban och blå mantel, hållande vid tygeln en ljusgrå häst, en rigtig åkarkamp, med nedböjdt hufvud och resignerad uppsyn. — Vid relingen står en naken, blott om lifvet draperad yngling, som med en stång söker vända båten utåt. Till venster synes en låg strand och ute på hafvet flera seglare. — Duk. H. 2,77. B. 4,68.

Den kolossala taflan är målad med de friskaste färger, bred, mjuk penselföring och en oöfverträfflig bravur. Ett ystert lif präglar alla figurerna. Sjön, menniskorna, djuren — alt är lika liffullt och mästerligt framstäldt. Vid målandet af qvinnan och ynglingen i fören har mästaren tillåtit sig en skämtsam, om ock malplacerad frihet, i det att tre af de bägge figurernas fötter äro så framstälda, att de tyckas tillhöra en och samma person — en osmaklighet så stötande, att man i äldre tider också öfvermålat den ena foten, som först vid en för några år sedan företagen renovering af taflan åter kom fram. — Taflan, ett koloristiskt mästerverk, har sedan gammalt förvarats på Finspång och finnes beskrifven af L. von Breda i n. 286 af 1791 års årg. af »Stockholmsposten».

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

21. Silenus, omgifven af bacchanter. Den brunhyade Silenus är framstäld naken, i half figur, naturlig storlek. Kring den kala hjessan synes en vinranka och i det såsom förkläde tjenande draperiet kring midjan har han några drufklasar. Till höger om honom står en gumma. Till venster bakom honom synes en bacchant, med en fruktkorg på hufvudet. Till höger bakom honom en annan bacchant, blåsande i en lur. — Frisk, saftig kolorit. Ypperlig målning. Duk.

Har egts af den nuvarande Vanås-samlingens stiftare, grefve G. A. Sparre. Skall, enligt en obestyrkt tradition, förut hafva egts af den bekante franske konstsamlaren Crozat och skall enligt samma uppgift finnas graverad. Är beskrifven af L. von Breda i n. 286 af 1791 års årg. af »Stockholmsposten».

Tillhör *grefvinnan M. De la Gardie* (Helsingborg).

22. »Återresan från Egypten», stor duk med omkr. 19 figurer. — Större delen af taflan upptages af ett odäckadt segelfartyg, sedt i stark förkortning med fören mot åskådaren. I fartygets midt, invid masten, sitter Maria, en fet, simpel matrona, med ett slags solhatt på hufvudet och med barnet bredvid sig. Bakom henne, stödd mot masten, står Josef. Dessutom sexton figurer, såsom två barn, två karlar, som skjuta ut båten, en annan, som sätter till seglet, en säckpipsblåsare, en man med en ölmugg, m. fl. Vidare en hönsbur m. m. — Duk. Otydligt sign.: *J. JORDÆNS 1652.*

Denna stora, men både i uppfattning och utförande mindre framstående tafla af den store mästaren, finnes liksom de begge föregående beskrifven af L. von Breda i n. 286 af 1791 års årg. af »Stockholmsposten» och har egts af excellenserna, grefvarne M. F. och M. Brahe.

Tillhör *grefve Nils Brahe* (Skokloster),

23. »Utan Ceres och Bacchus fryser Venus». (allegorisk komposition). — Venus, naken, med ett rödt draperi öfver ena axeln, vänder sig bort från en satyr, som knäböjande bjuder henne frukter. Vid högra handen leder hon en amorin. Bakom denna grupp synas till höger två nymfer, den ena med rödt, den andra med blått draperi och en fruktkorg på axeln. Till venster i bakgrunden, inne i en grotta, en gumma, som värmer sig vid en fyrpanna, på hvilken en gosse blåser, medan en ung man är sysselsatt der bredvid. Ljuset från kolelden faller på amorinens ena sida. Trä. H. 0,48. B. 0,63.

Denna lilla, utsökta målning, ett mästerverk genom den smältande koloriten, den oöfverträffliga karnationen och den fina modelleringen, är sannolikt en, ovanligt väl utförd, skiss för en större tafla. Om den deremot verkligen är af Jordaens, är

svårt att afgöra. De unga qvinnornas typer påminna bestämdt om typerna i *hans* arbeten och det är ingenting i målningssättet och färggifningen, som gör det omöjligt att Jordaens hand penslat denna förtjusande tafla. Men gumman, inne i grottan, är en typ, som Rubens användt (åtminstone återfinnes hon på en gravyr som anses vara af Rubens) och i Dresdens museum återfinnes den venstra hälften (grottscenen) af vår tafla, i större format (H. 1,16, B. 0,92), likaledes på trä, men der tillskrifven Rubens. — Om deremot något exemplar af *hela* vår tafla finnes, har förf. icke ännu lyckats erfara. — Vår tafla, hvars mästarnamn sålunda ännu icke får anses vara fullt afgjordt, har egts af öfverstekammarjunkaren, frih. K. Kurck och frih. C. F. L. von Friesendorff på Åkeshof.

Tillhör hr *O. Seippel* (Stockholm).

JERONIMUS FRANCKEN.

Jeronimus Francken d. ä., en sällsynt flamsk genremålare, broder till den bekante målaren Frans Francken d. ä. och farbroder till den ännu mer kände målaren Frans Francken d. y., föddes i Herenthals, öster om Antwerpen, 1540 och dog i Paris 1610. Lärjunge af sin fader, Nicolaas Francken, kom han i unga år till den franska hufvudstaden, hvar förinnan han dock sannolikt gjort en kort resa till norra Italien. Redan 1566, eller kanske ännu tidigare, var han verksam i Fontainebleau. Längre fram bodde han vid gatan »Rue des quatre fils» i Paris, der han i egenskap af Peintre du Roy arbetade under Karl IX:s, Henrik III:s och Henrik IV:s regeringar. Han stod i högt anseende och var i synnerhet uppburen såsom porträttmålare. Han hade sannolikt en god ställning och umgicks förmodligen med aristokratien. Åtminstone gifte sig hans döttrar alla med franska adelsmän och officerare. Hans arbeten hafva till största delen gått förlorade. Något porträtt af hans hand existerar, så vidt man vet, icke längre. »Johannes döparens halshuggning» i Dresden, »Karl V:s tronafsägelse» i Amsterdam, »Karl V:s inträdande i kloster» i Lilles museum och en »Bal i Venezia» (dat. 1565) i Museum Suermondt i Aachen — altså endast fyra arbeten — äro de enda hittills kända, bevarade taflor af mästaren. Härtill kommer nu följande:

24. Aftonunderhållning vid franska hofvet. Till höger i förgrunden, i en förnäm salong, på hvars fondvägg en marinmålning hänger, sitter, vänd åt venster, en ung hofdam, som spelar klavér och vänder sitt vackra ansigte mot åskådaren. Hon har en hög hårprydnad, stor pipkrage, mörkblå drägt och röd underklädning. Längst till höger, bakom henne, står ett bord med hvit duk och två silfverfat med anrättningar. Bakom bordet (från åskådaren räknadt) står en i profil åt venster sedd yngling, som spelar gitarr. Till venster i förgrunden och till venster om klavéret, på insidan af hvars uppslagna lock ett landskap är måladt, synes ett

i riktning mot åskådaren gående par; han, klädd i spansk drägt, med obetäckt hufvud, gestikulerande med venster hand och samtalande med damen, som han för vid sin högra hand; hon klädd i ljusblått lif och gul klädning, med en näsduk i den sänkta högra handen och vändande ansigtet mot sin kavaljer. Bakom, midt emellan dem, synes en åt höger vänd dam. Till venster om dem, ehuru längre bort, står ett annat par (kavaljeren i grå drägt och med en stor värja vid sidan). I bakgrunden, till höger, synas flera par, hvaribland en bortåt, gående, hvitklädd dam, hvars kavaljer, klädd i hög, toppig hatt med plym, lägger sin venstra arm om hennes lif. — Duk. H. 0,94, B. 1,52. Sign.: *IERONIMVS FRANCK.*

Det spelande fruntimret har förr, ehuru väl utan skäl, ansetts vara Maria Stuart, liksom paret i förgrunden gält för att vara Henrik III och Katarina de Medici. — Den illa farna, men ännu i sin ruin vackra och intressanta taflan har egts af John Hall (Göteborg), frih. Rutger Maclean (på Ström), generaldirektör M. Huss och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

JAN VAN DEN HOECKE.

JAN VAN DEN HOECKE, en framstående flamsk figurmålare, föddes 1611 i Antwerpen och dog der blott 40 år gammal, år 1651. Först lärjunge af sin fader, Kasper v. d. H., studerade han sedan i Rubens atelier. Senare anslöt han sig närmare till sin store medlärjunges, A. van Dijcks riktning och kom denne så nära, att sannolikt många af hans arbeten gå under van Dijcks namn. Efter att år 1635 hafva arbetat på de till prins-kardinalen Ferdinands ära uppresta triumfbågarna i Antwerpen, begaf han sig till Italien, der han vann anseende. På återresan stannade han en tid vid kejsar Ferdinand II:s hof, der han porträtterade kejsaren och åtskilliga dignitärer, till dess att erkehertig Leopold Wilhelm, hvars förste hofmålare han blef, tog honom med sig till Antwerpen. Det var år 1647. Der gifte han sig 1648 och stod just på höjden af sin utveckling då han 1651 bortrycktes. — Han var synnerligen ansedd såsom porträttmålare, men målade derjemte stora religiösa kompositioner och historiska framställningar. I teckningen var han understundom något maniererad. Hans färg var icke kraftig, men varm och harmonisk. Öfver hans skapelser hvilar något af den veka och milda karaktär, som utmärker van Dijcks arbeten. — Jan van Hoeckes taflor äro icke talrika. Belvedere-saml. i Wien har några prof på hans konst. Hans målningar äro annars sällsynta i museerna. I flera af Belgiens kyrkor träffar man dock altartaflor af hans hand.

25. Maria med barnet och den hel. Anna. Till höger, vänd mot åskådaren, sitter Maria med händerna knäpta om lifvet på det

hennes knä sittande, nakna barnet. Hon är ikládd en röd drägt och en ljusblå mantel, som glidit ned öfver axlarna, samt har på hufvudet en grå slöja. Hon böjer hufvudet åt höger och kysser ömt det ljuslockiga barnet, som, vändande sig om, lägger sin venstra hand på hennes högra kind och med sin högra hand griper i hennes hårslöja. Till venster om dem, sedd i profil åt höger, står den hel. Anna, en vördnadsbjudande gumma, som mildt betraktar dem och, iklädd en grön, pelsbrämad kappa och ett svart hufvuddok, trycker sin högra hand mot bröstet, under det att hennes venstra hand hvilar på Marias högra arm. Till venster gulgrå, till höger mörk fond. Maria och den hel. Anna i knästycke. Barnet i hel figur. Älsklig och graciös komposition med nobel uppfattning och varm, harmonisk färg. Duk. H. 1,15, B. 0.90. Sign.: *J. van Hoec. . . | F.*

Taflan har egts af exc. grefve M. Brahe, grossh. A. Wallis, generaldirektör M. Huss och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

SALOMON DE BRAIJ.

Salomon de Braij, holländsk figurmålare, arkitekt och skald, fader till målaren Jacob de Braij, föddes i Haarlem omkr. 1597 och dog der jämte Jacob och tre andra barn i den härjande pesten 1664. Man vet, att han 1615—1630 var musketör vid S:t Adrians skyttegille i Haarlem, att han 1625 gifte sig med Anna Westerbaan från Haag och att han var katolik. År 1627 utgafs en samling sonnetter och kärleksvisor af honom och omkring 1645 gjorde han ritningar och modell till Nieuwe Kerk i Haarlem. År 1661 utgaf den mångsidige mannen ett på sin tid mycket ansedt arbete »Om Haarlems förstorande», för hvilket han erhöll offentlig belöning. År 1665 såldes hans efterlemnade konstverk. — Hans taflor äro sällsynta och deras mästare såsom målare mindre uppskattad än han förtjenar. Om nedanstående tafla, ett mästerverk, vore bekant i utlandet, skulle Salomon de Braij erhålla en plats bland Hollands ypperste konstnärer. Den berömde konstkännaren D:r W. Bode har i sina »Studien» uppfört mästaren såsom stående under inflytande af Frans Hals. Nedan nämnda tafla visar emellertid att vår artist tillhör den stora kretsen af *Rembrandts* lärjungar och efterföljare. Mästaren begagnar signaturen

S·Bray

26. Josef mottager sin fader och sina bröder. Till höger, framför ett porthvalf, synes Josef, klädd i hvit turban med tjädrar,

grön guldstickad underklädning, bruna stöfletter och en röd mantel, hvars släp uppbäres af en vacker, knäböjande page. Han står vänd åt venster, framåtlutad, med utsträckta armar, i begrepp att omfamna Jacob, som klädd i en gul, rödkantad mantel, ödmjukt och med utsträckta armar knäböjer framför honom. Till venster längre bort synas Josefs bröder, likaledes på knä och de flesta med blottade hufvuden. Till venster i förgrunden står på en lägre afsats Benjamin, hållande en svart och hvit hund vid ett snöre; till höger ligga några arkitekturfragment. I bakgrundens venstra hälft synas kameler, i dess högra ser man många soldater med blänkande hjelmar och hillebarder. Duk. Ganska stor tafla. Sign.: *S D Bray 1655*.

Denna både i komposition och utförande mästerliga tafla utgör motstycke till n. 27, »Josef berättar för Jacob sina drömmar» af *Nikolaas de Helt-Stokade*. Den är kommen ur hofmarskalken, frih. G. Ridderstolpes och expeditionssekreteraren J. G. Netzels samlingar.

Tillhör *frih. Hugo Hamilton* (Boo).

NICOLAAS DE HELT-STOKADE.

Nicolaas de Helt-Stokade, holländsk figurmålare, föddes (enl. Houbraken) 1613 i Nijmegen och lefde ännu 1662. Han vistades länge i Roma och Venezia samt i Paris, der han jämte Sandrart utförde flera målningar för konungens af Frankrike räkning. Återkommen till Holland, utförde han för kungliga palatset i Amsterdam en der ännu befintlig, stor målning: »Josef och hans bröder i Egypten». Josefs historia var ett af hans vanligaste motiv. Några af hans taflor af det slaget beundrades mycket af samtiden och skalderna Vondel och Vos strängade sina lyror till deras lof. Om man i det stycket får tro Houbraken, räknade artisten bland sina gynnare äfven drottning Kristina. Efterverlden har varit strängare i sina omdömen än konstnärens samtid var. Nu mer betraktas vår konstnär såsom en tämligen medelmåttig artist. Följande tafla kan också, ehuru den sannolikt tillhör mästarens bästa alster, icke uthärda en jämförelse med dess motstycke, n. 26 af Salomon de Braij. Likväl är den ett betydande konstverk.

27. Josef berättar för Jakob sina drömmar. Till venster, utanför en tempellik bygnad, står Josef klädd i fårskinnsdrägt, med venster hand på bröstet, berättande sina drömmar för sin gamle, hvitskäggige, i rödbrun mantel och pelskantad mössa klädde fader, hvilken, sittande till höger om honom, med venstra handen hvilande på stolkarmen och förmanande höjande den högra, allvarligt talar till honom. Till venster om Josef stå hans bröder,

lyssnande å samtalet. Tre af dem synas vid en pelare på en afsats i bakgrunden. Till höger om och bakom Jacob står Rachel, stödd mot stolryggen. Närmast till höger i förgrunden en sittande hvit och brun hund. Till höger i bakgrunden utsigt öfver ett landskap. Duk. Ganska stor tafla. Sign.: *Helt, Le, Stokade Fecit A^o^ 1655.*

Taflan, motstycke till n. 26: »Josef mottager sin fader och sina bröder» af *Salomon de Braij*, är kommen ur hofmarskalken frih. Gustaf Ridderstolpes och expeditionssekreteraren J. G. Netzels samlingar.

Tillhör *frih. Hugo Hamilton* (Boo).

HIERONIMUS JANSSENS.

Hieronimus eller Jeroom Janssens, en sällsynt men mycket framstående flamsk genremålare, lärjunge af Christoffel Jacob van der Lamen, föddes i Antwerpen 1624 och dog der 1693. Efter sju års studier blef han år 1644 mästare. Han framstälde i stora, figurrika taflor med förträfflig gruppering, lifliga färger och stilfull teckning scener ur den dåtida flamska aristokratiens ståtliga sällskapslif. Med förkärlek skildrade han deras yppiga fester och lysande baler. Sjelf lär han i sin ungdom hafva varit en stor »dansmästare», som gerna i glada lag tömde sin bägare i botten, men efter sitt giftermål år 1650 ändrade han fullkomligt sitt lefnadssätt och blef en stilla och huslig äkta man. Hans bilder med sina ståtliga kavaljerer och eleganta, hvitsminkade damer, hafva jämte sitt stora konstnärliga värde äfven ett kulturhistoriskt intresse. — Länge har han förblandats med historiemålaren Victor Honorius Janssens i Brüssel. Först nyligen har han på grund af arkivariska upptäckter och ett noggrannare studium af hans fåtaliga verk återfått det anseende, hvari han stod hos sin samtid. — Hittills kände man blott sex arbeten af honom (ett i Louvre), hvaraf ett med årtalet 1658 och ett annat dat. 1672. Nedan stående taflor öka denna korta lista med tre nummer, så att mästarens kända arbeten, en heder för den flamska målarkonsten, nu uppgå till nio — ändock ett ringa antal. Den tyske, i Antwerpen bosatte konstnären Wilhelm von Ehrenberg målade, påstås det, ibland de arkitektoniska delarne i Janssens' taflor.

28. Förnämt gästabud. (17 personer.) I ett slags öppen sal med pelare, nischer och statyer i bakgrunden samt ett till venster uppdraget draperi, som öppnar en utsigt öfver ett landskap med en öfver en flod ledande bro, ett par bland träden inbäddade kyrkor och, längst bort, blånande berg, är ett förnämt sällskap samladt. I taflans midt ett dukadt bord med ostron, bröd, citroner m. m. En kavaljer, förande sin dam vid handen, promenerar åt venster till. Han är klädd i en bredskyggig hatt med strutsfjädrar, stor slängkappa och gula kragstöflor. Hon är iförd en

guldskimrande klädning, som hon upplyfter något så att den röda underklädningen synes, ett långt, låghalsadt snibblif, halflånga, vida ärmar med breda spetsuppslag samt är smyckad med perlband på halsen och på det uppstrukna, åt sidorna i starkt friserade lockar utskjutande håret. Till höger om bordet sitter en elegant kavaljer med hvit och gul drägt samt i fria lockar hängande hår. I ena handen håller han ett vinglas på hög fot och konverserar lifligt med en på hans ena knä sittande dam i mörkgrön klädning med hvita broderier, ärmuppslag samt perlband och en hvit plym på håret. Damen har tappat en stor randig påse, som uppsnappas af en på händer och fötter krypande, af sällskapet osedd page. Både damen och hennes kavaljer se upp till en bakom dem stående herreman. Vid bordet sitter en annan dam med ett nothäfte i handen och inbegripen i samtal med en kavaljer. Bredvid en ung man, som sjunger och spelar gitarr. En uppasserska framsätter på bordet en silfvertallrik. Vid skänken, till höger, stå två betjenter. Till venster vid en upphöjning med tre rundade trappsteg och en på dem hvilande karyatidpelare inträder en spelman, åtföljd af en hund, mot hvilken en annan hund rusar fram under bordduken. På golfvet i förgrunden en iskylare, en kullslagen stol och en plymagerad manshatt. Duk. H. 1,14, B. 1,66. Sign.: *H. Janssens fecit A° 1652.*

Taflan, som jämte denna äkta signatur har den falska beteckningen Cornelius Jaenson 1652, finnes beskrifven af L. von Breda i Stockholmsposten för 1792. Den egdes då af brukspatron Thomas Tottie på Elfkarlö bruk. Har sedan innehafts af hr Adolf Wohlfahrt och godsegaren J. N. Pettersson m. fl.

Tillhör hr *Sirenius* (Göteborg).

29. Förnämt sällskap i det fria (mer än 60 personer). Till höger, utanför ett palats med karyatider och korintiska kolonner, hafva åtskilliga kavaljerer och damer ur »societeten» tagit plats, de flesta vända åt venster. Närmast till höger i förgrunden synes en grupp af tre damer och en kavaljer i plymagerad hatt och rik drägt. Damen längst till höger i denna grupp samtalar med en liten flicka. Damen längst till venster i samma grupp ser med tillbakalutadt hufvud upp på en bakom henne stående ung ädling, som med hatten i hand bugar sig för henne. Sin högra arm hvilar hon på en framför henne stående liten flicka, som håller en solfjäder i handen. Till venster om denna grupp, ännu närmare i förgrunden och nära taflans midt, hvilar en på venstra armbågen stödd, barhufvad kavaljer bredvid en sittande, mot åskådaren vänd

dam. Längre bort, i taflans midt, ett dansande par. Han, en medelålders man, sedd i profil åt höger, med långt hår, bredskyggig, svart filthatt, svart rock med ljusrödt lifskärp, guldstickadt axelgehäng, bruna kragstöflar och händerna på ryggen, går, figurerande, sin dam till mötes. Hon, stående längre till höger, en face och vridande ansigtet åt venster, mot honom, är klädd i hatt med stora plymer, ljusgul underklädning och ljusblå öfverklädning, som hon håller upp med bägge händerna. — Längst till venster i förgrunden ett sittande, konverserande par. Till höger bakom dem ett annat, stående par — han vänd mot åskådaren och gestikulerande med höger hand, hon sedd från ryggen och vridande sig om, betraktande den dansande kavaljeren. I bakgrunden, framför en hög kolonn, hvarpå en staty, en mängd stående eller sittande kavaljerer och damer. Längst bort ett landskap. — Duk. H. 1,13, B. 1,63. Sign. (enligt Säfstaholm-kat.): *H. Janssen + fecit + a^o 1656 o3.*

Taflan, 1804 köpt ur rådman Ahlgrens saml., är afbildad i Säfstaholm-katalogen.

Tillhör *grefve F. Bonde* (Säfstaholm).

30. Balscen i en adlig salong (40 personer). En ståtlig sal i ett palats. Midt på den med en stor gyllenlädertapet klädda fondväggen hänger en med tofsar behängd spegel i svart ram. Till venster i bakgrunden ett par fönster. Närmare förgrunden, på samma sida, en balkong, uppburen af en faunlik karyatidpelare. Derunder en öppen dörr, genom hvilken man ser en park. I taflans midt ett dansande par. Den unga, vackra damen, klädd i en ljusblå drägt, hvars släp hon med höger hand håller upp, figurerar, sedd i profil åt höger, mot sin kavaljer, som, vänd åt venster och klädd i grå drägt, kragstöflar, rödt axelskärp och hatt med stor, hvit plym, håller den högra armen något utsträckt. I bakgrunden, midt emellan de dansande, synas flera damer och nio kavaljerer, af hvilka tre hafva sina kappor och hattar på. Till venster om denna grupp ett sittande, konverserande par och ännu mer till venster, närmare förgrunden, flera personer, hvaribland två herrar, som med hatten i hand buga sig för hvarandra. Närmast till venster i förgrunden en åt höger vänd, svartklädd kavaljer, som samtalar med en likaledes sittande, ljusklädd dam, sedd i profil åt venster. Till höger om henne en annan sittande, ung dam, vänd mot åskådaren. Till höger i bakgrunden, på en upphöjning, fyra musikanter. Till höger i förgrunden sitta fem herrar och sju damer. De äro alla vända åt venster. En af

damerna bär en bredskyggig hatt med stor, hvit plym. Kavaljererna hafva hattarna på hufvudet och bära grå eller röda kappor. — Duk. H. 1.01, B. 1.52. Otydligt sign.: *H. Janssens fecit* . . .

Den nedtill något brutna, men för öfrigt väl bibehållna taflan har egts af riksrådet, grefve Adam Horn, grefve Klas Julius Ekeblad och grefve Gustaf Piper.

Tillhör *grefve G. M. Hamilton* (Hedensberg).

PARIS BORDONE.

Paris Bordone, den italienske figurmålaren, mästaren till den berömda taflan »Fiskaren med S:t Markus' ring» i Venezias konstakademi och lärjunge af Tiziano, föddes i Treviso 1500, eller i början af 1501, och dog i Venezia 1571. Närmare detaljer i hans lefnadshistoria saknas. Dock vet man, att Frans I kallade honom till Paris, att han der blef en uppburen porträttmålare, att han 1540 uppehöll sig i Augsburg och dessutom arbetade på många andra ställen, såsom i Venezia, Torino och Genova. Han var en framstående kolorist och mycket mångsidig. Han målade både genrestycken, kyrkliga taflor, mytologiska framställningar och porträtt. Hans konst har en stark realistisk prägel. Mest lyckad är han i sina porträtt. I framställningen af nakna figurer förmådde han sällan hålla sig fri från ett visst manér och uppnådde icke Tizianos ädla, kyska behag. Dock hade han studerat Giorgiones verk.

31. Jupiter och Io. På en sky sitter Jupiter med Io på sitt venstra knä. Hon är klädd i ett blått linne, som glidit nedåt midjan och som lemnar hennes öfverkropp och benen blottade. Hennes vackra hufvud, en präktig veneziansk typ, är infattadt i ett rikt, guldgult hår. Sin högra arm slingrar hon om Jupiter och med sin venstra håller hon öfver sitt hufvud en flik af hans gröna mantel. Hans figur är stark och muskulös samt af en i brunt skiftande karnation, hennes gestalt vek och af en ljusare kroppsfärg. Kompositionen är fin och framställningen, trots det vågade ämnet och de ännu mer vågade ställningarna, af en ganska ädel karaktär. Duk. H. 1.35. B. 1.18. Sign.: *O. PARIDIS BORDONO.*

Taflan, som i århundradets förra del blifvit betydligt restaurerad och nästan helt och hållet öfvergången, infördes, säges det, omkring 1783 från Italien af L. Masreliez och kom sedan i Aspelin'ska slägtens ego.

Tillhör *grefvinnan J. von Rosen* (Stockholm).

FRANS DE HULST.

FRANS, eller rättare: FRANÇOYS DE HULST, en sällsynt holländsk landskapsmålare, var född i Haarlem och dog der 1661. Hans lefnadsförhållanden äro okända. Man vet blott, att han 1630 tillhörde Haarlems borgargarde, 1631 inträdde i dess målargille, 1640 begärde afsked från sekreterarebefattningen i gillet och 1643 var gillets kommissarie och skattmästare. Hans taflor äro sällsynta. Ett framstående arbete af honom finnes i Berlins museum, en mindre betydande tafla i Nationalmuseum. Hans tidigare arbeten stå nära Salomon van Ruijsdael, hans senare påminna om Roelof de Vries. Följande målning visar starkt inflytande af Jan van Goijen.

32. Strandparti. Till venster i förgrunden en strand med några förfallna byggnader och en brygga. Längst till venster en karl, som med en hink i handen nedstiger utför en trätrappa. Vid bryggan några fiskarfartyg med flera män om bord. Till höger i förgrunden en flytande tunna. Längre bort en roddbåt. Längst i fjärran, i taflans midt och högra hälft, en smal landremsa med väderqvarnar. Trä. Liten tafla. Sign.: *F. D. HVLST.*

Ur Lagerbringska saml.

Tillhör *frih. C. J. Bonde* (Eriksberg).

THOMAS DE KEIJSER.

THOMAS DE KEIJSER, en utmärkt holländsk porträttmålare och dessutom skulptör, föddes i Amsterdam 1596 eller 1597 och dog der 1667. Hans fader, Hendrick de Keijser, var en ansedd arkitekt och bildhuggare. Man känner föga om Thomas de Keijsers lif. Det påstås, att han först studerade bygnadskonsten och först senare egnade sig åt porträttmåleriet. Säkert är, att han tvänne gånger gifte sig, nämligen 1626 och 1640. Hans tidigast daterade arbete bär årtalet 1619, hans senaste kända målning är från 1657. Thomas de Keijser, som länge origtigt kallades: Theodor de Keijser, har efterlemnat dels några större målningar, framställande grupper af borgmästare, läkare, professorer o. s. v., dels mindre, mästerliga, uttrycksfulla porträtt, som gifva Thomas de Keijser en plats i första ledet bland Hollands många store porträttmålare. — En utmärkt tafla af honom finnes i Kjöbenhavns museum, framställande ett promenerande, äldre par i ett landskap af van Goijen. N. 539 i Nationalmuseum tillskrifves honom. — Mästaren begagnar monogrammet:

33. Mansporträtt. Porträtt i bröstbild åt höger af en äldre man i svart sidendrägt, mjuk, veckad, hvit krage, kortklipt,

nästan hvitt, uppstående hår, gult, gråsprängdt, likaledes kortklipt, spetsadt skägg. En djup fåra i pannan. Frisk hy och godmodiga, lifliga ögon. Gulgrå fond. Koppar. H. 0.27, B. 0.21. Sign.: *TDK 1631/IANVARI.*

Taflan, motstycke till följande, infördes i slutet af 1600-talet eller början af 1700-talet af holländaren Groen, tillhörde länge saml. på Wellinge och har sedan egts af generaldirektör M. Huss och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

34. **Damporträtt.** Porträtt i bröstbild åt venster af en äldre dam med svart drägt, pipkrage, hvit hufvudbonad med spetsar och fryntligt utseende. Gulgrå fond, något mörkare än föregående taflas. Koppar. H. 0.27, B. 0.21. Sign.: *TDK 1634/ SEPTEMB.*

Motstycke till föregående. Har liksom den egts af holländaren Groen, generaldirektör Huss och kapt. J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

MICHIEL MIEREVELT.

Michiel Jansz Mierevelt, den berömde holländske porträttmålaren, föddes i Delft 1567 eller 1568 och dog der 1641. Hans fader, som var guldsmed, lät honom redan vid 14 års ålder börja utbilda sig till målare och anförtrodde sin begåfvade son åt målaren A. van Montfoort i Utrecht. Blifven mästare, flyttade Michiel snart tillbaka till sin födelsestad. I början målade han stilleben, men blef snart en mycket eftersökt porträttmålare. I Delft var han öfverhopad med beställningar och han reste dessutom litet emellan till Haag, för att porträttera dess aristokrati, dess embetsmän och köpmän. Olyckligtvis måste han för att medhinna alla beställningar anlita hjelp af sina lärjungar och följden häraf blef, att de arbeten, som utgått från hans atelier, äro af mycket olika värde. Endast få af de mer än 2,000 porträtt, som han anses hafva utfört, äro helt och hållet målade af honom. De flesta har han blott retucherat och ännu flera porträtt, t. ex. de af Maurits af Oranien, äro endast af eleverna på hans atelier utförda kopior. Men Mierevelt blef en ryktbar konstnär och efterlemnade en stor förmögenhet. Konungar och furstar täflade om att blifva afbildade af honom och framstående gravörer reproducerade hans porträtt. Hans egenhändiga arbeten utmärka sig genom en förträfflig karaktäristik, själfullt ansigtsuttryck, säker teckning, en lugn, men utmärkt kolorit. Sidentyger och annat stoff behandlade han med mästerskap, och han är öfver hufvud taget en af Hollands ypperste porträttmålare. Bland hans elever märkas hans begge söner Pieter och Jan samt Paulus Moreelse — hans bäste lärjunge.

35. **Mansporträtt.** Bröstbild åt höger, naturlig storlek, af en 42-årig man med mörkt hår, kortklippt, spetsadt skägg, mjuk,

veckad, hvit pipkrage och mörk drägt. Mörkgrå fond. *Oval.* Trä. Sign,: *An° Dom. 1619 / Aetatis suae 42 / Sac. Ministerij 20 / M. à Mierevelt.*

Ur den gamla Grill'ska saml. på Österby.

Tillhör grefve *O. Cronstedt* (Stockholm).

36. **Mansporträtt.** Porträtt af samme man som föregående tafla framställer, likaledes bröstbild åt höger, men med mörkgrå drägt, mörk fond och *fyrkantig.* Trä. Med inskriften: *An° Dom 1619 / Ætatis suae 42 / Sac Ministery 20,* men utan signatur.

Atelierbild.

Tillhör *frih. Hugo Hamilton* (Boo).

37. **Porträtt af en gammal dam** i svart drägt, med hvit hufvudbonad och pipkrage. Half figur en face. Hufvudet något vridet åt venster. Trä. H. 0.75 B. 0.60. Sign.: *J M Mierevelt.*

Köpt i Paris.

Tillhör *H. Exc. Thyselius* (Stockholm).

38. **Porträtt af en äldre adelsman,** half figur åt höger och i naturlig storlek. Han är framställd i stående ställning, är klädd i mörk drägt med nedvikt spetskrage och höga spetsmanchetter. Handskarne håller han i venster hand. Hans ansigte har en aristokratisk prägel. Han har böjd näsa, mustascher, pipskägg och grånadt hår. Knästycke. Mörkgrå fond. Trä. Upptill, till höger, sign.: *'An° ...*

Den stympade dateringen utvisar att porträttet, som antagligen ursprungligen varit helfigur, blifvit afskuret på höger sida. Har egts af grefve G. A. Sparre, grefvarne G. A. F. och J. G. De la Gardie och exc., grefve K. De Geer. — Motstycke till följande. Egenhändigt arbete.

Tillhör *grefve Ax. Wachtmeister* (Vanås).

39. **Porträtt af en adlig dam** af omkr. 32 års ålder. Hon är framställd i stående ställning och half figur åt venster, naturlig storlek. Hon är klädd i mörkgrå, framtill guldstickad klädning med svarta broderier, uppskurna, guldstickade ärmar, pipkrage och höga spetsmanchetter. På venstra sidan af det uppstrukna håret bär hon ett smycke. Knästycke. Trä.

Motstycke till föregående tafla. Liksom den ett mästerverk med ypperlig karaktäristik, behaglig, lugn färgskala och oöfverträfflig behandling af accessoarerna. Har egts af grefve G. A. Sparre, grefvarne G. A. F. och J. G. De la Gardie och exc., grefve K. De Geer.

Tillhör *grefve Ax. Wachtmeister* (Vanås).

40. Porträtt af prins Maurits af Oranien, knästycke åt venster och naturlig storlek. Han är framstäld i stående ställning, har hufvudet obetäckt, bär ett rikt siradt kopparharnesk och håller i höger hand fältherrestafven. På bordet bredvid ligga hjelmen och stridshandskarna. Trä. H. 1.09, B. 0.67.

Atelierbild. — Har, enligt gammal, obestyrkt tradition, tillhört Karl Karlsson Gyllenhjelm. Upptäcktes i början af århundradet, under en rekognosering, af en öfverste W. i en torpstuga i trakten af Bergqvara, der taflan användes till fiskbräde. Egdes sedermera af öfverstelöjtn. grefve C. Ax. von Rosen.

Tillhör *grefve S. Lagerberg* (Stockholm).

41. Porträtt af prins Maurits af Oranien. Variant af föregående tafla.

Ur den gamla Grill'ska saml. på Österby.

Tillhör hr *A. W. Tamm* (Stockholm).

42. Porträtt af en 42-årig dam. Bröstbild åt venster. Hon har en frisk, rödlätt hy och är klädd i svart drägt med puffärmar och broderier, pipkrage och hvit hufvudbonad. Uttrycksfullt och vackert ansigte. Mörkgrå, nästan svart fond. Oval. Trä. Sign.: *An°, 1625 | Æt, SV. 42.*

Ur den gamla Grill'ska saml. på Österby.

Tillhör statsrådet, *frih. Tamm* (Stockholm).

ALEXANDER KEIRRINCKX.

Alexander Keirrinckx, tidig flamsk landskapsmålare, föddes i Antwerpen 1600. Redan 1619 var han mästare och mottog lärjungar. År 1624 gifte han sig, och genom dokument är det konstateradt, att han ännu 1626 vistades i Antwerpen. Sedan vet man ingenting mer om konstnären. Engelske författare hafva påstått att han uppehöll sig vid hofvet i London och dog i England, men denna tradition är icke bestyrkt. Mästarens taflor äro icke synnerligen sällsynta. De träffas t. ex. i museerna i Dresden, Schwerin, Petersburg, Kjöbenhavn, Rotterdam, München o. s. v. De äro monotona, men flitigt utpenslade och med godt staffage.

43. Landskap. En insjö med skog ikring. I förgrunden två rådjur. Liten, tunt målad tafla i gulbrun ton. Sign.: *AK.*

Ur Steenbock'ska saml. på Thorsjö.

Tillhör *grefvinnan Steenbock* (Helsingborg).

PIETER CLAESZ.

PIETER CLAESZ, en tidig holländsk stillebensmålare, var fader till den berömde djur- och landskapsmålaren Nicolaas Berchem, men hette sjelf icke Berchem, utan skref sig alltid rätt och slätt: Pieter Claesz. Han föddes troligen på 1590-talet, ty redan 1617 gifte han sig, i Haarlem, der han dog år 1661. Hans taflor, som äro sällsynta, hafva ända till Bredius' nyligen gjorda upptäckt tillskrifvits ett par andra konstnärer. Mästaren signerar:

44. Stilleben. På ett gult bord en halffyld remmare. Till venster derom en skaftad stake med ett nästan nedbrunnet talgljus. Till höger om remmaren två böcker med pergamentsband och rödt snitt. Närmast i förgrunden en ljussax och en tunn, uppslagen bok, hvarpå ligger ett par glasögon. Trä. H. 0.26. B. 0.37. Sign.: *P c A° 1637.*

Har egts af hr E. Broddelius i Göteborg.

Tillhör hr *J. Böttiger* (Stockholm).

JAN MOLENAER.

JAN MIENSE MOLENAER, holländsk genremålare, föddes i Haarlem (troligen omkr. 1610) och dog der 1668. Hans lefnadsförhållanden äro hittills fullkomligt obekanta. Det är antagligt att han var lärjunge af Frans Hals. Åtminstone tillhör han dennes skola. Derom bära t. ex. de flesta af nedanstående taflor vittnesbörd. I synnerhet är det förhållandet med n. 45. I det tidiga arbetet från år 1639 (n. 46) märkes derjämte i behandlingen af ljusdunklet och äfven i ett par af figurernas typer ett inflytande af Rembrandt, eller snarare af dennes lärjunge, Gerard Dou. Vinterlandskapet (n. 53) är af särskildt intresse, enär det är det enda hittills kända landskap, som bär hans namn. Mästarens tidigaste bekanta arbete har årtalet 1630. Om man antager, att han fortfor att måla ända till sin död, gifver detta sålunda en verksamhetstid af 38 år. Han har målat mycket, men var en ganska ojämn konstnär. I allmänhet behandla hans taflor krogscener och bonddanser. Han har oftast signerat sina taflor: *J. Molenaer* eller *Jan Molenaer*, men ibland har han, såsom i n. 45 användt det egendomliga monogrammet:

och dessutom den ännu märkvärdigare beteckningen:

MROLENAER

som gjort vår tids konsthistorici rätt mycket hufvudbry och som för icke länge sedan gaf upphof åt en sedan åter öfvergifven teori om en särskild mästare med namnet Rolenaer. Jan Molenaer har två taflor i Nationalmuseum.

45. Dryckesscen. Till höger sitter en skrattande yngling i ljusgrön rock, hvit halsduk, röd mössa med fjädrar och långt, i pannan tvärklipt hår. Han lutar hufvudet något åt höger, vänder ansigtet mot åskådaren och håller mellan händerna en tennkanna. Till venster om honom står en åt höger vänd, ung qvinna i svart drägt och med en tänd kritpipa i höger hand. Till höger bakom ynglingen synes en gubbe med skägg och pelsmössa. Ljusbrun fond. Figurer i knästycke. Trä. H. 0.53, B. 0.41. Sign. med ofvanstående monogram: *MR*.

Taflan är målad under starkt inflytande af Frans Hals. Både typerna, den kyliga färgtonen och det breda målningssättet erinra om honom. Endast gubben i bakgrunden utgör ett undantag. Hans typ är ett lån från Gerard Dou. Taflan har fordom egts af riksrådet grefve Adam Horn, grefve Klas Julius Ekeblad och grefve Gustaf Piper.

Tillhör *grefve G. M. Hamilton* (Hedensberg).

46. »Epilog». Till höger i förgrunden af ett stort rum ligger en nedstucken, ung ädling på rygg, klädd i grå atlasrock med utskurna ärmar, bruna knäbyxor, hvita strumpor och gula skor. En ung qvinna i röd, guldstickad kofta och ljusgrön kjol har förtviflad kastat sig öfver hans lik. Till venster om dem står mördaren, en elegant officer i kyller, hatt, uppslagen, grå, med rödt fordrad kappa, stor spetskrage, gulgrå knäbyxor, gula kragstöflor, en blottad värja i venster hand och den högra lagd på bröstet. Till venster om honom framräcker en rättsbetjent i en fantatisk orientalisk kostym med turban och grön, guldstickad, till knäna räckande underkjortel, och ett slags stridsyxa i höger hand, en häktningsorder. Den förnäme mördaren står der lugn och stolt, men hans hofnarr till höger bakom honom synes drifva gäck med sin herre och hånfullt lyckönska honom till att hafva »blifvit fast». Till höger om dem en gubbe i kaftan och mössa (en Gerard Dou-typ), som bestört och med utsträckta händer vänder sig till rättstjenaren. Längst till höger i bakgrunden, på en säng, omgifven af gardiner, en gråtande qvinna. Duk. H. 0.81, B. 1.00. Sign.: *I MOLENÆR. 1639.*

Denna något stela, men ytterst fint utförda, i färgen behagliga målning har en förträfflig klärobskyr och utvisar ett blandadt inflytande af Frans Hals och Rembrandts skola. Dess intresse ligger främst i det för Jan Molenaer ovanliga ämnet och det nästan lika ovanliga målningssättet, som belyser mästarens utvecklingsgång omkr. 1639. Taflan har förut egts af öfverstekammarjunkaren frih. Knut Kurck och frih. C. F. L. von Friesendorff på Åkeshof.

Tillhör hr *W. Bendix* (Stockholm).

47. **Landtlig fest i en bykrog**. Ungefär i förgrundens midt sitter en i profil åt venster sedd, yngre qvinna. En likaledes sittande man lägger, samtalande, sin venstra arm kring hennes lif. Till höger om dem en gosse och en hund, som »sitter». Längre bort till venster om dem ett ungt, dansande par — han med hatten i hand. Något till höger i bakgrundens midt ett större sällskap bönder och bondqvinnor i upprymd stämning kring ett långt dukadt bord. Längst till venster i bakgrunden, uppe i en glugg, en man med utsträckta armar. Längst till höger i bakgrunden, på ett skåp, tre spelmän, som stämma upp till dans. Till höger i förgrunden tappar en karl öl ur ett fat. Duk. H. 1.00, B. 1.35. Sign.: *Jan Molenaer.*

Sannolikt målad omkr. 1659, ty från detta år är en förändrad mindre reproduktion i Berlins museum. Afbildad i 1880 års katalog öfver Heleneborg-saml. Införd i slutet af 1600- eller början af 1700-talet af holländaren Groen. Förvarades sedan länge på Vellinge. Egdes sedermera af generallöjtnant Silfverstolpe och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

48. **Kroginteriör**. Vid ett bord till venster sitter en qvinna i svart drägt och med delvis blottad barm. Hon vrider hufvudet åt höger, håller i höger hand ett stenkrus och gör med den strax ofvanför bordet hållna venstra handen en åtbörd. Till höger, på andra sidan bordet och närmare åskådaren, sitter en åt venster vänd karl i rund, gråbrun mössa och ljusgrön rock. Han vänder ansigtet mot åskådaren och stoppar leende sin kritpipa. Mellan dem, bakom bordet och en face, står en skrattande och sjungande man med den svarta mössan på sned. Sin högra hand håller han förtroligt på qvinnans högra axel, med den venstra omfattar han den manliga kamratens hals. I bakgrunden synas två skåp, hvarpå ett ämbar, en påse m. m. Figurer i knästycke. Gulgrå fond. Trä. Rätt stor tafla. Sign.: *J Molenaer.*

Ur handlanden Enbloms samling.

Tillhör hr *J. W. Hagströmer* (Upsala).

49. Landtlig fest i en stuga. I bakgrunden ett sällskap bondfolk till bords. Till venster bakom sällskapet en stående fiolspelare, som trakterar sitt instrument. I taflans midt, närmare förgrunden, ett dansande par. Till höger om de dansande och ännu närmare en sittande från ryggen sedd qvinna, som, leende och gestikulerande med handen, vänder ansigtet mot åskådaren. Trä. Liten tafla, Sign.: *J. Molenaer.*

Ur den gamla Österby-samlingen.

Tillhör *grefve O. Cronstedt* (Stockholm).

50. Landtlig kurtis. I ett landskap omfamnar en sittande karl en likaledes sittande, i profil åt venster sedd bondqvinna. Han är klädd i svart filthatt, gråbrun drägt och hvita strumpor, hon bär en hvit mössa, svart, uppfästad klädning, röd underkjol och hvitt förkläde. Till höger, bakom qvinnan, två ämbar och ett ok. I bakgrunden trädrikt landskap. Längst bort till venster synes ett kyrktorn. Trä. Mindre tafla. Sign.: *Jan molenaer.*

Ur Jacobssons saml. Hårdt målad.

Tillhör hr *C. C. Söderström* (Stockholm).

51. Kortspelande sällskap (fyra personer), interiör. Till venster om ett bord sitter en yngre qvinna med några kort i handen. Bredvid henne sitter en karl, som tager henne under hakan. Till höger om bordet sitter en munk i smutsgrå kåpa. Han lyfter med belåten min på locket till en tennkanna. Trä. H. 0.37, B. 0.32. Sign.: *J Molenaer.*

Har egts af senator Gauditz i Lübeck, dr Th. Schagerström och prof. P. H. Malmsten.

Tillhör hr *K. Malmsten* (Stockholm).

52. Toffelleken. Interiör med femton figurer. I taflans midt sitter en åt höger vänd, skrattande qvinna i rödt lif, grön kjol och hvitt förkläde. Till höger om henne står en karl i gråbrun drägt. Han har fattat hennes venstra fot och lyfter upp benet på henne medan han i venster hand håller hennes sko. Rundt omkring dem stående och sittande, pratande och drickande bönder och qvinnor. I bakgrundens midt en spis. Till höger i bakgrunden en qvinna i en dörr. Längst till höger i förgrunden en bänk, hvarpå ett krus. Trä. Liten tafla. Sign.: *J. Molenaer.*

Ovanligt vackert arbete af mästaren. Har förut egts af grossh. C. D. Jederholm.

Tillhör hr *R. Berggren* (Stockholm).

53. Vinterlandskap. Frusen kanal med skridskoåkare. På den hitre stranden, till venster i förgrunden, sitter en bortvänd, rödklädd karl, som samtalar med en stående man i grön rock. Till höger, på den bortre stranden, ett par tegelstensbyggnader, sammanbundna af en mur. På muren en liten väderqvarn. Ur en port längst till höger kommer en krokig gubbe med en käpp i höger hand. På isen, framför husen, en stående, bortvänd kavaljer, klädd i en röd kappa och samtalande med en åt venster vänd dam. Till venster om dem och något närmare åskådaren en på en kälke sittande karl, som stakar sig fram med en käpp. Längre till venster tre åt förgrunden till på isen gående karlar och en bortåt åkande skridskoåkare. Till venster i bakgrunden en mängd figurer, ett hus, ett kyrktorn och flera träd. Trä. H. 0.20, B. 0.28. Sign. med monogrammet *JMR.*

Landskapet är af *Klaas Molenaer;* endast figurerna af Jan. Taflan, i och för sig sjelf af endast måttligt värde, är af vigt, derför att den bevisar, att — något, som man förut ej visste — de två samtidige och bägge i Haarlem bosatte artisterna Jan och Klaas Molenaer samarbetade, hvilket gör det antagligt att de stodo i nära slägtskap till hvarandra. Taflan har förut egts af prof. P. H. Malmsten.

Tillhör hr *K. Malmsten* (Stockholm).

JAN DE HEEM.

Jan Davidsz de Heem, den berömde holländsk-flamske stillebensmålaren, föddes omkr. 1600 i Utrecht, der hans far, David de Heem d. ä., var blomstermålare, och dog omkr. 1684 i Antwerpen. Helt visst var han lärjunge af sin fader. År 1622 gifte han sig i Leiden. Om han då qvarstannade der, är icke säkert, men 1629 bodde han der och vistades der ännu 1631. Kort derefter flyttade han öfver till Antwerpen. År 1635 inskrefs han i dess St. Lukasgille. Huru länge han förblef der, är ovisst, ty 1669 låter han inskrifva sig i Utrechts målargille. Men 1672 är han åter i Antwerpen, der han dog. — Jan de Heem är en af alla tiders ypperste stillebensmålare. En kolorist af första ordningen, uppnådde han i framställandet af sina smakfullt anordnade stillebensstycken en saft och mjukhet i penselföringen, en färgens klarhet och harmoni, en förmåga att till illusion återgifva drufvor, halfskalade citroner, kräftor, humrar, skimrande glas, gyllne pokaler o. s. v., som ingen öfverträffat. Hans härliga taflor träffas i de flesta gallerier. Nationalmuseum har två. Bland hans många lärjungar och efterföljare märkas hans bägge söner Cornelis och Jan d. y. samt A. Coosemans, Abraham Mignon och Joris van Son.

54. Frukoststycke. Till höger på ett bord med grön duk en korg med frukter. Ur korgen, ofvanpå hvilken en sifvertallrik med ett köttstycke hvilar, framsticka en servet och en stjelk med

stora plommon. Framför korgen och ofvanpå ett silfverfat med krabbor och räkor ett annat silfverfat med en stor, präktig hummer. Till höger om hummern ett stort hvetebröd, en citron, en hopviken servet och ett silfverfat, hvarpå sex räkor. Till venster om hummern tre citroner, persikor, drufvor m. m. Der bakom ett med mörkgrått sammet klädt skrin, hvarpå en halffyld remmare och der bakom uppsticker ett högt vinglas med ljusrödt vin. Öfver skrinet och korgen ligger en stor, lång vinranka. Grå fond. Duk. H. 0.84, B. 1.19. Sign.: *J. De Heem fecit 16...*

Ur den s. k. Galliera-saml. och motstycke till n. 55 af Coosemans.

Tillhör *H. M. Konungen* (Stockholms slott.).

ALEXANDER COOSEMANS.

ALEXANDER COOSEMANS, en skicklig, men länge förbisedd flamsk stillebensmålare, föddes i Antwerpen 1627 och dog der 1689. Vid 15 års ålder kom han i lära hos den store Jan de Heem, som då, 1642, ännu uppehöll sig i Antwerpen. Redan vid 18 års ålder blef Coosemans mästare. Hans arbeten, hvilka ofta täfla med Jan de Heems, äro icke talrika. Man träffar dock alster af hans ypperliga pensel i Madrids, Wiens och Schleissheims museer, i Moltke'ska saml. i Kjöbenhavn o. s. v. Följande tafla är ett mästerverk.

55. Frukoststycke. Till venster på ett bord med grön duk en korg, hvari flera hvetebröd och en halfskalad citron med en lång, utefter korgen nedhängande remsa. Ofvanpå bröden ligga ett högt vinglas och en remmare. Bakom korgen synes en gyllene pokal och ett halffyldt venezianskt glas. Ur korgen framsticka tre röda plommon, en servet och ett sifverfat. Till venster om korgen persikor och ljusröda drufvor, midt framför den samma ett silfverfat med tre skinkskifvor samt till höger om korgen ett med blått sammet klädt skrin, hvarpå en nautilussnäcka. Framför skrinet en silfverkanna och ett silfverfat, hvarpå en skinka. Till höger derom en gurka, en stor klase gula drufvor, två meloner och en tallrik, hvarpå fem räkor. Längst upp till höger ett ljusrödt draperi. Till venster mörkgrå fond. Till höger, genom en fyrkantig, fönsterlik öppning i väggen, utsigt öfver ett strandlandskap. Duk. H. 0.84, B. 1.19. Sign.: *A. Coosemans.*

Motstycke till n. 54 af Jan de Heem. Liksom den kommen ur den s. k. Galleriasaml.

Tillhör *H. M. Konungen* (Stockholms slott).

J. LUTTICHUIJS.

J. Luttichuijs är en hittills okänd, men framstående holländsk porträttmålare, som, enligt årtalet å följande taflor, var verksam omkr. 1654. Några andra taflor af mästaren äro icke kända. Hans namn sökes förgäfves i den holländska konstliteraturen. Kanske är han dock identisk med den J. Lustichuijs, som Immerzeel nämner, men om hvilken han endast vet att berätta, att han »een keurig portret geteekend». — Följande taflor utmärka sig genom en något blek karnation, men äro ytterst fint och väl utförda, samt erinra något om Terborchs porträtt. Figurerna äro utmärkta. Den landskapliga bakgrunden sämre.

56. Mansporträtt. Porträtt af en ungefär 30-årig man med svart, lockigt hår och böjd näsa. Han är framstäld i hel figur en face, stående framför en trädstam i ett landskap. Han bär svart drägt, har hufvudet obetäckt, en kappa kastad öfver venstra axeln och ena handen i sidan. Trä. H. 0,58, B. 0,40. Sign.: *J. Luttichuijs Fc Ano 1654.*

Har egts af expeditionssekreteraren P. Ulmgren. Motstycke till följande.

Tillhör *grefve S. af Ugglas* (Forsmark).

57. Fruntimmersporträtt. Porträtt af en medelålders dam i mörk drägt, stående och med bart hufvud. Trä. H. 0,58, B. 0,40. Sign.: *J L Anno 1654.*

Motstycke till föregående tafla. Har liksom den egts af expeditionssekreteraren P. Ulmgren.

Tillhör *grefve S. af Ugglas* (Forsmark).

HANS VAN ESSEN.

Hans van Essen är en hittills okänd, ganska framstående och mycket tidig flamsk stillebensmålare, verksam under 1600-talets förra hälft. Att döma af motiven, färgbehandlingen och målningssättet i följande taflor, de enda hittills kända, stod han i nära förhållande till den bekante flamske stillebensmålaren Jacob van Es eller Essen, af hvars hand Nationalmuseum eger ett utsökt arbete. Troligen var väl Hans van Essen också nära anförvandt till sin berömdare namne. — I Obreens »Archief voor nederlandsche Kunstgeschiedenis», V, 13, nämnes en Hans van Essen, målare från Antwerpen, som d. 20 dec. 1636 gifte sig i Haag med en viss Anna Jans från Amsterdam. Om denne mästare, hvilket väl är antagligt, är identisk med vår konstnär, veta vi således, att han var född i Antwerpen och 1636 gifte sig. Men det är också alt. Hans namn förekommer ej i konsthistoriska arbeten

och något arbete af honom är icke kändt. Troligtvis går likväl en och annan af hans taflor under Jacob van Es' namn.

HE SSEN

58. Frukoststycke. På en svart bordsskifva med hvit duk en silfvertallrik med en hel och en half, kokt hummer, en knif, en korg, ost, smör, m. m. På bordet, men bredvid duken, en gyllene pokal, porslinstallrikar m. m. Bred, men låg tafla. Trä. Sign.: *HVEssen*.

Taflan har i mer än 50 år tillhört den nuvarande egarens familj.

Tillhör hr *N. U. A. Segerstedt* (Stockholm).

59. Frukoststycke. På ett bord med grön duk ett stenkrus, ostron, äpplen, ost, en tennkanna, ett vinglas m. m. Trä. H. 0.50 B. 0.64.

Ur gamla Scharp'ska och prof. And. Fryxells saml.

Tillhör hr *N. F. Sander* (Stockholm).

CORNELIS DE MAN.

Cornelis de Man, en ganska sällsynt holländsk figurmålare, föddes (enl. Houbraken) i Delft 1621 och dog der 1706. År 1642 upptogs han i Delfts konstnärsgille och var efter 1657 ofta ledamot af dess styrelse. Mästaren hade då företagit vidlyftiga resor. Efter uppehåll i Paris och Lyon arbetade han i två år hos en förnäm ädling i Firenze och uppehöll sig sedan i Roma och Venezia. Efter nio års uppehåll i utlandet återkom han till Delft, der han sedan synes hafva stannat till sin död. — Cornelis de Man är egentligen intressant på grund af hans taflors sällsynthet. Någon framstående mästare är han icke. Han var på modet på sin tid. Nu måste man räkna honom till dem som förebåda förfallets period inom den holländska målarkonsten.

60. Genre. Till venster i förgrunden, vid ett bord med grön duk, sitter en dam i röd tröja med hvitt pelsbräm och gul sidenklädning. I knäet har hon en tallrik med äpplen. En till höger om henne stående gosse räcker henne ännu ett äpple, men hon vänder sig åt andra sidan och gör en afböjande åtbörd med högra handen. Bakom henne står en skrattande tjensteflicka med en hink. Till höger synes en spis, framför hvilken sitter en katt. Till venster i bakgrunden en säng med omhängen. Trä. Sign.: *D C Man.*

Ur Lagerbring'ska saml.

Tillhör *frih. C. J. Bonde* (Eriksberg).

ARNOUT SMIT.

Arnout Smit, en rätt sällsynt holländsk marinmålare, föddes i Amsterdam 1641 eller 1642 och dog efter 1678. Man känner föga om hans lefnadsförhållanden. Kanske var han lärjunge af Ludolf Bakhuisen. Åtminstone synes han hafva bildat sig efter dennes arbeten. Eget nog har man hittils till och med sväfvat i ovisshet om Arnout Smits förnamn. Man har visserligen känt några taflor af honom i Mannheims, Schwerins, Hamburgs och Kjöbenhavns museer, men som de alla endast äro signerade: A. Smit, så har man ej kunnat afgöra huruvida denne A. Smit vore identisk med den i ett par gamla kataloger upptagne Arnout Smit, eller med någon af de i gamla holländska dokument förekommande målarne Andries de Smit och Abram Smit. Vår tafla, som jämte årtalet 1671 bär mästarens hela namn, gifver tillfredsställande upplysning i denna sak, och tack vare signaturen: A S 1667 på en tafla i Utrechts museum och årtalet 1678, som läses å den med A. Smit signerade taflan i Kjöbenhavns museum, veta vi sålunda nu, att marinmålaren Arnout Smit var verksam åtminstone 1667—1678.

61. Strandadt fartyg vid kusten. Stormigt haf. Många små figurer. Duk. H. 0,89, B. 1,19. Sign.: *Arnout Smit 1671.*

Taflan såldes på Friesendorff'ska auktionen, Maj 1883, såsom »okänd» (n. 50 i kat.). Först vid en derefter skedd renovering af taflan upptäcktes signaturen.

Tillhör *grefve Conr. von Rosen* (Stockholm).

BARTHOLOMEUS MATON.

Bartholomeus Maton, en ytterst sällsynt, holländsk genremålare, föddes mellan 1643 och 1646. Hans arbeten sökas förgäfves i Europas offentliga samlingar och det är derför desto mer öfverraskande att på Finspång finna honom representerad af icke mindre än sex taflor. Han var elev af Gerard Dou och ännu år 1669 nämnes han i målargillets i Leiden handlingar såsom »Descipel van Dou». År 1671 betalade han inträdesafgift i gillet, 1673 satt han jämte Jan Steen i gillets styrelse och äfven 1675 var han »Hooftman» derstädes. År 1679 reste han till Sverige, der han hade slägtingar. Han lefde ännu 1682. Såsom konstnär är han icke af större betydelse: han följer sin lärare i spåren och lyckas ibland komma nära dennes fina penselföring, utan att dock uppnå Dous själfullhet, elegance, utsökta klärobskyr och harmoniska kolorit. Han signerar oftast:

MT ON

62. Damen med glaset. Vid ett bord med röd duk sitter en ung dam, vänd åt höger och med leende min. Hon är klädd i gul kofta, har ett hvitt förkläde och håller i höger hand ett glas.

Till höger bakom henne och med handen på den ena stolkarmen, står, vänd mot åskådaren, en något framåtlutad, äldre man med slätrakadt ansigte, svart drägt och hvit halsduk. Figurer i knästycke. Grå fond. Trä. H. 0.23, B. 0.18. Sign.: MATON.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finpång).

63. Piprökaren. I en hvälfd fönsteröppning en ung man med långt, ljusbrunt hår, grå barett, rödbrun tröja med uppskurna ärmar och en rykande kritpipa i höger hand. Han vrider hufvudet åt höger och blickar uppåt. Den venstra handen hvilar på en längst till venster på fönsterträdet stående tennkanna. Invid tennkannan en nedåt hängande, brinnande lunta. Half figur. Trä. H. 0.28, B. 0.23.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

64. Drufplockerskan. I en hvälfd fönsteröppning står en ung qvinna med ljusgult hår, med en hvit slöja öfver, röd drägt, delvis blottad barm och hvita, uppkaflade ärmar. Hon vrider hufvudet något åt venster och plockar med venster hand drufvor från en invid fönstret synlig vinranka. I höger hand håller hon framför sig ett fat, hvarpå redan afplockade drufvor ligga. Half figur. Trä. H. 0.23, B. 0.18. Sign.: MATON.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

65. Damen med sillen. I en fönsteröppning sitter en ung dam med hufvudet något vridet åt venster. Hon är klädd i rödt lif och gul kjortel. I den högra, i knät hvilande handen, håller hon ett bröd. i den upplyftade venstra en sill. Bredvid henne står en tennkanna och ett glas. I bakgrunden synes ett annat glas, hvarpå sitter en skata. Trä. H. 0.31, B. 0,25. Sign.: MATON.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

66. Lutspelerskan. Vid en fontän sitter en ung dam med ljusgult hår (samma modell som i n:o 1, 3 och 4). På hufvudet har hon en hvit mössa, är klädd i gul kofta och har öfver högra axeln ett rödt draperi. Spelande luta, böjer hon sig något åt höger och vrider hufvudet åt samma håll. Bakom henne synes en äldre man, som håller en hängande råtta vid svansen. Trä. H. 0.37, B. 0.45.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

67. Läkaren. I en hvälfd fönsteröppning en ung, halft liggande dam i rödt snörlif. Sin ena röda strumpa har hon aftagit.

Den ligger till venster på fönsterbrädet. Läkaren bredvid henne, en äkta Gerard Dou-typ med långt, krusigt, brunt hår, barett och pelsbrämad drägt, behandlar en del af det blottade benet. Bakom henne synes en äldre, snyftande qvinna. Till höger på fönsterposten hänger ett bäcken. Längst upptill ett rödt draperi. Längst till höger i förgrunden, på ett stenbord, doktorns etui och ett stenkärl. Trä. H. 0.42, B. 0.41. Sign.: *MATON.*

Denna tafla har, liksom de fem föregående, sedan gamla tider funnits å Finspång.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

PIETER VERELST.

PIETER VERELST (också: van der Elst), är en ganska sällsynt, holländsk genremålare. Man känner icke hans födelse- och dödsår och ej heller hvar han först såg dagen eller hvar han dog. Dock har man genom nyare efterforskningar erfarit, att han 1642 slog sig ned i Haag, 1643 der bodde i närheten af Jan van Goijen, 1651 för att ordna sina affärer och tillfredsställa sina fordringsegare sålde alla sina taflor på auktion och 1656 deltog i stiftandet af det nya målargillet i Haag, der han ännu 1668 vistades. Men sistnämnda år rymmer den stackars artisten, som fortfarande har skulder öfver öronen, från Haag och hans kreditorer lägga beslag på hans egodelar. Dermed försvinner han ur vår åsyn och vi veta ingenting vidare om honom, än att han var fader åt den store blomstermålaren Simon Verelst. — Pieter Verelst är ingen stor konstnär, men en älskvärd artist, hvars omsorgsfullt utförda, än under intryck af Gerard Dou, än under inflytande af Adr. van Ostade målade, små taflor äro af en behaglig och god kolorit. Hans arbeten, af hvilka de nu kända äro daterade 1648—1666, äro icke talrika. Man träffar emellertid taflor af hans hand i Belvedere-saml. i Wien, i Haarlems, Berlins, Dresdens och Kjöbenhavns museer.

68. Ung qvinna som syr. Hon sitter i ett hvälfdt rum och ser upp från sin söm. Hon ser bra ut och erinrar till typen något om Gerard Dou's qvinliga figurer. Duk. H. 0.32, B. 0.27. Sign.: *P. V. ELST. 1650.*

Taflan, som enligt äldre tradition skall finnas graverad under namn af »La belle portière», har egts af bankokommissarien Hasselqvist, och expeditionssekreteraren P. Ulmgren.

Tillhör grefve *S. af Ugglas* (Forsmark).

ISACK VAN RUIJSDAEL.

Isack van Ruijsdael, broder till Salomon van Ruijsdael och fader till den store Jacob van Ruisdael, föddes troligen omkring 1600 och dog i Haarlem 1677. Hans lefnadsomständigheter äro så godt som fullständigt okända. Man vet nästan blott att han 1642 gifte sig, att han handlade med och tillverkade tafvelramar och att han på sin ålderdom befann sig i så torftiga omständigheter, att hans son måste underhålla honom. Det är aldrig konstateradt, att Isack verkligen var målare, men det är ganska antagligt, att han, broder till en ansedd landskapsmålare och fader till en konstnär, som skulle blifva Hollands störste naturskildrare, sjelf, åtminstone i ringare grad, sysslade med målarkonsten. I alla händelser plägar man nu för tiden ehuru, såsom redan antydts, på något osäkra grunder, tillskrifva Isack van Ruijsdael några, ytterst sällan förekommande, tydligen under 1600-talets förra hälft utförda landskap med signaturen *I V R.* — Dessa sällsynta stycken (ett finnes i Münchens pinakothek), kunna icke vara af den store Jacob van Ruisdael, men deras karaktär gör det icke otroligt att de, något ålderdomliga och monotona, äro målade af Jacobs fader, som i så fall väl äfven var Jacobs förste handledare.

IVR

69. Kanallandskap. På stranden till höger en trädgrupp och längre bort till höger ett torn, en väderqvarn o. s. v. Till venster i förgrunden en vass. Längre bort till venster synas segelbåtar. I taflans midt simma sjöfåglar (änder?) på kanalens vattenyta. Hvarken behandlingen af löfverket eller taflans färgskala förråda något inflytande af van Goijen. En kylig, ljusgrön ton är förherskande, dock på ett par ställen öfvergående i ljusbrunt. Liten tafla. Trä. Sign.: *I V R.*

Ur konung Oskar I:s saml.

Tillhör *H. K. H. Enkehertiginnan af Dalarne* (Stockholms slott).

JAN VAN HEMISHEM.

Jan Sanders, en tidig flamsk-holländsk mästare, efter sin födelseort kallad Jan van Hemishem (latiniseradt: Johannes de Hemessen), föddes i trakten af Antwerpen omkr. 1504 och dog i Haarlem mellan 1555 och 1566. Hans födelse- och dödsår äro endast gissningsvis kända, men man vet att han 1519 kom i lära i Antwerpen hos Hendrick van Cleve och att han 1524, sjelf vorden mästare, mottog lärjungar. År 1535 gifte han sig. Hans hustru, en borgardotter, förde med sig en god hemgift och mästaren kunde 1539 köpa sig ett hus, hvilket han, på grund af åsamkade skulder åter måste sälja. År 1548 blef han »Deken» i Antwerpens St.

Lukasgille. Omkr. 1550 flyttade han öfver till Haarlem, der han kom i stort anseende och till och med förvärfvade det smickrande men öfverdrifna tillnamnet »den holländske Raffaello». — Jan Sanders (»alias van Hemishem» säga gamla dokument) synes nästan uteslutande hafva sysslat med bibliska ämnen. Åtminstone behandla de icke talrika målningar af honom, som nu finnas i Brüssels, Gents, Münchens och Wiens offentliga saml. samt i Louvre bibliska motiv. Så är äfven förhållandet med följande tafla, den enda nu kända madonnabild af mästarens hand. Denna tafla är ovanligt tilltalande för att vara af Jan van Hemishem, men utmärker sig liksom hans öfriga arbeten genom en viss ålderdomlig, arkaistisk prägel, hvilket gör, att hans taflar se ut att vara ännu äldre än de äro. Ty Jan van Hemishem är i många stycken en god efterföljare af den store Quinten Matsijs, men, ställd i en brytningsperiod mellan det gamla, äkta nederländska måleriet och den nya, af italienskt inflytande utmärkta rigtningen, blef vår mästare, som saknade kraft eller förmåga att gifva sig fullt åt endera skolan, en vacklande medelvägsman — hvarken en gammal mästare eller en modern, men tyvärr en ofta ganska osmaklig manierist. Hans teckning är visserligen rätt stilfull, men hård och konstlad, hans färg ganska kraftig men oharmonisk och bjert, hans skuggor hårda och onaturliga, hans figurer magra, kantiga och stela, hans ansigten icke utan uttryck och karakter, men med öfverdrifvet markerade drag, hans typer äro mer egendomliga än vackra. Men trots alt manér i utförandet utmärka sig hans taflor genom en viss naivité i uppfattningen, som försonar mycket.

70. Maria med barnet. I ett landskap sitter Maria, vänd åt venster, med barnet på sitt högra knä. I naturlig storlek och klädd i en röd kjol. Rödbrunt hår. Barnet håller i höger hand snibben af en hvit duk och diar högra bröstet. Till venster bakom dem en vindrufspalier. Till höger i bakgrunden bergigt landskap i gammalflamsk stil. Trä. Figurer i naturlig storlek. H. 1.45, B. 1.00. Sign.: *IOÊS DE HE~ / MESSEN PIN~ / GEBAT 1544.*

Ur den gamla Aspelin'ska saml.

Tillhör fröken *H. Aspelin* (Stockholm).

G. KAMP.

G. Kamp är en hittills okänd holländsk genremålare, som, att döma efter kostymerna i följande tafla, var verksam på 1630-talet. Han är en af de många mästare, som arbetade i Dirk Hals', Antonis Palamedesz', Pieter Coddes och Jacob Ducks stil. Han är fullkomligt okänd för konsthistorien. Hans namn förekommer, så vidt förf. har sig bekant, icke i någon bok eller katalog och hans arbeten sökas förgäfves i alla offentliga och kända enskilda samlingar. — Följande tafla visar honom vara en tämligen svag artist, men ungefär stående emellan Dirk Hals och Pieter Codde.

71. **Sällskapsstycke.** Till venster i förgrunden, framför en i bakgrunden synlig säng med gröna omhängen, sitter en kavaljer, klädd i grå, slokig filthatt, smutsgrå tröja, knäbyxor af samma färg, hvita strumpor och låga skor med rosetter. Högra handen håller han i sidan, i den venstra har han en lång kritpipa. Till höger i förgrunden, nära taflans midt, sitter på en stol, öfver hvilken han bredt sin röda kappa, en annan kavaljer i elegant drägt med uppskurna ärmar och flikig spetskrage. Med ryggen åt ett längst till höger stående bord med grön duk och ansigtet vändt mot mannen med kritpipan, spelar han violin. I bakgrunden synes en sittande dam, som hör på, och en stående karl i filthatt och röd kappa. Trä. H. 0.42, B. 0.62. Sign.:

G. Kamp

Taflan har egts af bankokommissarien Hasselqvist och den nu utdöda familjen Palbitzky på Julita.

Tillhör *grefve Em. Lewenhaupt* (Kjulsta).

HENDRIK VROOM.

Hendrik Cornelisz Vroom, Hollands äldste, kände marinmålare och en på sin tid vida berömd mästare, föddes i Haarlem 1566 och dog der 1640. Han tillhörde en ganska gammal konstnärsslägt i det både hans far och farfar voro bildhuggare. Tidigt lemnade Hendrik sin födelsestad och reste eller snarare vandrade genom Frankrike, Spanien och Italien. Efter många äfventyr återkommen till Haarlem, gifte han sig och började sin framgångsrika verksamhet såsom marinmålare och framställare af skeppsbrott och sjöslag. Han vann stort rykte och mottog beställningar af de holländska staternas regeringar. Vid sin död efterlemnade han två söner, af hvilka den ene, Cornelis, blef en omtyckt landskapsmålare samt en dotter, som gifte sig med Rembrandts lärjunge, porträttmålaren Jacob Backer.

72. **Fartyg i storm** med refvade segel. Koppar. H. 0.14, B. 0.20. Sign.: *VROOM.*

Har egts af frih. H. Hamilton, guldsmeden Lundberg, kammarrådet Fägersten och expeditionschefen Meinander.

Tillhör hr *A. F. Lindström* (Stockholm).

MATTHIJS WULFRAET.

Matthijs Wulfraet, en sen, men rätt sällsynt holländsk figurmålare, hvilken åtminstone i följande taflor visar sig vara en konstnär med fin och delikat pensel,

föddes i Arnheim 1648, vistades en tid i Frankfurt a. / M. och dog 1727 i Amsterdam. Han var lärjunge af Abram Diepraem.

73. Förförerskan. Till venster i förgrunden sitter en åt höger vänd yngling i ljusgul peruk och blå drägt. Den högra armen hvilar han på stolkarmen och med venster hand gör han en afböjande åtbörd åt en gammal, till höger längre bort stående, i spetsmössa klädd qvinna, som håller ett penningskrin i händerna, med hvilket hon synes fresta honom. — Liten tafla. Trä. Oval. Sign.: *M. Wúlfraet / 1694.*

Ur saml. på Svanå. Motstycke till följande tafla. Förekom på auktionen i Stockholm d. 3 Mars 1781.

Tillhör *grefve K. Posse* (Stockholm).

74. Förföraren. Till venster står en gammal man med skägg, mörkgrå drägt, mjuk spetskrage och obetäckt hufvud. I den höjda högra handen håller han en penningpåse. Visande penningpåsen för en till höger bredvid honom sittande, åt venster vänd ung qvinna i rödt lif med gröna ärmar och läggande sin venstra hand på hennes hals, synes han fresta henne. — Hennes händer förträffligt målade. Figurer i knästycke. — Liten tafla. Trä. Oval. Sign.: *M. Wúlfraet.*

Motstycke till föregående. Liksom den kommen ur saml. på Svanå och såldes likaledes på auktionen i Stockholm d. 3 Mars 1781.

Tillhör *grefve K. Posse* (Stockholm).

ANTHONIJ VAN DER CROOS.

Anthonij van der Croos (också: van der Croost) är en ytterst sällsynt och nästan okänd holländsk landskapsmålare, som står nära Jan van Goijens rigtning, utan att likväl imitera honom. Han var verksam i Haag åtminstone 1637—1662 och troligen född i första början af 1600-talet, ty redan 1637 döptes ett hans barn i Haag. Han nämnes i St. Lukasgillets i Haag handlingar åren 1647, 1656, 1657 och 1662. År 1649 synes han hafva uppehållit sig i Alkmaar. Åtminstone nämnes i St. Lukasgillets i Alkmaar handlingar för detta år en »Anthony Kroos». — Mästarens arbeten hafva, synes det, nästan alla gått förlorade, eller försedts med berömdare konstnärers signaturer. Ett landskap i Budapests museum med årtalet 1651 är det enda kända arbete af honom, som Europas offentliga samlingar hafva att uppvisa. Dock omnämner Hoet dessutom i sin »Catalogus of Namlyst van Schildereyen» (Haag 1752) en »Utsigt af Leiden» af vår mästare, dat. 1655. Men det är naturligtvis ovisst om den taflan nu existerar.

75. Landskap med figurer. Till venster i förgrunden en förtorkad trädstam, till venster bakom hvilken synes en karl med en säck på ryggen och två kor. Till höger om trädet en stående och tre sittande figurer. Längst till venster några träd. I taflans högra hälft ett flackt slättlandskap med en smal kanal, öfver hvilken leder en liten bro. I gulgrå ton. Trä. Liten tafla. Sign.: *CROOS F 1641.*

Ungdomsarbete, men intressant genom sin signatur. Ur generalen, grefve C. G. Löwenhielms saml.

Tillhör *fröken A. Löwenhielm* (Stockholm).

76. Landskap med en kanal. Till venster synes en hvälfd stenbro. Derbakom en trädgrupp. Till höger ser man kanalen och vid ena stranden en båt. Träden hafva en grågrön färg. Trä. Sign.: *A v CROOS F 1657.*

Ur konung Oskar I:s saml. God tafla.

Tillhör *H. K. H. Enke-Hertiginnan af Dalarne* (Stockholms slott).

JOHANNES VAN STAVEREN.

JOHANNES VAN STAVEREN, en sällsynt, holländsk genremålare, var verksam åtminstone 1644—1690. Han är en af dessa många, altför många holländske mästare, som ännu sakna en biografi. Att han var lärjunge af Gerard Dou, det visa hans arbeten. Följaktligen torde han åtminstone en tid hafva varit bosatt i Leiden. Troligt är äfven att han är identisk med den »Johannes van Staveren, *capitijn*», som åren 1645 och 1648 förekommer i St. Lukasgillets i Leiden handlingar och som 1659—1668 i samma dokument tituleras »De Heer Burgemeester van Staveren». — Om så är förhållandet, var vår artist militär och sedermera välbeställd borgmästare i den goda staden Leiden och hade då mycket annat att syssla med, än med penseln och paletten. Detta förklarar en viss dilletantism i hans eljes nätta och i Gerard Dous stil fint utförda, vanligen interiörer eller eremiter framställande målningar, liksom det äfven förklarar hans arbetens sällsynthet. Af hans kända verk må nämnas en eremit i Amsterdams museum och dylika framställningar i Museum van der Hoop i samma stad och i Kjöbenhavns museum, det sistnämda stycket med det sena årtalet 1690. Nationalmuseum har af mästaren en karaktäristisk köksscen. — Följande lilla tafla är ett ungdomsarbete, både i figurens typ och i det klärobskyra, nästan ängsligt fina målningssättet, vitnande om en ytterst nära anslutning till Gerard Dous rigtning.

77. Officeren. Till venster i bakgrunden står, framför en liten trappa och vänd mot åskådaren, en ung officer i kyller, ryttarstöflor, brun kappa, mössa med blå fjäder och en lång spatser-

värja. I höger hand håller han en käpp och med venster gör han en gest. Till höger i förgrunden står en mot väggen lutad, blå fana. Der framför, närmast till höger i förgrunden, ligga en sadelmundering, ett svärd, en stormhatt m. m. — Grå fond. Trä. H. 0.34, B. 0.27. Sign.: *J S 1644*.

Taflan har egts af riksrådet, grefve Adam Horn, grefve Klas Julius Ekeblad och grefve Gustaf Piper.

Tillhör *grefve G. M. Hamilton* (Hedensberg).

SALOMON VAN RUIJSDAEL.

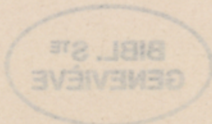
Salomon van Ruijsdael, den store Jacob van Ruisdaels farbroder och sjelf en utmärkt holländsk landskapsmålare, föddes i Haarlem och sannolikt strax i början af 1600-talet, enär han redan 1623 inskrefs i dess St. Lukasgille, i hvilket han 1648 var »Deken», d. v. s. ordförande. Han dog 1670 i Haarlem, efterlemnande en son, Jacob van Ruijsdael, som äfven var målare, men hvilken icke får förblandas med sin kusin, den store Jacob van Ruisdael, Isack van Ruijsdaels son. — Salomon van Ruijsdael, några år yngre än Esajas van de Velde, Jan van Goijen och Pieter de Molijn, anslöt sig i början afgjordt till Jan van Goijens rigtning, hvars manér, och särskildt dennes punktér-manér i behandlingen af löfverket, han då ofta imiterade. Exempel på detta hans konstskede äro den första af följande taflor och n. 621 och 622 i Nationalmuseum. Senare aflägsnade han sig mer från van Goijen och uppnådde, sannolikt dervid påverkad af Molijn, en friskare, saftigare och naturligare kolorit, på samma gång som han skapade sig en sjelfständig, mer utpräglad stil. Denna senare period af mästarens konst karaktäriseras af den andra af följande taflor, om än färgen deri är af en viss tung och dyster verkan. — Mästarens arbeten äro talrika och träffas i de flesta offentliga samlingar. — Salomon var troligen lärare åt sin berömde brorson.

78. Flodlandskap med fiskare. Till höger, på den bortre stranden, ett lummigt skogsparti och en sjöbod. På floden, i förgrunden, två fiskarbåtar, från hvilka man lagt ut not. På den hitre stranden, närmast i förgrunden, en karl, som med en stång ordnar den utlagda noten. Längre bort, till venster, flera bortåt seglande båtar, hvilkas besättning slutat fisket. Duk. H. 1.02, B. 1.27. Sign.: *S. vR 1634*.

Ur grefve B. von Platens saml.

Tillhör *frih. Klingspor* (Göteborg).

79. Landskap med figurer. Till venster i förgrunden, på en backsluttning, en klippa. Der framför ett i riktning mot åskådaren synligt, mycket smalt vattendrag med svagt fall. Deröfver

leder en bro. Från bron går åt höger till och i nästan horisontel rigtning en väg. I taflans midt och vid denna väg fyra från samma rot uppskjutande, åt höger starkt lutande träd. Till venster bakom träden tre stående och samtalande personer, hvaraf en i röd drägt. Längre bort till venster två kor. I taflans högra hälft slättland. Längst till höger i förgrunden två getter, längre bort på samma sida en karl med en häst och, längst bort, ett slott, inbäddadt bland lummiga träd. Himmeln molnbelagd. Trä. H. 0.70, B, 1.02. Sign.: *S. v RvysDAEL / 1653.*

Ur den gamla Grill'ska saml. på Österby.

Tillhör hr *Ad. Tamm* (Stockholm).

80. Flodlandskap med fiskare. Till höger, på den bortre stranden, ett lummigt skogsparti. Der framför en roddbåt med tre karlar, hvilka draga upp en not. Till venster i förgrunden och till höger om buskarna der på den hitre stranden, en båt med två män, af hvilka den ene, klädd i röd tröja, hukar sig ned. Längst bort en strand med en kyrka. Der framför några seglare. Trä. Mindre tafla.

Målad i gulgrön ton. Om icke af mästaren sjelf, åtminstone tillhörande hans rigtning.

Tillhör *frih. Hugo Hamilton* (Boo).

81. Landskap med sjö. Till höger i förgrunden en båt med två personer. Till höger i bakgrunden flera segelbåtar. Till venster och i bakgrundens midtparti lummiga träd. Trä. H. 0.30, B. 0.50.

Osäkert om egenhändigt arbete af mästaren. Är i alla händelser målad i hans manér och åtminstone en skolbild. Har egts af grossh. A. Wallis, grefve K. Bonde och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

LUCAS CRANACH.

Lucas Cranach d. ä., den bekante tyske målaren, föddes i Kronach i Franken 1472 och dog i Weimar 1553. Hans familjenamn var Lucas Müller (ej Sunder, såsom man förr trodde), men hans herre och vän, kurfursten Johann Friedrich af Sachsen gaf honom efter hans födelseort namnet Cranach. Hans fader var målare. Omkring 1502 gjorde han en studieresa till Nederländerna. Återkommen derifrån gifte han sig och trädde 1504 i den sachsiske kurfurstens tjenst. Han började nu en omfattande verksamhet såsom målare, kopparstickare och tecknare för träsnitt, dervid

understödd af en mängd lärjungar, tack vare hvilkas biträde han blef i stånd att årligen sända massor af porträtt, samt religiösa och allegoriska taflor ut i verlden. Cranach var för öfrigt en mångsidig man. Han var icke blott artist, utan innehade äfven ett boktryckeri och ett apotek. Dessutom var han från 1519 ledamot af rådet i sin födelsestad och blef 1537 borgmästare i Wittenberg. Han var förtrolig vän med Luther och de andre tyske reformatorerna. Äfven vid kurfursten Johann Friedrich var han fäst med vänskapens band och en tid, efter 1550, delade han dennes fängelse. Den mest kände bland Lucas Cranach d. ä:s lärjungar är hans son, Lucas Cranach d. y. — Lucas Cranach d. ä. plägade icke skrifva ut sitt namn på sina taflor, utan anbragte i stället på dem ett märke, som, med åtskilliga variationer, hade utseendet:

Som detta tecken, en orm med vingar, emellertid träffas så väl å mästarens egna arbeten som å de talrika målningar, hvilka utfördes af eleverna på hans verkstad, är det ofta förenadt med stor svårighet att med säkerhet bestämma om det eller det arbetet är mästarens egenhändiga verk eller blott en atelierkopia — något som också gäller flertalet af följande taflor. Nationalmuseum har 9 Cranachska taflor, hvilka, enl. katalogen, äro »af mästaren sjelf eller ur hans atelier».

82. Venus och Amor. Vid en trädstam står Venus, naken, endast höljd i en tunn tyllslöja och med en röd, bredskyggig hatt. Bredvid står Amor, som tagit en honungskaka och nu beklagar sig öfver biens sting. Venus synes erinra sin son, hurusom såren af hans pilar äro långt smärtsammare. Till höger i bakgrunden en klippa, hvarpå en borg. På en tafla den latinska versen:

Cum puer alveolo furatur mella Cupido
Furanti digitvm sedula pvnxit apis.

Trä. H. 0.38, B. 0.26. Sign. med Cranachs märke och årtalet *1530*.

Vackert och väl bevaradt prof på denna af mästaren gentagna framställning, af hvilken exemplar i olika storlek och med olika årtal träffas i Kjöbenhavns, Berlins, Nürnbergs, Schwerins och Weimars museer. — Ämnet är, såsom den latinska versen antyder, hämtadt ur en af Teokritos' »Idyller».

Tillhör *grefve C. Björnstjerna* (Stockholm).

83. Porträtt af kurfursten Friedrich (III) den vise. Han är framstäld i bröstbild åt höger, med svart barett, pels, hvit skjorta med spetsar, grått skägg och mustascher. Ljusblå, i ljusgrönt skiftande fond. På ett med taflan samtidigt, öfver bilden klist-

radt papper står tryckt: »Friderich der Drit / Churfurst und Herzog zu Sachſen». Under bilden ett annat, samtida, tryckt papper med en lång, tysk dikt. Trä. Liten tafla. Sign. med mästarens märke och årtalet *1533*.

Taflan, motstycke till följande, är kommen ur saml. på Leckö slott och har sedan egts af kammarherren B. J. Ramsay.

Tillhör *fru E. Ramsay* (Upsala).

84. Porträtt af kurfursten Johan (I) den ståndaktige. Han är framstäld i bröstbild åt venster med svart barett, mörkgrå pels och mörkt, kortklipt skägg. Ljusblå, i ljusgrönt skiftande fond. På ett med taflan samtidigt, öfver bilden klistradt papper står tryckt: »Johans der Erst / Churfurst und Herzog zu Sachſen». Under bilden ett annat, samtida, tryckt papper med en lång, tysk dikt. Trä. Liten tafla.

Motstycke till föregående. Är likaledes kommen ur saml. på Leckö slott och köptes på auktionen der af kammarherren B. J. Ramsay.

Tillhör *fru E. Ramsay* (Upsala).

85. »Låten barnen komma till mig». I taflans midt sitter Jesus, sedd i knästycke, vänd åt höger och med hufvudet något framåtböjdt. På den venstra handen håller han ett litet barn, som har venstra armen utsträckt och hans högra hand hvilar på ett annat, i hans knä liggande barn. Till venster om honom tre qvinnor med hvar sitt barn, och längst till venster en grupp af fyra eller fem apostlar. Till höger om frälsaren åtta stående qvinnor. Den närmast honom, modren till barnet på hans hand, håller händerna i bedjande ställning. Qvinnan längst i förgrunden synes i profil åt höger. En tredje moder håller på sin högra arm ett barn, som diar henne. — Trä. H. omkr. 1 aln, B. omkr. 2 alnar. Ofvanför figurerna står: VND SIE BRACHTEN KINDLEIN ZV IM DAS / ER SIE ANRVRETE · S MARCVS AM X, mästarens märke och årtalet *1538*.

Taflan skänktes år 1768 af kejsar Josef II åt den samtidigt till romersk riksbaron upphöjde svenske ädlingen Axel Stjernblad, som då vistades vid österrikiska hofvet och der stod i hög gunst.

Tillhör *friherrinnan S. Stjernblad* (Ystad).

86. »Charitas». Framför en trädgrupp en naken qvinna, som halft sittande stöder sig mot en stenbänk. Bredvid henne två mindre och två något större barn, af hvilka det ena omfamnar en docka. Trä. H. 0.52, B. 0.36. — På taflan står med

hvit färg måladt: *Charitas* samt med svart färg mästarens märke och årtalet *1534*.

Verkstadsarbete.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

87. **Lucretia**. Hon är framstäld stående, med röd drägt och grön kappa med brunt pelsverk, blottad barm, hufvudet något vridet åt höger och med höger hand stötande dolken i sitt bröst. Till venster i bakgrunden, genom fönstret, utsigt öfver ett landskap med en borg. Mindre tafla. Trä.

Verkstadsarbete.

Tillhör frih. *Hugo Hamilton* (Boo).

88. **Porträtt af Martin Luther**. Bröstbild, nästan en face. Han är klädd i svart rock med uppstående krage. Grågrön fond. Sign. med mästarens märke och årtalet *1526*.

Taflan är tillsamman med följande (de äro, ehuru målade på hvar sin träskifva, infattade i samma ram): H. 0.38, B. 0.51.

Tillhör *Söderfors' kyrka* (Ups. stift).

89. **Porträtt af Luthers hustru,** Catharina von Bora, half figur, nästan en face. Hon är klädd i hvitt underlif med uppstående krage, omkring halsen hopfäst med ett svart band. Öfver bröstet en röd gördel, som synes under den svarta, med ett svart band sammanhållna kappan. Svart kjortel, hårnät och kring pannan ett rödt band. Venstra handen lagd öfver den högra. På venstra handens pek- och lillfinger synas ringar. Grågrön fond. Trä.

Taflan är till samman med föregående: H. 0.38, B. 0.51.

Tillhör *Söderfors' kyrka* (Ups. stift).

90. **Porträtt af Martin Luther** i half figur åt höger. Han är klädd i svart, veckad, framtill öppen kaftan med bred, uppstående krage, röd undertröja och en röd halsduk, öfver hvilken den smala skjortkragen är nedviken. Obetäckt hufvud. I händerna ett uppslaget exemplar af nya testamentet, i hvilket läses: 276 JOHANNIS EVAN. / CAPVT III 277 / »Quod natum est ex carne . .» o. s. v. — Gråblå fond. Trä. H. 0.84, B. 0.64. Sign. med mästarens märke.

Verkstadsarbete. Inskriften: *Natus 1483 / Denatus 1549 / Ætatis 66* trol. af senare datum. Motstycke till följande.

Tillhör *Östra Ryds kyrka* (Ups. stift).

91. Porträtt af Melanchton i half figur åt venster. Han är klädd i en skinnbrämad, svart, slät, framtill öppen kaftan med uppstående krage. Derunder en röd undertröja. Den pipiga, uppstående skjortkragen oknuten. Obetäckt hufvud. I händerna ett uppslaget exemplar af nya testamentet med en lång grekisk text. Gråblå fond. Trä. H. 0.84, B. 0.64. Sign. med mästarens märke.

Verkstadsarbete. Motstycke till föregående. Inskriften: *Natus 1497 / Denatus 1560 / Ætatis 63* trol. af senare datum.

Tillhör *Östra Ryds kyrka* (Ups. stift).

92. Maria med barnet. Hon sitter, sedd i knästycke, med båda händerna omfattande det nakna, på en på hennes knän liggande kudde stående barnet. Hon böjer hufvudet något åt höger sida, är klädd i en röd tröja och en blå mantel samt har det bruna håret utslaget. Grågrön fond. Trä. H. omkr. 0.59, B. omkr. 0.39. Sign. med mästarens märke och årtalet *1536*.

Har länge tillhört den nuvarande egarens familj.

Tillhör hr *I. Kylberg* (Sâtenäs).

H. DE MEIJER.

H. DE MEIJER är en mycket sällsynt holländsk figur- och landskapsmålare, som, enligt data å hans nu kända arbeten, var verksam 1645—1669. Om hans lif känner man ingenting. Troligen är han dock identisk med den bataljmålare De Meijer, hvilken van Spaan omnämner i sin beskrifning af Rotterdam och hvilken enligt denne författares uppgift år 1691 redan var död. — Hans taflor äro lätt räknade. Deraf finnas 2 i Amsterdams museum (den ena framställande staden Hulsts kapitulation, den andra Karl II:s afresa från Scheveningen till England), ett flod- och ett vinterlandskap i Amalienstift vid Dessau, och ett strandlandskap i Hamburgs Kunsthalle. Kramm omnämner vidare en utsigt af Dortrecht, dat. 1657. — På den Bugge'ska auktionen i Kjöbenhavn 1837 såldes en tafla, framställande kavalleri, som spränger ned på en brygga mot fotfolk, som försvarar ingången till en stad och sign.: *H. D. Meijer 1650*. På en auktion i Stockholm 1781 såldes derjämte en målning af H. De Meijer, framställande röfvare, som i ett skogsbryn öfverfalla en vagn. — Såsom landskapsmålare tillhör mästaren J. van Goijens rigtning, äfvensom Salomon van Ruijsdaels, under dennes första period.

93. Ryttartrupp utanför ett värdshus. Till höger några bönder, som betrakta de dels afsutna, dels i sadeln sittande kavalleristerna. — Träden målade i van Goijens punktérmanér. Duk. H. 0.72, B. 1.05. Sign.: *h. de. meyer 1666*.

Taflan har egts af öfverste-kammarjunkaren, frih. K. Kurck och frih. C. F. L. von Friesendorff på Akeshof.

Tillhör *frih. A. Kurck* (Rynge).

JORIS VAN SON.

JORIS VAN SON, en utmärkt flamsk stillebensmålare, föddes i Antwerpen 1623 och dog der 1667. Det är osäkert om han var direkt lärjunge af den i Antwerpen bosatte holländaren Jan de Heem. Säkert är dock, att han tog starka intryck af denne store mästares konst, hvilken han kom nära. Man har endast sparsamma underrättelser om Joris van Sons lif och känner knapt mer derom, än att han 1644 blef mästare och 1647, sålunda blott 24 år gammal tog inträde i »De gamle ungkarlarnes brödraskap», på hvilket han emellertid snart ledsnade och i stället knöt Hymens band. Vid sin död efterlemnade han en son, Jan Frans van Son, som bosatte sig i England och likaledes blef en skicklig stillebensmålare. — Joris van Sons arbeten äro icke synnerligen talrika. Dresdens och Kjöbenhavns museer hafva dock goda taflor af hans hand. I Nationalmuseum träffar man ett stycke af mästaren med plommon, vindrufvor och kokta kräftor.

94. Frukoststycke. På en bordsskifva, hvarpå en hopskrynklad, ljusgrön duk, en korg med vindrufvor och frukter. Derframför, på en hvit duk, ett stort päron, ett bröd, en porslinskål med räkor, ett silfverfat med en sönderstyckad sill, samt, längst till höger, en lök och två krabbor. På utsprånget af en pelare till höger i bakgrunden ligger en kritpipa och der ofvanför en lunta. — Gråbrun fond. Trä. Rätt stor tafla. Sign.: *J VAN SON.*

Denna tafla, motstycke till följande, är kommen ur generalen, grefve C. G. Löwenhielms saml.

Tillhör fröken *A. Löwenhielm* (Stockholm).

95. Frukoststycke. På ett bord, delvis betäckt med en brun duk, står till venster en korg med drufvor, persikor och en melon. Något till höger bakom korgen synes ett högt vinglas, framför densamma fyra persikor på ett silfverfat och på ett annat fat en styckad tårta eller pastej, hvarpå ligger en silfversked. Till höger derom en söndertagen melon. Längst till höger ett porslinsfat med drufvor och der framför två brutna ostron. — Brun fond. Trä. Rätt stor tafla. Sign.: *I VAN SON.*

Taflan, motstycke till föregående, är liksom den kommen ur generalen, grefve C. G. Löwenhielms saml.

Tillhör fröken *A. Löwenhielm* (Stockholm).

PIETER DE MOLIJN.

PIETER DE MOLIJN D. Ä., liksom van Goijen en af vägbrytarne för det holländska landskapsmåleriet, föddes troligen i London på 1590-talet och dog i Haarlem 1661. År 1616 blef han mästare och inskrefs i Haarlems S:t Lukasgille, 1624 gifte han sig, nämnes detta år såsom medlem af reformerta kyrkan och tjenstgjorde från samma år och till 1630 vid stadens borgaregarde. Från 1630—1649 satt han ofta i gillets styrelse och var till och med ibland, såsom t. ex. 1638, dess ordförande. Det är troligt, men ej säkert, att den Pieter de Molijn, som 1649 inskrefs i Leidens S:t Lukasgille, är identisk med vår mästare. I så fall torde han någon tid hafva varit bosatt i denna stad, men sannolikt icke länge, ty han synes nästan oafbrutet hafva varit verksam i Haarlem. Han efterlemnade en son, Pieter de Molijn d. y., »Tempesta» kallad, som, likaledes målare, tidigt utvandrade till Italien, der han efter ett äfventyrligt lif också dog. — Molijn, en på sin tid ansedd mästare, har länge varit bortglömd. Först nyligen har han åter blifvit rätt uppskattad, i det man vid ett närmare studium af hans fåtaliga verk funnit, att han icke blott är van Goijens like, utan såsom kolorist till och med denne öfverlägsen. Dessutom utmärka sig Molijns bättre taflor genom ett noggrannare naturstudium, såsom t. ex. en sannare karaktäristik af träden, och en naturligare och friskare kolorit, än den, som är rådande i van Goijens stämningsfulla, men icke så litet maniererade stycken. Molijn hade några efterföljare, såsom de ytterst sällsynte mästarne J. Schoeff, J. Coelembier, Moscher m. fl. Hans arbeten äro mycket sällsynta. I utlandet äro hittills endast 12 arbeten af honom med säkerhet kända, nämligen i museerna i Brüssel, Berlin, Haarlem, Braunschweig, Rotterdam, Bordeaux, Hannover och Mannheim, i konstakademierna i Venezia och Wien, hos grefve Czernin i sistnämda stad och i presidentpalatset i Paris. Följande taflor öka med sju nummer denna korta lista. Molijns tidigast daterade tafla har årtalet 1625, hans senaste är från 1660.

Molyn

96. Landskap med figurer. Till höger ett skogsparti och till venster derom, i taflans midt, en dermed sammanhängande, trädbevuxen klippa. Framför klippan en förnäm herre, som barhufvad, sittande på en hvit häst och vändande sig om i sadeln, tager afsked af tvänne herremän och en dam, bakom hvilka en page. Till höger i förgrunden en åt höger vänd karl och bakom honom en hund. Till venster, framför hästen, en springande gosse, framför hvilken en hvit vindthund. Dessutom andra figurer. Till venster i bakgrunden utsigt öfver ett lågländt landskap med skogsdungar, längre bort en flod med seglare samt, längst bort, konturerna af en stad. Förgrunden brun. Träden i kylig, på somliga ställen blågrön ton. Trä. H. 0.38, B. 0.49. Sign.: *P | M | 1646.*

Taflan, afbildad i Heleneborg-katalogen, har egts af handl. Enblom, k. räntmästaren Müller och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

97. Öfvergång af en flod. Till venster, på den hitre stranden, ett kastell (i brun ton). Der framför några ryttare, såsom en kommenderande officer och en trumpetare. I taflans midt, på floden, en transportfärja. På den andra, bortre stranden, rider en kavalleriafdelning in genom en port vid ett kastell. — I ljusgrön färg. I bakgrunden blå berg. Trä. Rätt stor tafla. Sign.: *P / M / 1649.*

Har egts af konung Oscar I och hofmarskalken, grefve G. F. von Rosen.

Tillhör *grefve Conr. von Rosen* (Stockholm).

98. Landskap med figurer. Till venster i förgrunden ett hus med torn. Till höger derom en trädgrupp. Der bakom, i taflans hela högra hälft, den holländska slätten. Till höger, ganska långt bort, en kyrka. I det blånande fjärran kyrktorn och väderqvarnar. På vägen, som mellan träden leder öfver backen, färdas tre ryttare och tre vandrare. Närmast till venster i förgrunden en sittande qvinna med ett barn vid bröstet. Hon samtalar med en karl, stödd på en staf. Bredvid honom en liten flicka och en hund. Längre till höger en hvilande man. Förgrunden mörkbrun, luften ljus och lätt. Trä. H. 0.58, B. 0.84. Sign.: *P / MoLyn ·fe / 1657.*

Motstycke till följande tafla. Har egts af öfverstekammarjunkaren frih. Knut Kurck och frih. C. F. L. von Friesendorff på Åkeshof.

Tillhör hr *W. Bendix* (Stockholm).

99. Berglandskap. På vägen, som leder ned från den klippiga förgrunden till höger, kommer en karl, som framför sig drifver tre lastade mulåsnor. Vid vägen två träd och till höger om dem, på en klippa längre bort, ett annat träd. I förgrunden sitta två vandrare med sina bördor på ryggen. Till venster, bakom dem, vandra två andra karlar. Taflans venstra hälft lemnar utsigt öfver en långsträckt, blånande bergstrakt — en flack och ödslig natur. Trä. H. 0.58, B. 0.84. Sign: *P / MoLyn · fe / 1657.*

Motstycke till föregående tafla. Har liksom den egts af öfverstekammarjunkaren, frih. Knut Kurck och frih. C. F. L. von Friesendorff på Akeshof.

Tillhör hr *E. A. Boman* (Stockholm).

100. Landskap med figurer. Till höger en skogsdunge med en vacker och lummig trädgrupp i midten. Framför den samma en vandrare, åtföljd af en ryttare med en hund. Längst till höger hvilar en herde. Framför honom ett par getter och i skogsbrynet ett par kor. Till venster i förgrunden en sittande qvinna, som samtalar med en karl. Bredvid dem en gosse med hatten i hand och en hund. Till venster i bakgrunden synes ett parti af den holländska slätten. Himlen delvis molnbelagd med den klarblå luften lysande fram mellan skyarna och längst upp. Träden hafva en frisk grönska. Trä. H. 0.37, B. 0.50. Sign.: *P / MoLyn.*

Den vackra taflan, motstycke till följande, har egts af handl. Enblom. Afbildad i förf:s arbete om Molijn.

Tillhör fru *H. Michaelson* (Stockholm).

101. Landskap med figurer. I taflans midt en höjd, bevuxen med en grupp stora, lummiga träd. Till venster derom en däld, genom hvilken man ser ett parti af den holländska slätten, skiftande i gröna och gulaktiga toner samt längst i fjärran smältande samman med horisonten i en blå färg. Himlen delvis öfverdragen med lätta moln. Till höger om trädgruppen en mindre öppning i skogen. I förgrunden, på vägen nedanför höjden, står en bortvänd, ung man i röd mössa, blå tröja med hvita ärmar samt insvept i en gulbrun mantel. Han samtalar med en vacker, ung dam, som sitter framför honom, klädd i högblå kjol och rödt, urringadt lif, som lemnar armarna bara. Långt bort till venster en annan qvinlig figur. Träden hafva en varm, frisk och naturlig färg. Trä. H. 0.37, B. 0.50. Sign.: *P / MoLyn.*

Taflan, en af mästarens yppersta målningar och genom sin naturliga kolorit öfverträffande van Goijens, är motstycke till föregående tafla och afbildad i förf:s arbete om Molijn. Har egts af expeditionssekreteraren J. G. Netzel och grossh. Schröder.

Tillhör hr *N. F. Sander* (Stockholm).

102. Landskapet med höstacken. Till venster, framför en tät och hög skog, ett landthus. Till höger derom en täckt höstack, till venster en stor port. Längre till höger ett parti af den holländska slätten. Vid horisonten konturerna af en stad. I förgrunden färdas två ryttare, den ene bakom den andre och i rigtning mot höger. Invid den främre hästen går en vandrare. Framför honom en hund. Bakom ryttarne går en qvinna med

en korg på hufvudet och åtföljd af en karl. Från andra hållet komma på samma väg en bonde, en bondqvinna och en liten flicka. Ännu längre bort ett par andra figurer. — Varm och naturlig kolorit. Trä. H. 0.42, B. 0.58. Sign.: *P | MoLyn fecit | 1660.*

Taflan, troligen mästarens sista arbete — han dog året derefter — och väl hans yppersta verk, mörknad, men af mycket varm och fin kolorit, dessutom ytterst väl bibehållen, finnes afbildad i förf:s arbete om Molijn och är derjämte raderad af den berömde etsaren, prof. *William Unger* (»Zeitschrift für bildende Kunst», Band XIX). Den har egts af handl. Skoge och expeditionschefen Meinander.

Tillhör hr *C. A. Redin* (Stockholm).

PHILIP VAN DIJK.

PHILIP VAN DIJK, en sen, men ganska framstående holländsk genremålare, hvilken midt under den holländska konstens förfall följde dess bättre traditioner, föddes i Amsterdam 1683 och dog i Haag 1753. Han var lärjunge af Arnold van Boonen i Amsterdam, men utbildade sig sedan vidare efter Eglon van der Neer och Adriaan van der Werff. Att han äfven studerade Gabriel Metsu, framgår af följande tafla, som är ett af hans bästa arbeten. Han var verksam i Amsterdam och i Haag, i hvars målargille han 1718 betalade inträdesafgift, samt i Middelburg och i Kassel, der han var direktör för tafvelgalleriet. — Egendomligt nog har man, ehuru hans taflor icke hafva ens den aflägsnaste likhet med Antonis van Dijcks målningar, ofta utplånat hans signatur: P. van Dijk och i stället ditsatt den falska beteckningen: A. van Dijck. Så är förhållandet med följande tafla, liksom med hans genre, »Familj, som läser till bords», i Nationalmuseum. Deremot har hans andra tafla i Nationalmuseum, porträttet i knästycke af prins Wilhelm af Hessen-Kassel, fått behålla sin äkta signatur: P. van Dijk 1724. — Hans taflor, som kännetecknas af en viss nykterhet både i uppfattning och utförande, men hvilka bära en rätt tilltalande, huslig och borgerlig prägel, äro icke sällsynta.

103. Ostronfrukosten. Vid ett dukadt bord med ostron på sitter en ung qvinna, sedd i profil åt venster och klädd i svart hufva, ljusrödt lif med hvitt skinnbräm och ett stort, hvitt förkläde. Hon spisar ett ostron. Bakom henne en annan qvinna i hvit hufva och grå drägt. Till venster om henne, bakom bordet, sitter en man, som, något vänd åt höger, tömmer ett vinglas. Grå fond. Trä. H. 0,54, B. 0.46. Falskt sign: *A. v. Dijck.*

Har egts af riksrådet, grefve Adam Horn, grefve Klas Julius Ekeblad och grefve Gustaf Piper.

Tillhör *grefve G. M. Hamilton* (Hedensberg).

SIMON VERELST.

Simon Verelst, en af de utmärktaste blomstermålare, som funnits, var holländare och son till genremålaren Pieter Verelst. Hans födelseår är obekant. Äldre uppgifter, att han skulle sett dagen i Antwerpen 1664, äro origtiga, enär Simon faktiskt 1666 var mästare i Haags målargille. Troligen dog han i London, der han länge vistades. Gamla berättelser, enligt hvilka den i England så uppburne blomstermålaren, sedan han af sin gynnare, hertigen af Buckingham, erhållit ett högt pris för hertigens porträtt, skulle af högfärd blifvit galen, derför inspärrad och, när han åter blef klok, hafva förlorat sin talang, förtjena ingen tillit. Sant är emellertid, att han icke blott var blomstermålare, utan äfven målade porträtt. Louvre-museet t. ex. har en förträfflig qvinlig bild af hans hand. Eljes äro hans arbeten mycket sällsynta på kontinenten. Braunschweigs museum har visserligen ett blomsterstycke af mästaren, men de flesta andra museer, som lysa med hans namn, uppföra det med orätt i sina resp. kataloger. — Simon Verelst har knappast i sin genre blifvit öfverträffad. Ingen har med mer konstnärlig hand och mer fulländadt än han målat blommor och blad. Hans arbeten äro mästerverk i sitt slag. Deras varma, dämpade färg är ytterst behaglig. Framför alt äro hans växter fullkomligt illusoriska. Man tycker sig känna doften af hans blommor och är frestad att sträcka ut handen för att nypa i hans naturliga och saftiga blad. — Detta gäller icke minst om följande tafla.

104. Blomsterstycke. På ett bord en kupig glasskål, hvari blommor i olika färger och stora blad. Duk. H. 0.67, B. 0.52. Sign.: *S. Verelst. F~*

Har egts af kommissarien Brogren och grossh. C. D. Jederholm.

Tillhör hr *N. F. Sander* (Stockholm).

JACOB DUCK.

Jacob A:sz Duck, en utmärkt holländsk genremålare, utbildad under inflytande af Dirk Hals och tillhörande samma rigtning som Antonis Palamedesz och Pieter Codde, föddes troligen i Utrecht 1600 och inskrefs 1621 i egenskap af »conterfeytjongen» i Utrechts St. Lukasgille. År 1629 skänkte han till St. Jobsgasthuis derstädes en tafla, framställande ett »Musicerande sällskap» och 1630—1632 var han mästare i Utrechts St. Lukasgille. Sedan försvinner han för några år ur vår åsyn. Först 1656 träffa vi honom åter. Då bor han i Haag. Ännu år 1660 lefde han der. I ett ännu bevaradt dokument, dat. Utrecht juli 1660, förklaras mästaren vara »out omtrent 60 jaren.» — Ehuru mästaren är en mycket betydande målare och fastän han efterlemnat ganska talrika arbeten, har hans namn länge varit glömdt. Egendomligt nog har genremålaren Jacob Duck icke blott förblandats med Paulus Potters lärjunge Jan Le Ducq, utan man har till och med hopslagit de bägge från hvarandra så vidt skilde mästarne till *en* och tillskrifvit Jan Le Ducq både hans

egna djurstycken och Jacob Ducks genrebilder. Och under tiden hade Jacob Ducks namn alldeles förgätits. Först för några år sedan påvisade den utmärkte konstforskaren, d:r W. Bode, att djurmålaren Jan Le Ducq och genremålaren Duck äro två olika mästare. Men som konsthistorien — så djup var glömskan — alls icke kände någon målare med namnet Duck, blef det en särskild fråga, hvad man skulle gifva den nyupptäckte genremålaren för ett förnamn. Bode, som å de af honom kända taflorna af mästaren påträffat signaturerna:

A DVCK och A·v·Duc.

kallade honom A. J. Duck. Och ehuru, då i den första och vanligaste beteckningen bokstafven *J* tydligen står framför *A*, denna tydning af signaturen icke förekom fullt tillfredsställande, kunde mot Bodes läsart intet direkt invändas, så länge de holländske arkivforskarne icke lyckats anträffa några dokument rörande hvarken någon J. A. Duck eller A. J. Duck. Men nyligen fann man i Utrecht och Haag uppgifter om en målare Jacob Duck, som målat just i samma genre som vår Duck. Dermed var gärdet så godt som uppgifvet. Victor de Stuers, Bredius, Schlie och äfven Bode sjelf ansågo det *sannolikt* att genremålaren Duck, hvars arbeten förut tillskrifvits Jan Le Ducq, vore identisk med den först genom de nya arkivariska forskningarna känd vordne genremålaren Jacob Duck. Men till full *visshet* var man ännu icke kommen. Ty ehuru t. ex. Schlie, och det väl med rätta, framhöll, att den på några af Ducks arbeten befintliga signaturen: *A. v. Duc* väl vore förfalskad, återstod det ännu att finna sjelfva den felande länken i bevisningskedjan: en tafla med signaturen *Jacob Duck* eller blott *J. Duck*. Det är den första af följande, förut okända taflor, som löser gåtan. Denna tafla, som obestridligen är målad af samme Duck, hvilken målat de många Jan Le Ducq förut tillskrifna genrestycken, som träffas i de flesta museer, har nämligen den lika intressanta som afgörande signaturen:

DvcK

d. v. s. J. Duck och dermed veta vi nu, att vår genremålare verkligen hette J. A. Duck och icke A. J. Duck, att han är identisk med Jacob Duck och att han bodde i Utrecht och i Haag.

105. Vinprofvet. I en s. k. lagerkällare står till höger en ung officer, klädd i kyller, hvita ärmar, filthatt och gehäng. På höger arm bär han sin gråbruna kappa. I den venstra, höjda handen håller han ett halffyldt vinglas som han med belåten min och kännarblick betraktar. Till venster står en kavaljer, likaledes med hatten på hufvudet, men klädd i svart drägt med knäbyxor och hvita strumpor. Mellan de bägge junkrarne står vinhandlaren, en äldre, mager man. Den svartklädde kavaljeren till venster har fattat hans ena hand och gör, svängande höger arm, en åtbörd, som synes betyda: »Topp, affären är afgjord!» — Till höger synes en rad vinfat. Till venster i bakgrunden

nedstiger utför en trappa en källaresven med ett vinglas i handen. Brun fond. Trä. Rätt stor tafla. Sign. med ofvanstående signatur: *I/Duck.*

Ur konung Oscar I:s saml.

Tillhör hr *H. Ennes* (Stockholm).

106. Musicerande sällskap (3 personer). Till venster, hitom ett bord med röd duk, sitter en kavaljer i ljus drägt. Han spelar fiol. Till höger sitter en dam med ett nothäfte i handen. Till höger om henne och stödd mot hennes stol står en karl, vänd mot åskådaren och insvept i en grå kappa. Smutsgul fond. Trä. Rätt stor och vacker tafla.

Har egts af assessor Carlqvist.

Tillhör hr *A. Becker* (Stockholm).

WILLEM VAN DIEST.

Willem van Diest, en rätt sällsynt holländsk marinmålare, var verksam i Haag. Redan 1634 var han der utöfvande konstnär och altså troligen född strax i början af 1600-talet. Ar 1656 deltog han jämte Abram van Beijeren, Pieter Verelst, Jan Le Ducq m. fl. i bildandet af det nya målargillet i Haag. Ännu 1660 lefde han derstädes.

107. Sjöstycke. Till venster synes ett krigsfartyg under segel och till höger en större segelbåt. I förgrunden en roddbåt med sex personer. I bakgrunden flera fartyg och båtar. Trä. H. 0.42, B. 0.57. Sign.: *W. v. DIEST.*

Taflan har länge tillhört Finspång-saml.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

ISACK VAN OSTADE.

Isack van Ostade, en af Hollands utmärktaste figur- och landskapsmålare och yngre broder till den berömde Adriaan van Ostade, föddes i Haarlem 1621 och dog der 1649, blott 28 år gammal. Hans fader, Jan van Ostade, var väfvare, men hade förut varit bagare. Isack blef målare liksom sin bror och, handledd af honom, utbildade han sig hastigt till en utmärkt konstnär. Ehuru han dog i en ålder, då andra ännu icke slutat sina studier, har den rikt begåfvade och flitige mästaren efterlemnat jemförelsevis talrika och framför alt mästerliga taflor — i början interiörer i brodrens manér, senare utsökta landskap med ypperligt staffage och af en alldeles egendomlig, fin karaktär. De flesta af hans taflor, som räknas till något

öfver 100, befinna sig i England. Men äfven de större af kontinentens museer hafva att uppvisa vackra prof på den så tidigt bortryckte, store mästarens konst. Nationalmuseum har af honom en raskt utförd, lustig studie, »Gosse med fjädrar i hufvudbonaden», målad vid 20 års ålder. Af följande tre taflor är den första ett mästerverk, den andra en intressant skiss, den tredje åtminstone en skolbild.

108. Häst, som vattnas. Till höger en tegelstensbygnad med halmtak. I halfdörren, till höger, en karl, som framåtlutad betraktar en tupp, hvilken spatserar der framför. Strax till venster, invid huset, ett träd. Framför trädet en gråhvit häst vid en foderhäck. Pojken, som håller i grimskaftet, sticker ena handen ned i foderhäcken, medan en närmare åskådaren stående karl böjer sig ned och fattar den på marken stående vattenhinken. Längre bort till venster en annan karl. Längst bort på samma sida, till höger om ett par buskar, utsigt öfver en slätt. Lätt mulen himmel. Trä. Rätt stor tafla. Sign.: *Jsack van Ostade.*

Taflan, som stammar från mästarens bästa tid, har egts af grefve G. A. Sparre, grefvarne G. A. F. och J. G. De la Gardie och exc., grefve K. De Geer.

Tillhör *grefve Ax. Wachtmeister* (Vanås).

109. Svinslagtare. Till höger, utanför en tegelstensbygnad, äro två karlar, af hvilka den ene har en knif i munnen, sysselsatte med att urtaga innanmätet på ett stort, på en mot väggen lutad stege vid benen upphängdt, slagtadt svin. På hvardera sidan om dem stå två barn och till höger, invid huset, två karlar, af hvilka den ene dricker ur en mugg. Till venster i bakgrunden synes byn med ett kyrktorn, ett träd o. s. v. Flygtig men intressant och lustig skiss i öfvervägande gulbrun ton. Trä. Liten tafla. Sign.: *Jsack van Ostade.*

Ur Steenbock'ska saml. på Thorsjö.

Tillhör *grefvinnan Steenbock* (Helsingborg).

110. Vinterlandskap. Till venster i förgrunden, nere vid den frusna sjön, en koja och ett träd med snöbetäckta grenar. Längre bort en backe, hvarpå en kyrka med två torn. Till höger i förgrunden en gumma på en kälke, som skjutes af en pojke. Bredvid synas en karl med en lång käpp på axeln, en hund och en kälke åkande gosse. Längre bort två frånspända hästar, som äta ur en släda. I bakgrunden en mängd skridskoåkare. Oval. Trä. H. 0.48, B. 0.64.

Taflan, om icke just af Isack van Ostade sjelf, likväl gammal och målad i hans manér, har egts af ståthållaren von Gerdten.

Tillhör fru *S. Croneborg* (Stockholm).

PIETER WOUWERMAN.

Pieter Wouwerman var yngre broder till den verldsberömde hästmålaren Philips Wouwerman och son till målaren Pauwels Wouwerman. Härstammande från en gammal Haarlemer-familj, föddes han i Haarlem 1623 och dog der omkr. 1683. Han var först lärjunge af sin fader och sedan af sin broder Philips. År 1646 inskrefs han i Haarlems St. Lukasgille. Större delen af sitt lif uppehöll han sig i Haarlem, men vistades åtminstone 1662 i Amsterdam. Kanske uppehöll han sig äfven någon tid (omkr. 1664) i Paris. Åtminstone finnas i Kjöbenhavns och Braunschweigs museer samt i Louvre i Paris framställningar af honom med motiv från den franska hufvudstaden. Dock är att märka, att konstnären dervid begagnat sig af en radering af Jacques Callot. — Liksom sin store broder målade han med förkärlek hästar. Men hans arbeten kunna, på grund af hans originalitet, ganska lätt skiljas från Philips'. Ehuru icke på långt när så talrika som Philips', äro de ingalunda sällsynta. De träffas i många offentliga samlingar. Nationalmuseum har tre. Mästaren signerar vanligen:

Pw.

111. **Tre kavaljerer i ett landskap**. Två af dem sitta redan i sadeln och den tredje är i begrepp att stiga till häst. Bredvid dem står en hund. Vackert landskap med ett slott. I bakgrunden berg. Trä. H. 0.25, B. 0.32. Sign.: *P w.*

Har sedan gammalt funnits på Finspång.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

112. **Afresan från slottet**. Till höger, utanför ett slott, står ett med sex hvita hästar förspändt, förnämt ekipage, hvari en maskerad dam. En ryttare bakom vagnen gifver signal med ett horn. En annan ryttare helsar vördsamt på damen. Flere andra ryttare, en lastad kärra, en mulåsna, hundar o. s. v. Till venster utsigt öfver en slätt, på hvilken synes ett annat slott. Duk, klistrad på trä.

Taflan, omtalad af L. von Breda i n. 19 af 1791 års årg. af Stockholmsposten, är kommen ur Lagerbring'ska saml.

Tillhör *frih. C. J. Bonde* (Eriksberg).

ABRAHAM TENIERS.

Abraham Teniers, en ytterst sällsynt, flamsk genremålare, yngste son till David Teniers d. ä. och broder till den store och berömde målaren David Teniers d. y., föddes i Antwerpen 1629 och dog der 1670. Rörande hans lefnadsomstän-

digheter känner man för öfrigt blott, att han 1646, altså endast 17 år gammal, blef mästare, att han 1664 gifte sig med en viss Isabella de Roore och att han var hofmålare hos erkehertig Leopold. — Museerna i Torino och Madrid göra anspråk på att ega ett par arbeten af den sällsynte mästarens hand. Eljes äro sådana okända. Följande tafla tillägges honom endast försöksvis. Den är nämligen målad i David Teniers d. y:s manér, ehuru något svagare och torrare än dennes arbeten, samt försedd med nedanstående, förut okända monogram, som väl passar in på Abraham Teniers:

AT

113. Landtlig fest i det fria. Till venster i förgrunden utanför en bygnad, till höger om hvilken man ser ett långt plank, står ett dukadt bord. Kring bordet dels stå dels sitta tretton personer (bönder och bondqvinnor). I dörren synes en stående qvinna. Till höger om bordet, i taflans midt, ett dansande par. Han svänger sin röda mössa. Till höger om de dansande, under ett stort träd, en säckpipsblåsare. Till venster om honom ett sittande, bortvändt par, som samtalar med en stående karl. Till höger om trädet två stående, samtalande män, af hvilka den ene har ett dryckeskärl i handen. Längst till höger i förgrunden en liggande karl med röd mössa. Längre bort till höger ett vattendrag och längst bort på samma sida ett bland träden inbäddadt slott. Trä. Sign. med ofvanstående monogram *A T.*

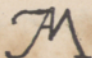
Tillhör hr *John Håkansson* (Stockholm).

JAN MARSEN DE JONGE.

Jan Marsen de jonge, en framstående och tidig, men sällsynt holländsk bataljmålare, var, enligt data å hans nu kända målningar, verksam 1630—1644. Hans lefnadsomständigheter äro hittills fullkomligt obekanta, men om en gammal uppgift, att han målat landskapliga bakgrunder i taflor af Mierevelt, är rigtig, var han väl någon tid bosatt i Delft. Sannolikt var han ögonvitne till 30-åriga kriget, som han ofta behandlat. Många af hans bilder hafva gått under Palamedes Palamedesz' namn. De äro mycket sällsynta: i Rotterdams museum en »Kavalleristrid mellan spanjorer och holländare» sign. och dat. 1630; i Schwerins museum en »Strid mellan rytteri och fotfolk», sign. och dat. 1632; i Braunschweigs museum »Gustaf II Adolf i slaget vid Lützen», sign. o. dat. 1636 och i grefve Czernins saml. i Wien en »Ryttarstrid» från 1644. Denna sistnämda tafla är signerad med hela namnet: *Jan marsen,* de andra tre hafva, liksom n. 114 och 115 af följande taflor, beteckningen:

M · D · Jonge.

Förut okändt är deremot det på n. 116 och 117 af följande taflor befintliga monogrammet:

som gifver bokstäfverna: *Jan M.*

114. Scen ur Gustaf II Adolfs deltagande i 30-åriga kriget. I förgrunden synes Gustaf II Adolf, springande, omhvärfd af fientligt rytteri. En ryttare håller svärdet i högsta hugg öfver konungens hufvud, en annan förer vid sidan hans bruna häst. I bakgrunden stridande ryttare. Koppar. H. 0.54, B. 0.74. Sign.: *I/M· D. Jonge/1633.*

Motstycke till följande. Ur konung Oscar I:s saml.

Tillhör *H. M. Konungen* (Stockholms slott).

115. Scen ur Gustaf II Adolfs deltagande i 30-åriga kriget. På en svart springare och med svärdet i handen störtar Gustaf II Adolf in i stridsvimlet. I förgrunden sårade och döde. Till venster, på en ås, framryckande kavalleri, som anfalles af svenskarne. På höjderna i bakgrunden amunitions- och trossvagnar. Koppar. H. 0.54, B. 0.74. Sign.: *I/M· D. Jonge· 1634.*

Motstycke till föregående. Ur konung Oscar I:s saml.

Tillhör *H. M. Konungen* (Stockholms slott).

116. Ryttarstrid. I taflans midt en officer i rustning, hvilken från sin häst affyrar sin pistol mot en barhufvad, af en lans sårad soldat, hvars häst störtat. I bakgrunden en mängd fäktande kavallerister. Till höger i förgrunden ett stort träd. Der under en soldat, som flyr ned i ett vattendrag med vass och näckrosblad. Trä. H. 0.91, B. 0.68. Sign. med monogr.: *JAN M· 1641.*

Har egts af generalen, grefve Löwenhielm m. fl.

Tillhör hr *G. Lettström* (Stockholm).

117. Ryttarstrid. T. h. i förgrunden en åt höger vänd ryttare, som affyrar sin pistol mot en annan kavallerist, hvilken lyfter sitt svärd. På sidorna om dem andra ryttare. Bakom dem en skogsdunge. Närmast till höger i förgrunden en störtad, hvit häst och till venster om hästen den stupade ryttaren, insvept i en röd mantel. Till venster i bakgrunden en springande hvit häst utan ryttare och ett fält med stridande. Trä. H. 0.36, B. 0.48. Sign. med monogr.: *JAN M· 1643.*

Har egts af riksrådet, grefve Adam Horn, grefve Klas Julius Ekeblad och grefve Gustaf Piper.

Tillhör *grefve G. M. Hamilton* (Hedensberg).

118. Ryttarstrid. T. v. i förgrunden, t. h. om ett par träd, en på en hvit häst ridande soldat, som, vänd åt höger och skuggande ansigtet med höger arm, affyrar sin pistol mot en annan, likaledes på en hvit häst ridande, åt åskådaren vänd ryttare. Den ene bär en röd, den andre en grön plym i hatten. Bägge äro klädde i kyller och harnesk. Under den förres häst ligger en sårad soldat. Längre bort, till höger, flyende fotfolk, förföljdt af rytteri. Många fallne. Längst bort till höger en höjd med en borg. Trä. Liten tafla.

Tillhör hr *A. E. Nystrand* (Stockholm).

CORNELIS BEGA.

Cornelis Pietersz. Bega, en framstående holländsk genremålare, son till bildhuggaren Pieter Jansz., föddes i Haarlem 1620 och dog der under pesten 1664. Hans moder var dotter till den berömde målaren Cornelis Cornelisz. van Haarlem, men han följde icke sin morfaders allegoriska rigtning. I stället anslöt han sig till Adriaan van Ostade och blef en af dennes bäste lärjungar, ehuru han äfven rönte inflytande af Frans Hals. Efter en studieresa till Tyskland, en färd, som kanske utsträcktes ända till Roma, slog han sig ned i Haarlem, i hvars målargille han 1654 tog inträde och der han stannade qvar till sin tidiga död. — Cornelis Bega uppnådde icke sin lärares skicklighet, men blef det oaktadt en framstående artist. Hans ofta något sirliga interiör-bilder hafva en behaglig ton och äro väl utförda. Han målade gerna lutspelerskor och musicerande sällskap, men derjämte bönder på krogen och scener ur böndernas hemlif. Hans arbeten äro talrika. De träffas i de flesta museer. Nationalmuseum har en förträfflig »Musiklektion», målad året före mästarens död och i en fin, grå ton, som visar, att intrycken af Frans Hals aldrig fullständigt lemnade Bega.

119. Interiör af en bondstuga. Till höger i bakgrunden står en äldre qvinna, klädd i rödt lif. Till venster i bakgrunden synes en från taket nedhängande gryta. Till höger om qvinnan, närmare åskådaren, sitter en åt venster vänd karl med en pipa i handen. Till venster om honom en sittande, bortvänd gosse med en slokig hatt på hufvudet. Trä. Liten tafla. Sign.: *C. Bega.*

Tillhör *frih. Hugo Hamilton* (Boo).

FRANS SNIJDERS.

Frans Snijders, den berömde flamske djurmålaren, Rubens' vän och medarbetare, föddes i Antwerpen 1579 och dog der 1657. Hans far innehade vinkällaren »Groote Bruyloftcamere», der Frans Floris och andre artister plägade mötas, och det var derför naturligt, att unge Frans Snijders tidigt kände sin håg för konsten vakna. Redan 1593 blef han också lärling hos Pieter Brueghel d. y., »Helvetes-Brueghel» kallad, och sedan tog han undervisning af Hendrik van Balen. Senare öfvade Rubens inflytande på hans konst. Redan 1602, sålunda blott 23 år gammal, blef han mästare i Antwerpens St. Lukasgille. Kort derpå synes han hafva anträdt en studieresa till Italien. Åtminstone befann han sig 1608 i Roma och Milano. Följande år, 1609, var han emellertid åter i Antwerpen, der han förblef till sin död. År 1611 gifte han sig med Margaretha de Vos, syster till målarne Cornelis och Paul de Vos. Han dog rik och ansedd, men barnlös. Hans lärjunge och svåger, Paul de Vos, fortsatte att behandla Frans Snijders' genre och kom ibland mästarens saker så nära, att man ofta endast med möda kan skilja de bägge konstnärernas osignerade arbeten från hvarandra. — Frans Snijders målade i början stilleben, såsom skjutet vildt, fruktstycken o. s. v. (n. 637 och 640 i Nationalmuseum äro minnen från denna mästarens tidigare period). Men längre fram öfvergick han, troligen påverkad af Rubens' storartade konst, till framställningen af *lefvande* djur och uppnådde i denna nya, af honom sjelf, kan man säga, skapade genre, ett oöfverträffligt mästerskap. På stora dukar med lifliga färger och med bred, virtuosmässig pensel, målade han djur af alla slag: lejon, vargar, vildsvin, hundar, fåglar, fiskar. Hans förmåga att lefvande skildra dessa olika djur, att karaktärisera dem, att framställa dem i mest olika och djerfva ställningar, är underbar. Hälst målade han stora, väldiga jagtstycken, såsom vildsvins- och björnjagter, der de blödande vilddjuren med raseri försvara sig mot de från alla håll anfallande hundarne. Men med samma mästerskap målade han scener ur husdjurens stilla lif och humoristiska framställningar ur fabelns verld. Rubens målade ofta figurerna i hans taflor. — Hans arbeten, som skattas högt, äro mycket talrika och träffas i de flesta offentliga samlingar. Nationalmuseum har tre, hvaraf dock intet jagtstycke.

120. Räfven på bjudning hos hägern. Till höger stå två högbenta hägrar, af hvilka den ena med sitt långa näbb tager upp en ål ur en hög glaspumpa med lång hals. Till venster derom sitter den stackars räfven och ser skamsen och nedhukad på, under det att han med hungrig och ömklig uppsyn vädrande sätter nosen intill flaskan. — I bakgrunden ett vackert landskap med en bygnad. Till venster en vassbevuxen strand vid ett vatten, på hvars yta synas en näckros och stora blad. Duk. H. 1.21, B. 2.38.

Har i långliga tider förvarats på Finspång.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

121. **Bandhund, försvarande en korg med kött.** En stor, svart bandhund med hvit bringa och med kedja har stjelpt omkull en korg med kött och ben. Till höger framskynda två andra hundar, men bandhunden vänder sig, ilsket morrande, om emot dem. Duk. H. 1.17, B. 1.76.

Har liksom föregående tafla sedan gammalt tillhört Finspång-saml.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

122. **Häger, jagad af falkar.** En genom luften hastigt nedfallande häger eftersättes af tvenne falkar, af hvilka två synas ofvanför och den tredje nedanför hägern. Längst ned synes i fågelperspektiv ett landskap i flamsk, ljusgrön ton med ett vattendrag, figurer och en hund. Duk. H. 2.33, B. 1.34.

Denna tafla har liksom de föregående länge funnits på Finspång.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

123. **Vildsvin, försvarande sig mot anfallande hundar.** Det sitter med ryggen mot en trädstam och betraktar med raseri hundarna, som från alla håll rusa fram. Flera hundar ligga redan blödande eller döda på marken, men andra fortsätta anfallet. En hund klättrar öfver en gärdesgård. Rik komposition och ytterst liffull tafla. Duk. H. 1.70, B. 3.07.

Taflan, som egts af expeditionssekreteraren P. Ulmgren, är 1809 kommen ur saml. på Finspång, der den sedan gamla tider hade förvarats.

Tillhör *grefve S. af Ugglas* (Forsmark).

124. **Räfven i saxen.** En räf, som med framfötterna fastnat i en sax, har upptäckts af en hund, som, betraktande räfven såsom *sitt* byte, söker försvara den mot flera andra under lifligt skall framrusande hundar. Räfven sjelf vrider i vanmäktig vrede hufvudet mot fienderna och visar ilsket tänderna. Duk. H. 1.75, B. 2.40. Sign. på räfsaxens handtag.

Motstycke till följande tafla. Har liksom föregående nummer år 1809 kommit ur den gamla Finspång-saml. och sedan egts af expeditionssekreteraren P. Ulmgren.

Tillhör *grefve S. af Ugglas* (Forsmark).

125. **Varg, som fält ett rådjur.** En varg, som fält ett rådjur, anfalles af hundar. Stående på bakbenen, under hvilka det dödade rådjuret ligger, har vargen huggit en af sina fiender i bakdelen. Men en annan, stor hund biter vargen i ena framfoten och rasande af smärta kastar vargen sin förste fiende i luften, för att, släppande sitt tag, vända sig mot sin nye angripare. Präktig tafla med djerfva, men säkert tecknade ställningar. Duk. H. 1.75, B. 2.40. Sign. på rådjurets horn.

Motstycke till föregående. Har liksom de bägge föregående taflorna 1809 kommit ur saml. på Finspång och sedan egts af expeditionssekreteraren P. Ulmgren, som köpte dessa trenne utmärkta, af slägten De Geer införda arbeten af Snijders, för omkr. 600 rdr.

Tillhör *grefve S. af Ugglas* (Forsmark).

126. Landskap med lejon (i nästan naturlig storlek). I taflans midt en åt höger vänd lejoninna, som vredgad vrider hufvudet bakåt. Till höger om henne ett åt venster vändt lejon, som, svängande svansen och böjande ned hufvudet, ryter med rynkad nos. Till venster i förgrunden en liggande lejoninna, som vänder hufvudet mot ett till venster om henne stående lejon, hvilket tjutande lägger sin venstra tass på hennes rygg. Till höger i förgrunden ett liggande lejon, som svartsjuk åser det sistnämda paret. Till höger i bakgrunden en skogsdunge i blågrön ton. Till venster i bakgrunden ett landskap med ett vattendrag, strax hitom hvilket ännu tre lejon synas. Stor duk.

Taflan, som också mycket väl kan vara af Snijders' svåger och lärjunge, den dugtige målaren Paul de Vos, har egts af grefve J. A. Anckarsvärd.

Tillhör *friherrinnan E. Gripenstedt* (Bysta).

F. VAN VOGELSANCK.

F. van Vogelsanck är en hittills okänd genremålare. Namnet antyder tysk börd, men följande tafla har en fullständigt holländsk prägel. Måhända var konstnären en frände till landskapsmålaren Isack van Vogelsanck. Att döma af följande tafla, var mästaren verksam under 1600-talets andra hälft.

127. Musicerande sällskap. Till venster om ett bord med röd duk sitter en ung dam, vänd åt höger och klädd i hvit atlasdrägt. Hon hvilar venstra handen på bordet. Till venster, bakom henne, står framför det öppna fönstret en man, sedd i profil åt höger och klädd i filthatt och grå kappa. Till höger om henne står en ung, sjungande dam, vänd mot åskådaren. Till höger om bordet sitter en kavaljer, som spelar fiol, och bakom honom synes ännu en dam. Duk. Rätt stor tafla. Sign.: *F. V. vogelsanck.*

Tillhör *frih. C. J. Bonde* (Stockholm).

ARNOLDUS VERBUIJS.

Arnoldus Verbuijs (också: van der Buijs), en ganska sällsynt och tämligen sen, holländsk genremålare, föddes, tror man, i Dordrecht omkr. 1645. Man har för öfrigt endast sparsamma underrättelser om hans lif. Dock vet man, att han senare bosatte sig i Haag och att han, enligt en samtida anteckning, 1706 hade hustru och tre barn, af hvilka den äldsta dottern var 24 år gammal »en mede opgeleid in de conste van schilderen». År 1715 var han en sjuttioårig gammal man och dertill i mycket fattiga omständigheter. När han dog, är obekant. Följande tafla erinrar något om Gerard Dous manér, men den är mycket svagare.

128. Läkaren. Vid ett bord med böcker på sitter en läkare, betraktande ett uringlas. Knästycke. Trä. Liten tafla. Sign.: *A. v. Buijs.*

Ur gamla Scharp'ska saml.

Tillhör hr *G. Berghman* (Stockholm).

CLAAS MOEIJAERT.

Claas Cornelisz. Moeijaert, en sällsynt, men utmärkt holländsk figurmålare, föddes troligen kort före 1600 och antagligen i Amsterdam samt lefde ännu 1659. År 1630 blef han medlem af Amsterdams målargille. Han synes hafva utbildat sig i Roma. Åtminstone tog han mycket starka intryck af den derstädes bosatte tyske målaren Adam Elsheimer. Hans lif är så godt som okändt. År 1638 målade han allegoriska bilder vid Maria de Medicis intåg i Amsterdam. Senare utöfvade Rembrandt på honom ett märkbart inflytande. Mästarens tidigaste arbete bär årtalet 1624, de två sista (i Braunschweigs museum och hos hr Leman i Stockholm) årtalet 1659. — Moeijaert målade historiska, bibliska, allegoriska och mytologiska stycken, dervid vanligen framställande figurer i landskap. Hans tidigare målningar hafva en grågul, i landskapet blågrön ton; hans senare utmärka sig genom en varmare, något i brunt skiftande färg. Hans figurer äro af en stilfull teckning, hans djur, i synnerhet hans får och getter, förträffliga. Hans arbeten äro sällsynta. I utlandets offentliga och privata samlingar känner man hittills blott 10, nämligen i Haags museum: »Merkurius, uppenbarande sig för Herse» och »Silenus' triumf» (bägge dat. 1624), i Amsterdams rådhus ett s. k. Regentenstuck (dat. 1640), i Petersburgs Eremitage: »Cloelias flykt» (dat. 1640), i Amsterdams museum ett genrestycke, hos madame Lacroix i Paris: »Proserpinas bortröfvande», i Berlins museum en »Bacchanal» och »Odyssevs», i Haags museum en oförklarad biblisk målning och i Braunschweigs museum den stora, utmärkta taflan: »Matthei kallelse till apostlaembetet» (dat. 1659). Öfverraskande är derför, att Sverige har att uppvisa icke mindre än *fem* arbeten af mästaren. I Nationalmuseum träffas nämligen »Johannes' predikan» (dat. 1631) och »Engeln lemnande Tobias», bägge af mästaren,

och följande tre, utmärkta målningar höja antalet af Moeijaerts nu kända verk till femton. — Han signerar vanligen:

C̶L M fc.

d. v. s. *Cl*(aas) *M*(oeijaert) *f*(e)*c*(it). Ofta skrifver han dock efter monogrammet ut hela tillnamnet.

129. Rebecka och Eleasar. I midten står Rebecka, vänd åt venster, klädd i blå underkjol och gul öfverklädning. I h. hand håller hon ett krus och samtalar, görande en åtbörd med v. hand, med den t. v. om henne stående, åt h. vände Eleasar, hvilken, med h. hand i sidan och klädd i röd, skinnbrämad mössa, blå tröja och röd mantel, betraktar henne. T. h. om dem fyra qvinnor, af hvilka den längst t. h. stående bär ett vattenkrus på hufvudet, en annan sitter och den tredje, i gul och blå drägt, böjer sig ned efter sitt krus. T. v. bakom dem tre kameler och några män. Längst t. v. i förgr. två får. Längre bort t. v. en svart och hvit ko. T. v. i bakgrunden höjder med bygnader och borgar. Marken i förgrunden gul. Trä. H. 0.65, B. 1.02. Sign.: *C̄ L̄ M. fc.*

Taflan har, enligt hvad kanslirådet Sander meddelat förf., samma storlek och samma slags ram som »Johannes' predikan» i nationalmuseum. Har i så fall sannolikt varit motstycke till denna tafla, hvilket gör det troligt, att båda äro från samma år, d. v. s. från *1631*.

Tillhör *frih. Hugo Hamilton* (Boo).

130. Jakob och Rakel. T. h. i förgrunden, framför en hög klippvägg, sitter Rakel, sedd i profil åt v. och klädd i blå underkjol och gul öfverklädning. Utsträckande h. arm, mottager hon ett musselskal af den t. v. om henne stående, åt h. vände Jacob, som är klädd i en rödbrun drägt med grå ärmar. T. v. bakom Jacob står en åt v. vänd, mörkgrå häst. Framför Jacob står ett åt h. vändt får och t. h. om, d. v. s. bakom Rakel synas ett liggande får och en stående get. T. v. i förgr., vid en förfallen bygnad med en port, står en annan, gråklädd qvinna (Lea?), som, med en herdestaf i handen och omgifven af hvilande får och getter, betraktar de bägge. I bakgrunden landskap med lummiga träd i blågrön färg. Trä. H. 0.36, B. 0.57. Sign.: *C̄ L̄ M f.*

Ehuru taflan har samma mått som följande, kan den knappast betraktas såsom motstycke till den samma, i det att den kyligare färgskalan i n. 130 tyder på ett långt tidigare ursprung än den sena period, från hvilken n. 131 stammar.

Tillhör fru *H. Michaelson* (Stockholm).

131. Josef såld af sina bröder. T. v. i förgrunden, utanför en ruin med hvalfbågar, en grupp af 8 af Josefs bröder. Längst t. v. bland dem två, af hvilka den ene står och den andre, endast draperad om midjan och hvilande på v. knät, ses i profil åt h. En annan, t. h. om dem, på knä liggande broder sticker en på marken liggande bock med hopbundna fötter. En annan, klädd i toppig mössa, står nedhukad bakom honom och lägger sin h. hand på hans ena axel. Längst t. v. i förgrunden, inne i ruinen, en yngling, som, utsträckande h. hand, synes tala till den slagtande, hvilken vrider hufvudet åt honom till. Framför gruppen en bortvänd man med ett blått skynke om lifvet. Han pekar bortåt kullen, der köpmännens karavan på afstånd aflägsnar sig. T. h. ännu två personer på knä, som betrakta slagtandet, en stående, åt h. vänd get, samt flera liggande getter och får. Marken i varmbrun ton. Lätta moln på svagt ljusblå himmel. Trä. H. 0.36, B. 0.57. Sign.: *CL M. f. 1659.*

Taflan egdes till 1829 af hr A. B. Söderman och senare af frih. Hamilton, grefve Oxenstjerna, generaldirektör M. Huss (?), hr P. W. Grubb och hr J. Leman. Är jämte Moeijaerts tafla i Braunschweigs museum mästarens sista daterade arbete och vitnar, liksom den, om inflytande af Rembrandt, under det att de bägge föregående taflorna mer erinra om Elsheimer.

Tillhör hr *O. Leman* (Stockholm).

BARTHOLOMEUS SPRANGER.

Bartholomeus Spranger, en gammal-flamsk figurmålare, hvilken tidigt gick i tyske kejsarens tjenst, föddes omkr. 1546 och dog efter 1604, troligen i Prag. År 1557 kom han i lära hos den i Antwerpen bosatte Haarlemer-mästaren Jan Mandijn. Han blef senare, då han i likhet med Jeronimus Francken, bröderna Bril m. fl. utvandrade, hofmålare hos Rudolf II, af hvilken han uppbar ett årligt underhåll af 180 gülden. Det kejserliga galleriet i Prag innehöll åtskilliga taflor af mästaren, hvilka — ett bevis för huru högt de *då* skattades — vid svenskarnes öfverrumpling af staden och bortförande af konstsamlingarna jämte arbeten af Correggio och Dürer bragtes i säkerhet till Wien, i hvars Belvedere-saml. de ännu förvaras. Dessa taflor, mestadels allegoriska och mytologiska framställningar, utvisa, i likhet med följande arbete, att mästaren var en rätt manierad artist, hvars bilder oftast äro af en kylig, akademisk hållning och en blek karnation, under det att figurernas typer röja en ganska stark, om än mindre lycklig påverkan af Correggios och Parmigianinos verk, af hvilka den kejserliga samlingen hade många arbeten, och hvilka mästaren synes hafva tagit till mönster.

132. Venus' toalett. Till höger, på en upphöjning, Venus, sittande, vänd åt venster. Tre nymfer, af hvilka en böjer sig ned efter några blommor, biträda vid hennes toalett. Till venster om henne står Amor, hållande en spegel framför henne. Till venster i förgrunden sitter Vulkanus, sträckande handen mot ett t. h. i förgr. synligt städ. Genom en öppning, upptill t. v. i bakgrunden, synes en gosse, som bär en fasan-prydd pastej. Trä. Mindre tafla. Sign.: *B · / SPRANGERS · / F.*

Har egts af grefve J. A. Anckarsvärd.

Tillhör *friherrinnan E. Gripenstedt* (Bysta).

ROELOF KOETS.

Roelof Claesen Koets, en så godt som okänd och ytterst sällsynt holländsk stillebensmålare, föddes troligen i början af 1600-talet och dog i Haarlem 1654. För öfrigt vet man nästan ingenting om hans lif, annat än att han 1642 tillhörde Haarlems St. Lukasgille, hvari han 1653 och 1654 var kommissarie. Han efterlemnade flera barn, af hvilka ett, Andries, år 1655 inskrefs i målargillet. — Roelof Koets' arbeten äro ytterst sällsynta och påträffas icke i Europas offentliga samlingar. På en exposition af äldre mästares taflor i Zwolle för ett par år sedan funnos likväl några stilleben af mästaren. Att döma af följande tafla, med sin grå ton, men något torra målningssätt, tillhörde mästaren ungefär samma, af Frans Hals påverkade rigtning som Willem Claasz Heda.

133. Frukoststycke. På ett bord med hvit duk en gyllene skål, hvarpå ett äpple, en persika och finare bakverk. Der framför en knif med svart skaft, en silfvertallrik, hvarpå en sönderstyckad tårta och en sked samt, t. v. derom, på en 8-kantig bricka, tre stående, med hvitt vin halffylda och en kullslagen remmare. T. h. om skålen en silfvertallrik, hvarpå en halfskalad citron med nedhängande skalremsa och ett silfverstop. T. h. der bakom, på en t. h. liggande, hopskrynklad servet, en stor silfverkanna och der bakom ett högt, smalt, venezianskt glas. T. h. härom, på sjelfva bordsskifvan, en korg med gula och röda drufklasar och der bakom en stor vinranka. Grå fond. Duk. H. 1.05, B. 1.53. Sign.:

Koets
Nº 1642.

Har egts af fröken N. Waller.

Tillhör hr *O. Sjögreen* (Stockholm).

FERDINAND BOL.

FERDINAND BOL, den utmärkte holländske figurmålaren, en af Rembrandts ypperste lärjungar, föddes, enligt hvad man nyligen af Dordrechts kyrkböcker funnit, i Dordrecht 1616 (således ej 1611, såsom man förr trott) och dog i Amsterdam 1680 (ej 1681). Han kom tidigt till Amsterdam och blef omkring 1640 lärjunge på Rembrandts atelier. År 1652 förvärfvade han borgarrätt i Amsterdam och var 1666 sergeant vid borgargardets 3:dje kompani. Två gånger ingick han äktenskap, nämligen 1653 och 1669. Han var en ansedd konstnär och beklädde dessutom hedersposter i stadens tjenst. Han var en af Rembrandts närmare vänner och tog i sina tidigare arbeten så starkt intryck af den store mästaren, att dessa hans äldsta arbeten ofta förblandats med Rembrandts. Senare påverkades han, till skada för sin konst, af det flamska måleriet och fick smak för allegoriska framställningar. Dessa äro dock i både kolorit och uppfattning vida underlägsna hans i Rembrandts manér utförda, tidigare verk, bland hvilka hans porträtt skattas högst. Hans arbeten äro talrika. De flesta museer hafva att uppvisa ett eller flera prof på hans konst. Nationalmuseum har ett fruntimmersporträtt, »Damen med halsbandet».

134. Ung qvinna i ett fönster; half figur, en face och i naturlig storlek. Stödd på armbågen, står hon lutad mot fönsterbalustraden och ser nedåt till höger. På hufvudet, med det mörka, buckliga håret, bär hon ett rödbrunt dok, besatt med perlor och guld. Hon har ljusgröna ärmar, och det öppna linnet lemnar en del af barmen blottad. I venster hand håller hon en blomma, och kring venstra armen synes ett perlband. T. v. om henne ett hopdraget, nedhängande draperi. Duk. Sign.: *F. Bol.*

Taflan, ett ganska *tidigt,* men utmärkt arbete med varm kolorit, har egts af exc., grefve M. Brahe.

Tillhör *grefve Nils Brahe* (Skokloster).

135. Lutspelerskan; half figur en face och i naturlig storlek. En ung dam i rödt, urringadt lif spelar luta i ett fönster. Till venster om henne en grön gardin. Framför henne ligger en notbok. Hufvudet lätt böjdt åt höger. Blicken rigtad uppåt. Duk. H. 1.00, B. 0.82. Sign.: *F Bol 1654.*

Egdes fordom af grefve Horn. Vackert arbete.

Tillhör hr *O. Blomstedt* (Stockholm).

136. Mansporträtt. Bröstbild åt höger af en yngre man med svart barett, brunt, krusigt, nedfallande hår och skägglöst ansigte. Han bär en gulaktig underklädnad, svart kappa, hvit, nedvikt krage och har ringar i öronen. T. v. gulgrå, t. h. mörkare fond. Duk. H. 0.48, B. 0.43.

År 1823 köpt ur den danske gravören Jacobsons saml. Har sedan egts af grefvarne Trolle-Bonde.

Tillhör *grefve F. Bonde* (Säfstaholm).

137. **Arkitekten.** Porträtt i half figur, naturlig storlek af en yngre man. Han står vänd åt venster, något framåtlutad, klädd i svart barett och svart drägt med röd underklädnad och en guldkedja. Hans högra hand hvilar på bröstet. I den sänkta venstra håller han en passare, med hvilken han mäter en ritning i en stor, uppslagen, på flera andra böcker hvilande foliant. Duk. Större tafla.

Förf. upptager här taflan, ehuru han endast en gång och helt flygtigt sett den. Den har emellertid redan förut tillskrifvits mästaren och erinrar afgjordt om honom. En noggrannare, framtida undersökning af den intressanta taflan är dock önskvärd. — Den är kommen ur Lagerbring'ska saml.

Tillhör *frih. C. J. Bonde* (Eriksberg).

138. **Mansporträtt.** Bröstbild, en face och i naturlig storlek, af en fetlagd, medelålders man med mörkbrunt, krusigt hår, glesa mustascher och pipskägg, röd drägt, sirad med guld, perlor och ädla stenar. Öfver h. axeln en kappa med guldbroderier. Hufvudet något lutadt åt höger och lätt vridet åt samma håll. Duk. H. 0.57, B. 0.45.

Det får ej betraktas såsom fullt säkert, att taflan är af Bol. För sin del anser dock förf. detta fett och ganska bredt målade porträtt vara af vår mästare, hvilken det också äfven förut tillskrifvits. — Har egts af ståthållaren von Gerdten.

Tillhör fru *S. Croneborg* (Stockholm).

139. **Studenten.** Han sitter i tankfull ställning vid sitt läsbord och ser framför sig med hufvudet lutadt mot högra handen. Framför honom en uppslagen bok. Svart barett, smutsgul drägt och hvit, nedviken krage. Naturlig storlek. Half figur. Grå fond. Duk. H. 1.00, B. 0.84.

Denna framstående tafla, mycket bredt och tunt målad, ntmärker sig genom ett förträffligt ljusdunkel, som i synnerhet gör sig gällande i den mjuka slagskugga, som från baretten kastas öfver ansigtets öfre del. Om taflan verkligen är af Ferdinand Bol är svårt att afgöra. Den står nära Rembrandt, men då den knappast är af stormästaren sjelf, ligger det nära till hands att gissa på hans tidige och lycklige lärjunge, Ferdinand Bol, hvilken taflan äfven fordom tillskrifvits. Den har egts af grefve C. G. Tessin och expeditionssekreteraren P. Ulmgren.

Tillhör *grefve S. af Ugglas* (Forsmark).

WILLEM VAN DE VELDE.

Willem van de Velde d. y., den berömde holländske marinmålaren, son till marinmålaren Willem van de Velde d. ä. och äldre broder till djurmålaren Adriaan van de Velde, föddes i Amsterdam 1633 och dog i Greenwich vid London 1707. I början lärjunge af sin fader, mottog han senare undervisning af Simon de Vlieger. Redan vid 23 års ålder var han en berömd konstnär. Under sjökriget 1666 medföljde han den holländska flottan för att göra studier för sina bataljmålningar. Året derpå målade han, på beställning af generalstaterna, den engelska flottans brand vid Chatham. Men 1677 blef han hofmålare hos Karl II (senare äfven hos Jakob II), flyttade då öfver till England och förhärligade der, högt uppburen, engelsmännens sjösegrar öfver hans landsmän. — Willem van de Velde d. y. betraktas med skäl såsom holländarnes störste marinmålare. Ingen har målat ett präktigare vatten än han, stämningsfullare, genomskinligare lufter, ingen har bättre och med sådan säkerhet och elegance tecknat upp den tidens pittoreska krigsfartyg och farkoster på duken. I motsats till en Bakhuisen, en Dubbels, har han i allmänhet skildrat det *lugna* hafvet, stiltjen, eller den svagt krusade vattenytan. Mästaren var mycket produktiv. Hans flesta arbeten träffas i England, der han alltid skattats synnerligen högt, och i Holland. Dock möter man taflor af hans hand äfven i flera af kontinentens museer. Nationalmuseum har två eller tre.

140. Sjöstycke. Till venster, vid en brygga, några större segelbåtar med seglen uppe. Till höger, på hafvet, ett större segelfartyg. Blå luft med små, hvita moln. Fin stämning. Duk. Rätt stor tafla. Sign.: *W. v. Velde · A · 1673.*

Ur Ahlberg'ska saml.

Tillhör hr *H. Tottie* (Stockholm).

141. Hamn med lugnt vatten. Till venster i förgrunden en grupp af tre eller fyra mindre segelfartyg med holländsk flagga, förtöjda i den nästan spegelklara viken. T. h. en udde. Långt der bakom flera segelfartyg. Närmast t. h. i förgr. en roddbåt, hvari fyra män. Trä. H. 0.32, B. 0.36. Sign.: *W. v. d. VELDE.*

Ur grossh. Wallis' saml.

Tillhör hr *E. Swartz* (Norrköping).

JAN BEERSTRAATEN.

Jan Abrahamsz. Beerstraaten, en skicklig holländsk marinmålare, föddes i Amsterdam 1622. Endast några få data ur hans lif äro bekanta. Man vet dock t. ex. att han 1642 gifte sig i Amsterdam och att han 1665 blef enkling. Troligen vistades han någon tid i Italien, ty derifrån har han ibland, såsom t. ex. i n. 143

af följande taflor, hämtat sina motiv. Daterade taflor af hans hand — mariner, strandpartier och stadsvyer i vintertid — äro kända från 1641—1668. När mästaren dog, är obekant. Man har uppgifvit 1687 såsom hans dödsår, men denna uppgift har aldrig blifvit bestyrkt. Lika litet har man ännu lyckats förklara hans slägtskap med A. Beerstraaten, som likaledes målade städer i vinterstämning. Kanske var dock Jan fader till denne A. Beerstraaten. Säkert är åtminstone, att han hade en son med namnet Abraham, hvilken föddes år 1644. Jan Beerstraatens taflor äro icke sällsynta. De träffas i många offentliga samlingar.

142. Utsigt af en stad vintertiden (Amsterdam?) På den frusna kanalen röra sig en mängd figurer, hvilka åka skridsko, skjuta kälkar o. s. v. Trä. Rätt stor tafla. Sign. på en släde: *J. Beerstraeten / 1666.*

Ur gamla Michaelson'ska saml.

Tillhör hr *L. O. Smith* (Stockholm).

143. Strandlandskap med romerska ruiner. T. h., på stranden, rester af romerska bygnader med kolonner. Der bredvid dels holländska figurer med svarta drägter, knäbyxor, ringkragar och runda, svarta filthattar, dels personer i österländska kostymer. T. v. hafvet, hvarpå flera fartyg, såsom ett med holländsk och ett annat med spansk (?) flagga. Duk. Stor tafla. Sign.: *J. Beerſtraaten / fecit a° 1663.*

Har egts af enkefru Philipsson, f. Moll och lifmedikus Ahlberg.

Tillhör hr *H. Tottie* (Stockholm).

144. Hamnstycke. T. v., på en höjd vid stranden, ett kastell, från hvilket en trappa leder ned till sjön. På trappan flera figurer och der nedanför en segelbåt med gigade galérsegel. T. h., ute på sjön, ett tremastadt krigsfartyg. Längst t. v. i förgr. en karl och en gosse, som vandra upp för backen. Trä. H. 0.70, B. 0.61. Sign.: *I B.*

Har egts af generallöjtnant Silfverstolpe och infördes förmodligen i slutet af 1600-talet eller början af 1700-talet af holländaren Groen.

Tillhör hr *L. C. Féron* (Stockholm).

145. Sjöstycke. På hafvet ett holländskt fartyg under segel och med holländsk flagg. Helt liten tafla. Trä. Sign. på flaggan: *J. B.*

Ur hofmarskalken, grefve G. F. von Rosens saml.

Tillhör *grefve Conr. von Rosen* (Stockholm).

146. Hafsstrand med båtar och fiskare. Ute i hafvet en fästning och några krigsfartyg. Trä. H. 0.42, B. 0.59. Sign.: *J. B.*

Ur hattstofferaren Almqvists saml.

Tillhör hr *Th. Schagerström* (Stockholm).

147. Sandrefveln. Vid en sandrefvel, hvarpå flera personer, ett krigsskepp för fulla segel. Längst t. h. i förgrunden ett slags brygga, från hvilken en trappa leder ned. T v., ute på sjön och på andra sidan refveln, en segelbåt. Trä. H. 0.31, B. 0.40. Sign.: *I. B.*

Har egts af kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

FRANS HALS D. Y.

FRANS FRANSZ. HALS, till skilnad från sin berömde fader, den store Frans Hals, vanligen kallad Frans Hals d. y., var en ganska framstående målare, som dels med skicklighet reproducerade fadrens arbeten, dels sjelfständigt utöfvade målarkonsten, i nära anslutning till Frans Hals d. ä. Hans lif är föga kändt. Såväl hans födelseår som han dödsår äro obekanta. Dock antager man, att han föddes mellan 1617 och 1623 och vet, att han ännu 1669 var i lifvet. Troligen var han under hela sitt lif verksam i Haarlem. Der gifte han sig 1643, der öfvergick han 1655 till reformerta kyrkan, och der dog 1669 hans hustru. — Rörande mästarens arbeten råder en stor ovisshet. Endast få verk kunna med full säkerhet tillskrifvas honom. De öfriga genrebilderna äro svårare att bestämma, dels derför att de bättre af dem stå så nära Frans Hals d. ä:s sämre, mest flygtigt improviserade målningar, dels derför att de äro signerade med ett monogram, förvillande likt ett, som Frans Hals d. ä. bevisligen ibland äfven användt. Ännu värre att afgöra, om ett antal, delvis utmärkta stilleben, liksom följande tafla signerade med monogrammet

äro af honom. Detta monogram, två gånger läst från venster till höger, gifver visserligen — såsom den bekante konstvännen Suermondt i Aachen först påpekade — bokstäfverna *FRANs HALs,* och W. Bode har derför också, ehuru med en viss reservation, tillskrifvit Frans Hals d. y. dessa stilleben, under det att Schlie, erkännande, att målaren af dessa stycken tillhört Frans Hals' skola, med rätta anmärkt, att dessa stilleben, af hvilka det tidigaste bär årtalet 1637, egentligen icke förråda samma hand som de Frans Hals d. y. tillskrifna figurmålningarna.

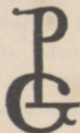
148. Stilleben. På ett bord en uppslagen bok och en röd vattenkruka af lergods. Lutad mot bordet står t. h. en qvast. På golfvet, nedanför och framför bordet, åtskilliga lerkärl, en askskyffel, en pust m. m. I öfvervägande brun ton mot grå fond. H. 0.25, B. 0.21. Sign. med ofvanstående monogram och (det något otydliga) årtalet *1638*.

Har länge funnits på Finspång.

Tillhör hr *C. Ekman* (Finspång).

GEORG PENZ.

GEORG PENZ, en framstående tysk målare och gravör af Albrecht Dürers skola, föddes sannolikt omkr. 1500 och dog i Nürnberg 1550. Endast spridda drag ur hans lif äro kända. År 1523 förekommer han i förteckningen öfver målarne i Nürnberg, 1524 blef han jämte bröderna Beham förvisad från staden på grund af sina kätterska åsigter, 1525 fick han dock på begäran tillstånd att bosätta sig i Windsheim, icke långt derifrån, och 1532 upphäfdes hans landsförvisning; han blef »Rathsmaler» och erhöll af myndigheterna åtskilliga beställningar. Likväl dog han i fattigdom. — Troligen arbetade han i sin ungdom i Dürers atelier. Åtminstone följde han den store nürnberger-mästaren tätt i spåren. Senare fortsatte utan tvifvel i Italien sina studier. Äfven spår af den klassiska italienska målarkonsten röja sig nämligen i hans arbeten, som hafva en friare skönhet, mindre sträfhet och kantighet i formgifningen, mildare färg och naturligare draperier, än Dürers mer specifikt tyska målningar. Han behandlade historiska, mytologiska och religiösa ämnen. Mest framstående äro dock kanske hans porträtt. Hans arbeten äro icke sällsynta. De träffas t. ex. i Berlins, Münchens, Dresdens, Firenzes och Karlsruhes museer samt i Belvedere-saml. i Wien. Mest bekant är mästaren likväl såsom kopparstickare. Vanligen signerade han, såsom i följande två taflor, sina arbeten med monogrammet:

149. Porträtt af kejsar Ferdinand I, såsom romersk konung och vid fylda 28 år. Liten bröstbild åt höger. Håret kortklipt öfver pannan. Svart drägt med underklädnad i purpur. Skjortan fint veckad såsom krås kring halsen. Trä. H. 0.13, B. 0.13. Sign.: *1531 / P / G.*

Barthel Beham har samma år graverat ett liknande porträtt af kejsaren.

Tillhör hr *N. F. Sander* (Stockholm).

150. »Caritas romana». T. v. sitter en åt h. vänd, ung, något framåtlutad qvinna, klädd i ett hvitt linne, som glidit ned öfver axlarna och lemnar barmen blottad. På det guldgula håret har hon två blå hårband. Framför henne, som är framstäld i half figur, synes längre ned en i bröstbild och i profil åt v. sedd gubbe, som diar henne, under det att hon lägger sin v. hand på hans hufvud och med den högra håller i hans gröna mantel. T. v. i bakgrunden en fönsterglugg med tjocka galler. Grå fond. Figurer i nästan naturlig storlek. Trä. H. 0.58, B. 0.80. Sign.: *15 P / G 46.*

I grefve Harrach's samling i Wien finnes en annan »Caritas romana» af samme mästare, likaledes sign. och dat. 1546. — Vår tafla tillhörde fordom Suther'ska saml. och har sedermera egts af brukspatron Wennerqvist (?), generaldirektör M. Huss och kapten J. A. Berg. Taflan är illa faren, men dock vacker.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

GABRIEL METSU.

Gabriel Metsu, en af Hollands utmärktaste genremålare, son till den från Flandern invandrade och i Leiden bosatte men för öfrigt okände målaren Jacques Metsu, föddes i Leiden 1629 eller 1630 och dog i Amsterdam 1667. Redan 1648 blef han mästare i Leidens St. Lukasgille och två år derefter, 1650, flyttade han öfver till Amsterdam, der han 1658 gifte sig, 1659 erhöll borgarrätt och der han sedan var bosatt till sin tidiga död. Man känner icke med visshet, hvem som var hans lärare. Troligen mottog han först undervisning af sin fader och derefter af Rembrandts berömde lärjunge, Gerard Dou. Åtminstone tog han i början af sin verksamhet starka intryck af den senares konst. Kort derpå anslöt han sig emellertid till den rigtning, som representeras af den efter Frans Hals utbildade Jacob Duck, liksom också en viss frändskap med Terborch röjer sig i några af dessa tidigare arbeten, såsom t. ex. hans bekanta tafla: »Officer bjudande en ung dam förfriskningar» i Louvre. Men längre fram kom han, såsom t. ex. »Äktenskapsbryterskan» i Louvre och »Enkans skärf» i Schwerins museum utvisa, under inflytande af Rembrandt, hvarigenom hans förut gråtoniga och kyliga kolorit blef varmare, och hans klärobskyr vann en hög fulländning. — Liksom Gerard Dou och Terborch behandlade han med förkärlek den s. k. högre genren, d. v. motiv ur de förnämligare och borgerliga klassernas lif. Men hans ämneskrets sträckte sig äfven till skildringar af de lägre klassernas torftigare lefnadssätt. Och icke minst detta senare slag af hans arbeten präglas af en okonstlad natur, en hjertlig godmodighet, en sympati äfven för de hvardagligaste motiv, en färgens harmoni och, i motsats till många af hans samtidas målningar, en anständighet i uppfattningen, som alltid tilltalat och som än i dag göra hans arbeten eftersökta. Många af dem, såsom t. ex. de i Amsterdams och Dresdens museer, i Louvre och i Petersburgs Eremitage, äro berömda. För öfrigt äro hans taflor mycket talrika. Nationalmuseum har två.

151. Gumma, som gräddar plättar. T. v. framför öppningen till ett skjul med tälttak, sitter en åt h. vänd gumma med svart hufva och röda tröjärmar. Hon gräddar plättar på en liten fristående spisel, hvars järnskifva tjenar såsom lagg. Med h. hand tager hon ur ett rödt stenfat en slef smet, medan hon med v. hand mottager ett silfvermynt af en t. h. stående, ung och vacker qvinna, som är klädd i hvit hufva, blå klädning, röda ärmar och hvitt förkläde och som har en liten flicka på armen. Bredvid den unga qvinnan, t. h. i förgrunden, står en omkr. tioårig gosse,

som, klädd i brun filthatt och brun drägt, äter på en plätt och har en bok under v. arm. Närmast t. v. i förgr. en hög med kol och vedpinnar. T. h. i bakgr. ett stycke landskap. Trä. Liten tafla. Sign.:

GMetsu

Denna utmärkta tafla, som såväl genom målningssättet, med sina skarpt isatta glansdagrar, som genom signaturens typ visar sig vara ett tidigt arbete, har egts af grefve G. A. Sparre, grefvarne G. A. F. och J. G. De la Gardie samt exc., grefve K. De Geer.

Tillhör *grefve Ax. Wachtmeister* (Vanås).

152. Den gamle rökaren. En gubbe med ljusbrunt, kortklippt skägg, grå filthatt med blått, uppvikt brätt, mörkbrun tröja och knäbyxor af samma färg samt en kritpipa i handen, sitter, vänd mot åskådaren, seende ned framför sig. Grå fond. Koppar. H. 0.22, B. 0.20. Sign.:

G. Metsue

Signaturen har en sällsynt typ, som mästaren endast undantagsvis användt, såsom å en tafla i Berlins museum och å en annan hos baronessan Rothschild i Paris. — Taflan är att anse såsom ett tidigt och förträffligt arbete och har liksom föregående egts af grefve G. A. Sparre, grefvarne G. A. F. och J. G. De la Gardie samt exc., grefve K. De Geer.

Tillhör *grefve Ax. Wachtmeister* (Vanås).

EGBERT VAN DER POEL.

Egbert van der Poel, en skicklig holländsk målare, som dels skildrade nattliga eldsvådor med flammande lågor och rikt staffage, dels stilla interiörer med köksredskap, matvaror, frukter och präktigt ljusdunkel, föddes i Delft 1621 och dog i Rotterdam 1664. År 1650 inskrefs han i Delfts St. Lukasgille, men flyttade snart till Rotterdam. Åtminstone bodde han der från 1658. För öfrigt är hans lif insvept i det dunkel, som omgifver så många andra holländske mästares lefnadshistoria. Man är icke ens på det klara med under hvilken mästares ledning han utbildade sig. Victor de Stuers anser honom hafva varit lärjunge af Esaias van de Velde och A. van der Neer, under det att Schlie och Bredius betrakta honom såsom elev af Cornelis och möjligen äfven af Herman Saftleven. För sin del tror förf., att bägge åsigterna låta försvara sig. I sina framställningar af nattliga eldsvådor arbetade nämligen Egbert van der Poel tydligen under inflytande af Esaias van de Velde

(jfr. t. ex. denne senares »Eldsvåda» från 1620 i grefve Moltkes saml. i Kjöbenhavn), under det att han vid målandet af sina förträffliga interiörer var en efterföljare af bröderna Saftleven. — Mästarens taflor äro icke sällsynta. De flesta offentliga samlingar ega prof på hans konst. Nationalmuseum har en eldsvåda af hans hand. Han är mest bekant genom sina eldsvådor, hvilka han oftast utförde i helt litet format, med miniatyrlikt och dock bredt målningssätt och med kraftig färg, men störst är han otvifvelaktigt i sina interiörer, af hvilka somliga äro att räkna till det bästa, som den holländska konsten i den genren frambragt. Hans tidigaste, kända målning har årtalet 1634. En målning från hans dödsår finnes i Schwerins museum.

153. Köksinteriör. I taflans midt, framför en spis, står en qvinna, som sopar. T. h. i förgrunden, på och nedanför en bänk, åtskilliga kökssaker och grönsaker, såsom kittlar, ett flådt kalfhufvud, föremål af lergods m. m. Der bredvid en liggande hund. Närmare midten, på golfvet, två ankor, som äta ur en ho. — Utmärkt klärobskyr. Trä. Rätt stor tafla. Sign.: *Egbert vander poel | 1647.*

Ur Steenbock'ska saml. på Thorsjö.

Tillhör *grefvinnan Steenbock* (Helsingborg).

154. Köksinteriör. T. h. i förgrunden, framför en mur, ett bord, hvarpå en korg med kålhufvuden m. m. Der nedanför och ikring bordet kökskärl och tunnor. T. v. derom, i taflans midt, en qvinna med en qvast och en sittande karl, som fjällar fisk. Duk. Mindre tafla, Sign.: *E v der Poel.*

Professor Fahlcrantz' saml.

Tillhör fru *A. S. Fahlcrantz* (Stockholm).

155. Eldsvåda vid ett vatten. Trä. H. 0.10, B. 0.15. Sign.

Har egts af grossh. Wallis.

Tillhör hr *A. F. Ekevall* (Skellefteå).

156. Eldsvåda. En brinnande stad. Invånarna fly förskräckta. Koppar. H. 0.12, B. 0.15.

Köpt i Tyskland.

Tillhör hr *Th. Schagerström* (Stockholm).

JAN LOOTEN.

JAN LOOTEN, en sällsynt holländsk landskapsmålare, föddes år 1618 och troligen i Amsterdam. Man tror, att han 1681 dog i England, der han länge uppehöll sig. Men det enda man jämte födelseåret med säkerhet känner om hans lif, är, att han 1643 förlofvade sig i Amsterdam. Hans taflor, af hvilka de nu kända äro

daterade 1656—1677, äro ganska sällsynta, åtminstone utanför England. Dock har t. ex. Dresdens museum af honom tre landskap med herdar, Kjöbenhavns museum två schweiziska landskap (dat. 1656), Rotterdams museum »jägare i en skog» (dat. 1658), Berlins museum en »hjortjagt» (troligen från 1659), Braunschweigs museum ett skogslandskap o. s. v. I somliga arbeten, såsom i följande tafla, visar han sig vara en efterföljare af Hobbema, andra, såsom taflorna i Kjöbenhavn, hafva en mer dekorativ prägel. Det påstås, att Berchem någon gång målade staffage till Jan Lootens landskap.

157. Strandlandskap. På stranden der t. h. ett stort, lummigt träd. T. h. derom, framför en skogsdunge, en hydda. T. h. om trädet, på en brygga vid en mur, två stående, samtalande karlar och en sittande, bortvänd qvinna. Längre bort på bryggan en karl med en säck. Vid bryggan tre fiskarbåtar med seglen uppe. Landskapet i ljusbrun, i grönt svagt skiftande färg. Himlen grå. Trä. Något skadad. H. 0.47, B. 0.64. Sign.: . . *n Looten f.*

Taflan, köpt i Tyskland, står ungefär emellan en Salomon van Ruijsdael och en Hobbema.

Tillhör hr *W. Bendix* (Stockholm).

ADRIAAN VAN DE VELDE.

ADRIAAN VAN DE VELDE, en berömd holländsk djurmålare, son till Willem van de Velde d. ä. och yngre broder till Willem van de Velde d. y., föddes i Amsterdam 1635 eller 1636 och dog der 1672. Till en början handleddes han af fadren, men blef sedan lärjunge af Jan Wijnants och Philips Wouwerman. Dock utöfvade Paulus Potters arbeten större inflytande på honom än någon af hans lärare. — Redan 1657, sålunda blott 21 år gammal, gifte han sig. Att han äfven såsom artist var tidigt utvecklad, derom vitnar följande tafla, målad vid omkr. 20 års ålder. Mästaren debuterade såsom landskapsmålare och uppnådde såsom sådan stor skicklighet. Dock blefvo de djur och menniskor, med hvilka han förut endast stafferat sina målningar, snart hufvudsaken i hans taflor och landskapet bisak. Och såsom djurskildrare vann han ett beundransvärdt mästerskap och kom sin stora förebild, Paulus Potter, ytterst nära, ja, täflar ofta med honom. Ehuru han dog ung — vid endast 36 eller 37 års ålder — och ehuru han offrade mycken tid på att måla figurer och djur i Wijnants', Jacob van Ruisdaels, Hobbemas, Moucherons, Joris van der Hagens och andre paysagisters landskap, har han efterlemnat ett betydande antal målningar, hvilka städse skattats mycket högt. I England finnas många af dem, men utmärkta taflor af hans hand träffas äfven i åtskilliga af kontinentens gallerier, såsom i Louvre, i Amsterdam, Haag, Rotterdam, Berlin, Schwerin, München, Dresden, Antwerpen o. s. v. Nationalmuseum har ett landskap med herde och får från 1657.

158. Idislande kor. T. h. i förgrunden, på en äng, ligger en åt h. vänd, hvit ko med små, bruna fläckar. Bakom henne

står, vänd åt v., en brun ko med hvitt hufvud. Bägge idisla. Den stående är solbelyst. Långt bort t. v. en tredje ko, ett föl, som diar ett sto, några får och, längst bort, en kyrka, omgifven af träd. Duk. Rätt stor tafla. Sign.: *A · v · Velde · f. 1656.*

Denna utmärkta tafla, som väl är mästarens tidigaste, nu kända arbete, visar, huru troget den unge mästaren i början följde Paulus Potter. Den har egts af grefve G. A. Sparre, grefvarne G. A. F. och J. G. De la Gardie samt exc., grefve K. De Geer.

Tillhör *grefve Ax. Wachtmeister* (Vanås).

WILLEM KOOL.

Willem Gillisz. Kool, en sällsynt holländsk landskapsmålare, som målade i Jan van Goijens stil, föddes, troligen i början af 1600-talet, i Haarlem och dog der 1666. År 1638 gifte han sig derstädes och var 1656 kommissarie i Haarlems S:t. Lukasgille. Det är obekant, huruvida han var direkt lärjunge af Jan van Goijen. Visst är emellertid, att han efterapade dennes verk — ibland nästan till illusion. Han målade, synes det, uteslutande kanalbilder och strandpartier, med tunt pålagd, genomskinlig färg, bred, saftig pensel, hållna än i ljusgrön, än i varmbrun ton. Hans taflor äro mycket sällsynta. Sannolikt hafva dock många af hans arbeten i senare tid försetts med Jan van Goijens namn, som städse haft bättre klang. — I samtida dokument kallas mästaren ömsom Kool och Cool. Sjelf har han i sina signaturer stafvat sitt namn på olika sätt. Så är ett flodlandskap i hertigl. saml. i Dessau sign.: *W. Koolen,* under det att ett par andra bilder i Haarlems museum och i Museum Suermondt i Aachen äro betecknade: *W Kool.* Vanligtvis signerade mästaren, såsom af följande målningar framgår, dock endast med monogrammet:

WK

Med afseende på detta monogram är emellertid att märka, att det samtidigt med *W*illem *K*ool lefde en annan landskapsmålare i Haarlem, *W*outer *K*nijf, hvilken, enligt gamla vitnesbörd, också målade i Jan van Goijens manér. Det är derför tänkbart, att äfven denne Wouter Knijf och kanske till och med hans son, Willem Knijf, hvilken äfven var målare i Haarlem, någon gång begagnat samma monogram som Willem Kool. I så fall kunna förvexlingar mellan de två eller tre målarnes endast med monogram försedda taflor svårligen undvikas. Också tillskrifves i Gents museum ett landskap, lika signeradt som följande taflor, Wouter Knijf, utan att dock förf. känner, med hvad auktoritet detta sker.

159. Strandparti. T. h., på den bortre stranden, en något förfallen stenbygnad. I en halfdörr synes en gumma. I en port en sittande karl i blå drägt och en annan, stående man. Framför huset ett träd. T. v. om bygnaden en utskjutande udde med skog och hus och, längst t v., två segelbåtar. När-

mast t. v. i förgr. ett stycke af den hitre stranden. I ljusgrön ton. Trä. H. 0.35, B. 0.57. Sign.: *W K 1646.*

Motstycke till följande. Har egts af grefve Adam Horn, grefve Klas Julius Ekeblad och grefve Gustaf Piper.

Tillhör *grefve G. M. Hamilton* (Hedensberg).

160. Kanallandskap. T. v. i förgr. en tornlik bygnad. T. h. derom en utefter strandbrädden löpande mur, hvarpå en väderqvarn. T. h. i förgr. en roddbåt, hvari en karl. Längre bort en hitåt seglande farkost, som en roddbåt angjort. Ännu längre bort flera båtar. Längst t. h. ett stycke af den h. stranden. I ljusgrön ton. Blå himmel med hvita moln. Trä. H. 035, B. 0.57. Sign.: *W K 1646.*

Motstycke till föregående. Har liksom den egts af grefve Adam Horn, grefve Klas Julius Ekeblad och grefve Gustaf Piper.

Tillhör *grefve G. M. Hamilton* (Hedensberg).

161. Flodlandskap. Till venster, på den bortre stranden, en kyrka, flera bygnader, en väderqvarn, en mur m. m. På den närmare stranden, i förgrunden, två karlar, som draga not. I ljusgrön ton. Trä. H. 0.52, B. 0.77. Sign.: *W K 1646.*

Denna utmärkta tafla har egts af frih. E. M. von Willebrand, generaldirektör M. Huss och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

162. Flodlandskap. På stranden till venster några hus, ett högt, spetsigt torn, flankeradt af fyra mindre, en liten väderqvarn uppe på en mur, längst t. v. några träd och vid stranden ett par båtar med seglen uppe. Närmast t. h. i förgrunden, vid två pålar, en roddbåt med tre personer. Längre bort två seglande farkoster. Längst bort t. h. en udde, en väderqvarn och träd. I brungul ton. Trä. H. 0.47, B. 0.64. Sign.: *W K.*

Motstycke till följande. Afbildad i Heleneborg-katalogen. Synnerligen vacker tafla. Har egts af kommissarien Brogren och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

163. Flodlandskap. På stranden till höger flera bygnader. Der bakom en kyrka med högt torn. T. v. derom, vid vattnet, ett lägre, rundt torn och t. v. derom flera hus och träd. På floden, i förgrundens midt, en roddbåt, hvari en karl. T. v. derom en större, seglande båt med flera personer och holländsk flagg. Längre bort en annan båt. I ljusbrun ton. Trä. H. 0.47, B. 0.64. Sign.: *W K.*

Motstycke till föregående, men något svagare. Afbildad i Heleneborg-katalogen. Har egts af kommisarien Brogren och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

164. **Landskap med ruiner.** Till venster en bygnad, i hvars öppna dörr står en qvinna. Framför henne två män. I midten ruinerna af en kyrka. Till höger ett vatten. Trä. H. 0.48, B. 0.63. Sign.: *W K.*

Beskrifningen hämtad ur Säfstaholm-katalogen.

Tillhör *grefvinnan J. Trolle-Bonde* (Stockholm).

165. **Sjöstycke.** T. v. i förgrunden två båtar. Från den ena tager man upp nät. Längre bort en strand med en väderqvarn. T. h. i förgrunden några fiskmjärdar, bundna vid ett par pålar. T. v. derom en kull simmande sjöfåglar. Längre bort två segelbåtar. I bakgrundens midt konturerna af en stad. Trä. Liten tafla. Sign.: *W K.*

Prof. Fahlcrantz' saml.

Tillhör fru *A. S. Fahlcrantz* (Stockholm).

BONAVENTURA PEETERS.

Bonaventura Peeters, en utmärkt flamsk landskaps- och marinmålare, den förnämste representanten för en stor konstnärsfamilj, föddes i Antwerpen 1614 och dog i byn Hoboken, nära Antwerpen, 1652. Man känner icke hans lärare och man tror, att han, under upprepade sjöresor, hufvudsakligen utbildade sig på egen hand. År 1634 blef han medlem af Antwerpens målargille. För öfrigt har hans lefnadshistoria ingenting särskildt intresseväckande att erbjuda. Han lefde i stor tillbakadragenhet, målade, trots sin sjuklighet, en mängd ypperliga sjöbilder, som förskaffade honom stort anseende hos sina landsmän, och dog vid 38 års ålder efter en långvarig och smärtsam sjukdom. — Hans arbeten äro talrika. De utgöras dels af utsigter af olika flamska städer, dels af mariner. I synnerhet de senare, i hvilka han vida öfverträffade sin äldre broder, Gillis, och sin yngre broder, Jan, äro talrika. De träffas i de flesta museer. Nationalmuseum eger af honom ett hamnstycke. Hans tidigaste, kända tafla (dat. 1634) hänger i Braunschweigs museum, hans senaste, från hans dödsår, tillhör Dresdens galleri. Hälst framstälde mästaren sjöstormar och sjöslag.

166. **Sjöstycke.** I förgrunden, i taflans midt, ett mindre fartyg med holländsk flagg på toppen. T. v. längre bort ett holländskt krigsfartyg med styrbords kanoner synliga. Långt bort derbakom en landstrimma med kyrktorn och höga bygnader.

Om samme författares förut utgifna arbete, »Pieter de Molijn de oude och spåren af hans konst», yttrar den berömde konstforskaren di-

(BREFKORT.)

Till

H. Bukowski.

Arsenalsgatan 2 D

STOCKHOLM.

Om förf.s »Katalog öfver utställningen af äldre mästares taflor» (Stockholm, Bukowski, 1884), yttrar samme erkände auktoritet:

»Der Katalog dieser Ausstellung ist, wie ich bereits erwähnte, durchaus kritisch abgefasst.»

Motstycke till föregående, men något svagare. Afbildad i Heleneborg-katalogen. Har egts af kommisarien Brogren och kapten J. A. Berg.

Tillhör *Stockholms Högskola* (Heleneborg).

164. Landskap med ruiner. Till venster en bygnad, i hvars öppna dörr står en qvinna. Framför henne två män. I midten ruinerna af en kyrka. Till höger ett vatten. Trä. H. 0.48, B. 0.63. Sign.: *W K.*

Beskrifningen hämtad ur Säfstaholm-katalogen.

Tillhör *grefvinnan J. Trolle-Bonde* (Stockholm).

Beställningskort.

Undertecknad, som önskar behålla de mottagna häfte .... af Olof Granbergs "Sveriges privata tafvelsamlingar", antecknar sig härmed för de följande häftena för (antal:) .... exemplar.

(Ort:) ....

(Datum:) ....

(Namn:) ....

OBS! Lösa häften säljas ej.

honom stort anseende hos sina landsmän, och dog vid 38 års ålder efter en långvarig och smärtsam sjukdom. — Hans arbeten äro talrika. De utgöras dels af utsigter af olika flamska städer, dels af mariner. I synnerhet de senare, i hvilka han vida öfverträffade sin äldre broder, Gillis, och sin yngre broder, Jan, äro talrika. De träffas i de flesta museer. Nationalmuseum eger af honom ett hamnstycke. Hans tidigaste, kända tafla (dat. 1634) hänger i Braunschweigs museum, hans senaste, från hans dödsår, tillhör Dresdens galleri. Hälst framstälde mästaren sjöstormar och sjöslag.

166. Sjöstycke. I förgrunden, i taflans midt, ett mindre fartyg med holländsk flagg på toppen. T. v. längre bort ett holländskt krigsfartyg med styrbords kanoner synliga. Långt bort derbakom en landstrimma med kyrktorn och höga bygnader.

Om samme författares förut utgifna arbete, »Pieter de Molijn de oude och spåren af hans konst», yttrar den berömde konstforskaren, direktorn vid Berlins museum, dr *W. Bode* i en anmälan i »Repertorium für Kunstwissenschaft», 1885, häft. 2.

». . . . Die uns vorliegende Schrift ist die erste grössere Arbeit eines jungen schwedischen Kunsthistorikers, Olof Granberg, der sich dadurch in vortheilhaftester Weise einführt. Den älteren Pieter de Molijn zum Vorwurf einer besonderen Studie zu machen, ist bei der Stellung desselben als einer der grundlegenden Meister der holländischen Landschaft gewiss ein glücklicher Gedanke; O. Granberg hatte aber als Schwede noch die besondere Veranlassung, dass in schwedischen Sammlungen, insbesondere in Stockholm, eine verhältnissmässig grosse Zahl von Gemälden sich befinden, die bisher in der Kunstlitteratur nicht berücksichtigt worden sind. Schon wegen dieser von Granberg aufgezählten und beschriebenen zehn Gemälde verdient seine Schrift nähere Beachtung. Aber auch in der Würdigung und Charakteristik des Künstlers, in der Uebersicht über die Entwicklung der Malerei in Haarlem und speciell der Landschaftsmalerei daselbst, im Verzeichniss der Gemälde Molijns und der nach denselben angefertigten Stiche und Radirungen verräth der Verfasser seine Vertrautheit mit den Werken seines Künstlers sowohl wie der holländischen Maler überhaupt, und macht manche beachtenswerthen und anregenden Angaben.

Om förf:s »Katalog öfver utställningen af äldre mästares taflor» (Stockholm, Bukowski, 1884), yttrar samme erkände auktoritet:

»Der Katalog dieser Ausstellung ist, wie ich bereits erwähnte, durchaus kritisch abgefasst.»

Register.

Första häftet innehåller 166 taflor af 62 mästare och ur 70 olika samlingar.

Pris: 3 Kronor.

STOCKHOLM, TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET, 1885.

